

Nihánj me se-nanā Jesucristó nanā sa' cachrón síí cu'naj Mateo rihaan yanj a

Nanā nihánj taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó nij síí man gaa naá a

¹ Yanj nihánj me taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó a. Veé xii Jesucristó me síí cu'naj David síí cane gaa naá, ne xii David me síí cu'naj Abraham síí cane gaa naá adonj.

² Dan me se síí cu'naj Abraham me rej síí cu'naj Isaac, ne Isaac me rej síí cu'naj Jacob, ne Jacob me rej nij tinuj síí cu'naj Judá,

³ ne Judá me rej síí cu'naj Fares ga síí cu'naj Zara, ne chana cu'naj Tamar me nii roj so' a. Ne Fares me rej síí cu'naj Esrom, ne Esrom me rej síí cu'naj Aram,

⁴ ne Aram me rej síí cu'naj Aminadab, ne Aminadab me rej síí cu'naj Naasón, ne Naasón me rej síí cu'naj Salmón,

⁵ ne Salmón me rej síí cu'naj Booz, ne nii Booz me chana cu'naj Rahab a. Ne Booz me rej síí cu'naj Obed, ne nii Obed me chana cu'naj Rut a. Ne Obed me rej síí cu'naj Isaí,

⁶ ne Isaí me rej síí cu'naj David, ne síí cu'naj David ro', me síí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvií israelitá gaa cane so' adonj.

Ne David me rej síí cu'naj Salomón, ne nii Salomón me nicaj síí cu'naj Urías a.

⁷ Ne Salomón me rej sí cu'naj Roboam, ne Roboam me rej sí cu'naj Abías, ne Abías me rej sí cu'naj Asa a.

⁸ Ne Asa me rej sí cu'naj Josafat, ne Josafat me rej sí cu'naj Joram, ne Joram me rej sí cu'naj Uzías a.

⁹ Ne Uzías me rej sí cu'naj Jotam, ne Jotam me rej sí cu'naj Acaz, ne Acaz me rej sí cu'naj Ezequías a.

¹⁰ Ne Ezequías me rej sí cu'naj Manasés, ne Manasés me rej sí cu'naj Amón, ne Amón me rej sí cu'naj Josías a.

¹¹ Ne Josías me rej nij tinuj sí cu'naj Jeconías, ne cayáán nij so' yo' qui'yaj canaán nij sí man Babilonia rihaan nij yuvī israelitá, ne ca'anj nicaj nij so' man nij yuvī israelitá chiháán nij so' guun nij yuvī israelitá mozó rihaan nij so' adonj.

¹² Guun naá doj, ne guun Jeconías rej sí cu'naj Salatiel, ne Salatiel me rej sí cu'naj Zorobabel,

¹³ ne Zorobabel me rej sí cu'naj Abiud, ne Abiud me rej sí cu'naj Eliaquim, ne Eliaquim me rej sí cu'naj Azor,

¹⁴ ne Azor me rej sí cu'naj Sadoc, ne Sadoc me rej sí cu'naj Aquim, ne Aquim me rej sí cu'naj Eliud,

¹⁵ ne Eliud me rej sí cu'naj Eleazar, ne Eleazar me rej sí cu'naj Matán, ne Matán me rej sí cu'naj Jacob,

¹⁶ ne Jacob me rej sí cu'naj José, ne José me sí xcaj man chana cu'naj Mariá, ne no' me nii sí cu'naj Jesús, ne sí ca'née Diose tinanii man yuvī man rihaan chumī nihánj rihaan sayuun me Jesús adonj.

17 Dan me se asij sí cu'naj Abraham ndaa sí cu'naj David sí xca'anj xii sí cu'naj Jesucristó a. Ne asij sí cu'naj David ndaa ca'anj nicaj nij sí man Babilonia man nij yuvi israelitá chiháan nij so' sí yo'ó xca'anj xii sí cu'naj Jesucristó a. Ne asij ca'anj nicaj nij sí man Babilonia man nij yuvi israelitá chiháan nij so' ndaa ca'ngaa sí cu'naj Jesucristó, ne sí yo'ó xca'anj nij xii Jesucristó uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'ngaa Jesucristó rihaan chumii nihánj a

18 Ne nihánj me se vaa guun asij rque gaa ataa ca'ngaa Jesucristó a. Dan me se nii Jesucristó me chana cu'naj Mariá a. Gaa asino yaan guun ya rá no' ga sí cu'naj José se vaa xcaj tuvi' roj so' a. Tzaj ne ataa cunu rcua'aan roj so' a. Tzaj ne xcaj no' cuentá se vaa aj nari' no' ne'ej qui'yaj Nimán Diose a.

19 Dan me se sí cu'naj José me sí xcaj man chana cu'naj Mariá, ne xcaj so' cuentá se vaa aj nuú rque no' ne'ej a. Che'é dan nuchruj raa so', ne guun rá so' se vaa tanáj yuve so' man no' adonj. Dan me se sij vaa nica nimán me so', ne guun rá so' cataj xna'anj so' rihaan nij sí nicaj suun, tzaj ne guun vij rá so', ne ne ca'vej rá so' cuta' so' cacun' xráa chana cu'naj Mariá rihaan nij sí nicaj suun a.

20 Dan me se nuchruj raa so' daj qui'yaj so', gaa ne rej nii ca'mii nej rihaan so' a. Dan me se cotoj so', ne naqui'yaa rihaan so' se vaa ca'na' yo'o se-mozó sí 'nij ra'a man ní', ne cataj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Cunó so' ca'mii 'unj, José. 'O se ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so' adonj. Se

cuchu'ví' so' xcaj so' man chana cu'naj Mariá ma'. Ne tumé no' cacun' ma'. Maan se nayón ne'ej rque no' qui'yaj Nimán Diose adonj.

²¹ Dan me se cuchruj no' ne'ej sno'o cunii, ne asa' cuchruj no' ne'ej, ne Jesús tucu'náj so' man ne'ej yo' á. Danj tucu'náj soj man so', che'é se guun so' sí tinanii man nij tuvi' so' rihaan chrej chí'ii uun chij nimán nij so' adonj. —Danj ca'mii se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan sí cu'naj José a.

²² Nu' nihánj me se vaa qui'yaj sí 'nij ra'a man ní' a. Qui'yaj guee so' nu' nana cataj xna'anj so' gaa naá rihaan 'o sí nata' se-nana Diose rihaan yuvij, ne nihánj me nana ca'mii so' rihaan sí nata' se-nana Diose yo' a:

²³ “Quene'en soj se vaa quinari' 'o chana yaan ne'ej, ne cuchruj no' ne'ej sno'o cunii, ne Emanuel cu'naj ne'ej adonj”. Danj ca'mii sí 'nij ra'a man ní' gaa naá rihaan sí nata' se-nana Diose, ne nana “Emanuel” taj se vaa cane ma'an Diose ga ní' adonj.

²⁴ Veé dan, ne quinanuû rá sí cu'naj José, ne qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne xcaj so' man chana cu'naj Mariá a.

²⁵ Tzaj ne ne cotoj so' ga no' ndaa se quisij cuchruj no' ne'ej sno'o cunii a. Ne tucu'náj José Jesús man ne'ej adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij sí tucuyón ndo'o che'é yati' a

¹ Dan me se ca'ngaa Jesucristó chuman' Belén chuman' naj estadó Judea, ne sí cu'naj Herodes me sí nicaj suun rey uun chij rihaan chuman' rej ca'ngaa Jesucristó a. Quisíj ca'ngaa Jesucristó, gaa ne ca'na' nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati' chuman' cu'naj Jerusalén, ne nij sí cavii rej síj güii me nij so' a.

² Ne xná'anj nij so' man nij sí man Jerusalén, cataj nij so':

—Ne'ej guun sí nicaj suun rey guun chij rihaan nij yuvii israelitá ro', me rej ca'ngaa so' ga. Quene'en núj yati' taj xna'anj yo' se vaa ca'ngaa so' nanj á. Cavii yati' yo' xta' rej síj güii, ne che'é dan ca'na' núj quina'vij núj rihaan so' adonj —taj nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

³ Gaa ne cuchi' nana rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes se vaa xná'anj ndo'o nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati' me rej ca'ngaa ne'ej yo', gaa ne cuchu'vi' ndo'o so' se vaa cachij ne'ej yo', ne ca'ne'e ne'ej yo' se-suun so' ra'a so' vaa güii, rá so' a. Ne cuchu'vi' ndo'o nij sí man chuman' Jerusalén se vaa caxrii yuvaa Herodes man ma'an nij so' a.

⁴ Veé dan, ne cunuu chre' taran' nij xrej ata suun nocoo doj cunuu chre' nij sí naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvii cunuu chre' rihaan so', qui'yaj so', ne xná'anj Herodes man nij so' me rej ca'ngaa sí ca'nej Diöse tinanii man yuvii man rihaan chumii rihaan sayuun a.

⁵ Gaa ne cataj nij so' rihaan Herodes a:

—Ca'ngaa so' chuman' Belén chuman' naj estadó Judea a —taj nij so' rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Dan̄j ca'mii nij so' che'é nanā nihánj nanā cachrón síí nata' se-nanā Diosē rihaan yan̄j a:

⁶ “Nē ma'án so', chuman' Belén chuman' naj estadó Judea ro', chuman' sa' ndo'o 'nij ra'a man tuvi' chuman' naj estadó Judea mé so' á. Dan me se vaa síí guun chihanj mán so', nē guun chij uxrá so', nē uxrá cutumé so' man nij yuvī israelitá yuvī cuné' 'un̄j canoco' manj a”. Nihánj me nanā cachrón síí nata' se-nanā Diosē rihaan yan̄j gaa naá a.

⁷ Cuno síí nicaj suun Herodes nanā ca'mii nij so', gaa nē ca'née yuve so' nanā rihaan nij síí tucu'yón ndo'o che'é yati' se vaa ca'na' nij so' rihaan Herodes a. Gaa nē xna'anj Herodes man nij so' me yavii curuvi' nacā yati' taj xna'anj che'é ne'ej yo', taj Herodes a. Gaa nē cataj xna'anj nij so' rihaan Herodes a.

⁸ Gaa nē ca'née Herodes man nij so' ca'anj nij so' chuman' Belén, nē ca'ne' Herodes suun rihaan nij so', nē cataj Herodes:

—Nano' uxrá soj man ne'ej yo', nē asa' nari' soj man ne'ej, nē cataj xna'anj soj rihan̄j me rej ne ne'ej yo', gaa nē ca'anj ma'anj quina'vij ma'anj rihaan ne'ej yo' adon̄j —taj Herodes rihaan nij síí tucu'yón ndo'o che'é yati', ca'mii nē so' rihaan nij síí tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

⁹ Quisíj cuno nij so' nanā cataj xna'anj síí nicaj suun rey rihaan nij so', gaa nē curihanj nij so', ca'anj nij so', gaa nē quene'en uún nij so' man yati' yo' a. Yati' aj quene'en nij so' rej síj güii me yati' yo', nē dan me se vaj yati' yo', nē yo'o canoco' nij so' man yati' yo', ndaa se canicun' yati' yo' rej xta' rej yan̄j ne'ej yo' a.

10 Gaa quene'en nij so' man yati' yo', gaa ne uxrá guun niha' rá nij so',

11 gaa ne catúj nij so' rá ve' rej canicun' yati' xta', gaa ne nari' nij so' man ne'ej ga nii ne'ej chana cu'naj Mariá, gaa ne canicun' ruj nij so', ne quina'víj nij so' rihaan ne'ej yo' a. Veé dan, gaa ne nuxra' nij so' se-chrunj nij so', gaa ne rqué ndo'o nij so' rasuun sa' rihaan ne'ej yo' a. Dan me se aga' oró mí do', squí cu'naj incienso do', squí cu'naj mirra do', rqué uun nij so' rihaan ne'ej yo' a.

12 Ne rej nij ca'mii nej rihaan nij so', ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' se vaa se canicaj uún nij so' ca'anj nij so' rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes, taj nej rihaan nij so' a. Che'é dan yo'ó chrej canicaj nij so' quinan' nij so' chiháán nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj nicaj José ga Mariá man Jesucristó rej cu'naj Egiptó a

13 Quisíj quinan' nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati', gaa ne rej nij ca'mii nej rihaan sí cu'naj José a. Dan me se naqui'yaa yo'ó se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne cataj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Naxagaa so', ne nicaj so' man roj nij ne'ej, ne cunanj so' ca'anj so' rej cu'naj Egiptó, ne cayáán so' Egiptó ndaa güii ca'mii uún 'unj rihaan so' á. 'Q se nano' ndo'o sí nicaj suun rey cu'naj Herodes man ne'ej, ne ticavi' so' man ne'ej yo' vaa taj so' adonj —taj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan sí cu'naj José a.

14 Gaa ne naxagaa sí cu'naj José, ne nicaj so' man roj nij ne'ej, ne rej nij cavii nij so' ca'anj nij rej so' Egiptó,

15 ne cane nij so' Egiptó yo' ndaa se cavi' síi nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Dan me se quisíj ya nu' nana ndaa vaa cataj xna'anj síi 'nij ra'a man ní' rihaan 'o síi nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa cataj so': "Canacúún 'unj man ta'níj se vaa cavij so' Egiptó ca'na' so' adonj". Danj taj Diose gaa naá che'é ta'níi so' Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' ndo'o ne'ej man chuman' Belén, qui'yaj síi nicaj suun cu'naj Herodes a

16 Quisíj ca'anj nij rej Jesucristó rej cu'naj Egiptó, gaa ne xcaj síi nicaj suun rey cu'naj Herodes cuentá se vaa aj tiha' yu'unj nij síi tucu'yón che'é yati' man so', gaa ne ca'maan ndo'o rá so', ne che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa ticavi' tanuu man nu' ne'ej sno'o cunii yanj nu' anicaj chuman' Belén a. Ne'ej vaj vij yo' rej rque ro', cavi', taj so' a. Danj qui'yaj so', gaa ne cavi' ne'ej ca'mii yati' che'é taj nij síi tucu'yón che'é yati' rihaan so', rá so' a.

17 Danj qui'yaj so', ne quisíj ya nu' nana cataj xna'anj síi nata' se-nana Diose gaa naá síi cu'naj Jeremías, se vaa cataj so':

18 "Cuno nii ta'vee ndo'o chana man chuman' cu'naj Ramá a. Ase vaa chana cu'naj Raquel chana cane gaa naá gaa nij chana, ta'vee ndo'o nij no' che'é ta'níi nij no' a. Ne se ca'vej uxrá rá nij chana naqui'yaj niha' no' nimán no', che'é se navij ta'níi nij no' cavi' nanj adonj". Danj ca'mii síi cu'naj Jeremías gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curihanj uún nij rej Jesucristó rej cu'naj Egiptó, ca'anj nij so' chuman' Nazaret a

¹⁹ Gaa quisíj cavi' sí nicaj suun rey cu'naj Herodes, gaa ne naqui'yaa uún yo'õ se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan sí cu'naj José gaa yáán so' Egiptó gaa otoj so' rej nij a.

²⁰ Ne cataj xna'anj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan José a:

—Naxagaa so', ne nicaj so' roj nij ne'ej, ne ca'anj so' rej cu'naj Israel á. 'O se yaj me se cavi' nij sí me rá ticaví' man ne'ej yaj nanj adonj —taj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan sí cu'naj José a.

²¹ Gaa ne naxagaa sí cu'naj José, ne nicaj uún so' roj nij ne'ej ca'anj so' rej cu'naj Israel a.

²² Ne cuchi' nana rihaan so' se vaa sí cu'naj Arquelao guun sí nicaj suun rey uun chij rihaan estadó Judea a. Dan me se nayón sí cu'naj Arquelao rihaan rej so' sí cu'naj Herodes a. Che'é dan chucu'vi' ndo'o sí cu'naj José ca'anj so' estadó Judea, gaa ne ca'mii nej rihaan uún so' se vaa se ca'anj so' estadó Judea ma'. Che'é dan ca'anj so' estadó Galilea,

²³ ne cuchi' so' chuman' Nazaret, ne cayáán so' chuman' yo' a. Dan me se cayáán nij so' chuman' Nazaret, ne quisíj ya nu' nana cataj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa sí cavii Nazaret me sí ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun adonj. Inanj danj ca'mii nij sí nata' se-nana Diose gaa naá yo' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa ca'mii natáj sí

cu'naj Juan síi cuta' ne yuvii a

¹ Dan me se yo'o yáan Jesucristó chuman' Nazaret, ne cavii síi cu'naj Juan tacaan estadó Judea, ne ca'mii natáj ndo'o so',

² cataj so':

—Nuchran' nimán soj, ne tanáj soj chrej chi'ii ei. 'O se nichrun' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj —taj so', a'mii natáj so' a.

³ Síi nata' se-nana Diose rihaan yuvii gaa naá síi cu'naj Isaías ro', cataj xna'anj che'é síi cu'naj Juan, cataj so': “Nucuj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran'nimán yuvii, ne ve'é ca'mii nij yuvii ga síi 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' a”, taj síi cu'naj Isaías gaa naá a.

⁴ Dan me se síi cu'naj Juan me se nuu so' yatzíj nuj xcuu camelló ne 'nij catuun so' merque nuj, ne chá so' inanj rquíi, ne catzi' xtaan man quij co'o so' adonj.

⁵ Ne curihanj ndo'o yuvii man chuman' Jerusalén do', yuvii man nu' estadó Judea do', yuvii man nij chuman' naj tu'va chráa cu'naj Jordán do', ca'na' rihaan síi cu'naj Juan,

⁶ gaa ne cata' ne nij yuvii rá chráa cu'naj Jordán, qui'yaj Juan a. Dan me se nata' ya nij yuvii che'é nu' cacun' tumé nij yuvii, gaa ne cata' ne nij yuvii adonj.

⁷ Gaa ne quene'en síi cu'naj Juan se vaa ca'na' ndo'o nij síi fariseo do', nij síi saduceo do', me rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Gaa ne ca'mii natáj so' rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa xcuáa yuvaa vaa soj á. Me síi cataj xna'anj rihaan soj cunanj soj, ne quinanii soj ri-

haan sayuun qui'yaj Diose ga. Asa' ca'vee quinanii soj rihaan sayuun, qui'yaj inanj na cata' ne soj ga.

⁸ Sese ya cunuu sa' nimán soj, ne ca'anj soj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvii cunuu sa' nimán á.

⁹ Ne tadó soj sese quisij rá soj cataj soj se vaa ta'níi ta'nij si'nó síi cu'naj Abraham síi cane gaa naá me soj, ne ne tumé soj cacun', cataj soj á. Se ca'mii soj daj chihaa mój danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuveé se ya'anj tiha' ta'níi ta'nij si'nó síi cu'naj Abraham me soj a ma'. Maan se sese Diose rá, ne ca'vee nicaj Diose náá guun yahij naj rihaan yo'óo nihánj, ne qui'yaj Diose man 'o ta'níi ta'nij si'nó síi cu'naj Abraham adonj. Che'é dan canoco' ya soj man Diose á.

¹⁰ "'O se nichrun' qui'yaj Diose sayuun man nij síi na'vej rá cunó rihaan so' nanj á. Ase vaa síi oro' aga' a'ne' chruun, ne oro' so' aga' ca'ne' so' chruun ro', danj vaa Diose cuano ei. Che'é dan ase vaa 'yaj nii man chruun ro', ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi ne uno rihaan so' a. Dan me se a'ne' nii chruun nuvi' chruj sa' raa, ne araa nii man chruun yo' rihaan ya'an a. Ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi na'vej rá canoco' chrej sa' adonj.

¹¹ "'Unj nihánj me síi cuta' ne uun man soj sij nuchran' nimán canoco' chrej sa' a. Tzaj ne vaa yo'óo síi ca'na', ne sij sca' doj guun so' rihanj a. Che'é dan me aj ne nó xcúnj nachej nuj correá 'nij tacanj so' ma'. Ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose ga so', ne caxii ya'an so' man soj sij na'vej rá cunó rihaan Diose, ne cacaa soj adonj.

¹² Dan me se ase vaa síi oro' chruun palá vaa so' cuano adonj. Dan me se síi nicaj chruun palá

ro', rii nu' 'núú trigó naj rihaan yo'óó, ne naqui'yaj chre' so' man 'núú trigó sa', ne araa so' man 'núú trigó sa' rá ve', ne anicaj so' araa so' squij ni'ya xráá trigó rihaan ya'an a. Ne ase vaa síi nicaj palá man cuano ro', danj qui'yaj síi ca'na', ne naqui'yaj chre' so' man cunudanj nij síi cunuu sa' nimán, ne caraa so' man nij síi chi'ii rihaan ya'an, ne cacaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mój se quina'áj ya'an yo' a man adonj. —Danj ca'mii síi cu'naj Juan rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cata' ne Jesucristó
a

¹³ Gaa ne curihanj Jesucristó estadó Galilea ca'anj so' chráá cu'naj Jordán rihaan síi cu'naj Juan, ne cuta' ne Juan man Jesucristó, rá so' a. Dan me se cuchi' Jesucristó rihaan síi cu'naj Juan,

¹⁴ tzaj ne veé dan me se ne ca'vej rá síi cu'naj Juan cuta' ne so' man Jesucristó ma'. Maan se cataj síi cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Me che'é 'ná' so' cuta' ne 'unj mán so' ga. Tananj ma'án so' me síi vaa che'é cuta' ne man ma'anj nanj á. Tzaj ne xa' 'unj me se ne nó xcúún 'unj cuta' nej mán so' ma' —taj síi cu'naj Juan rihaan Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vej so' cuta' ne so' manj ei. Danj qui'yaj ní', che'é se no xcúún ní' qui'yaj ní' nu' se vaa me rá Diose qui'yaj ní' adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Juan, gaa ne ca'vej rá so', gaa ne cuta' ne so' man Jesucristó a.

¹⁶ Quisíj cata' ne Jesucristó, gaa ne curihanj so' rá na, gaa ne taj ni'yón naxra' rej xta', ne quene'en

so' se vaa nanij Nimán Diose rej xta', ne ase vaa cha'aan ro', vaa Nimán Diose, curuvi' yo' rej xta' nanij yo' raá Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne cuno nij síi nicun' ga Jesucristó nana ca'mii Diose, ne dan me se cataj Diose a:

—Ta'níi 'unj síi 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj mán so' adonj —taj nana cavii rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man Jesucristó a

¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó rej tacaan, qui'yaj Nimán Diose, che'é rej ca'vee guun rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man Jesucristó a.

² Ne vij chihaa ya güii quisíj Jesucristó toco' Jesucristó x'naa man ma'an so' che'é se aráj guee so' rihaan Diose, gaa ne quina'aan ndo'o rque Jesucristó a.

³ Dan me se cuchi' síi chree rihaan Jesucristó, gaa ne guun rá so' tiha' yu'unj so' man Jesucristó, che'é se guun rá so' canoco' Jesucristó man so' adonj. Che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó, ne:

—Sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne cataj so' rihaan yahij nihánj se vaa guun yo' rachrúún cha so' á —taj síi chree rihaan Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi chree a:

—Tzaj ne danj Diose taj: “Nuveé inanj se chá me se achiin rihaan yuvii, ne ca'vee cayáan sa' yuvii ma'. Tananj achiin cunudanj se-nana Diose cuno

yuvij, ne ve'é cayáan yuvij ei". Inanj danj taj danj Diose —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

⁵ Gaa ne ca'anj nicaj síi chree man Jesucristó chuman' guee chuman' Jerusalén, ne tacavii so' man Jesucristó raq nuvií nocoo,

⁶ ne cataj so' rihaan so':

—Sese ya ta'nij Diose mé so', ne güej so', ne nanij guee so' rihaan yo'óó á. 'O se danj Diose taj: “Yo'ó a'ne' Diose suun rihaan nij se-mozó so' se vaa cutumé nij so' mán so', ne caráan ra'a nij so' mán so', se gaa nanj cacq' che'é so' yahij a”. Inanj danj a'mii danj Diose —taj síi chree rihaan Jesucristó adonj.

⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Tzaj ne ne nó xcúnj qui'yáj danj ma'. 'O se taj uún danj Diose: “Se guun qui'ri'yunj so' man Diose síi 'nij ra'a man ní' ne tihá' so' man so' ma'”. Inanj danj a'mii danj Diose rihaan ní' adonj —taj Jesucristó rihaan síi chree a.

⁸ Gaa ne nicaj síi chree man Jesucristó ca'anj so' raq 'o quij xcaan ndo'o uún a. Ne tihaan so' man nu' chuman' man rihaan cunu' chumij rihaan Jesucristó, ne tihaan so' rihaan Jesucristó se vaa ve'é ndo'o vaa nu' chuman' yo' adonj.

⁹ Dan me se cataj uún síi chree rihaan Jesucristó a:

—Gūun chij so' rihaan cunudanj chuman' naj rihaan chumij, qui'yáá 'unj, sese canicun' ruj so' quina'vij so' rihaan 'unj á —taj síi chree yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan síi chree a:

—Naxuun yaníj so' mán so', Satanás. 'O se danj Diose taj: “Rihaan orún' Diose síi 'nij ra'a man ní' canicun' ruj so', ne a 'ó rihaan tuví' so' se ca'vee na'vij so' ma'”. Danj taj danj Diose adonj —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

¹¹ Gaa ne tanáj síi chree man so', ca'anj síi chree yo', gaa ne cuchi' nij se-mozó Diose rihaan Jesucristó, rqué nij so' me ma'an se cachiin rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó estadó cu'naj Galilea a

¹² Cuchi' nana rihaan Jesucristó se vaa quita'aa nij tanuu man síi cu'naj Juan, caxrj tanuu taga' man so', ne che'é dan ca'anj Jesucristó estadó Galilea,

¹³ tzaj ne ne cayáán so' chuman' Nazaret ma'. Cavii so' chuman' Nazaret yo', ne ca'anj so' cayáán so' chuman' Capernaum chuman' naj tu'va na lacuaná a. Chuman' yo' naj rihaan to'óo nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Zabulón do', síi cu'naj Neftalí do', síi man gaa naá yo' a.

¹⁴ Dan me se danj qui'yaj Jesucristó ca'anj so' rej yo', gaa ne guun ya nu' ndaa vaa cataj síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá se vaa cataj so':

¹⁵ “To'óo nij ta'níi ta'nij si'no Zabulón do', to'óo nij ta'níi ta'nij si'no Neftalí do', me yo'óo naj tu'va na lacuaná rej rnej tu'va chráá cu'naj Jordán, ne estadó Galilea estadó yanj nij síi yaníj me uún yo' a.

¹⁶ Ne nij síi man rej yo' ro', guun que'ee yo' ne quene'en uxrá nij so' rasuun che'é Diose ma'. Maan se ase vaa yuvi ne rej rmi' ro', danj vaa nij

so' ne nij so' nanj adonj. 'O se vaa güii, ne cavi' uun nij so', ne danj uun ma'an, rá nij so' adonj. Tzaj ne ca'na' 'o ya'an, ne cuchuguun rej yanj nij so', qui'yaj ya'an yo', ne ve'é ndo'o xcaj nij so' cuentá adonj". Yo' me se vaa cataj síi cu'naj Isaías gaa naá a.

17 Gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii natáj so' rihaan yuvii, ne cataj so':

—Nuchran' nimán soj ei. 'O se nichrun' quisij güii ca'na' Diose guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj. —Inanj danj ca'mii natáj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ca'anj síi rii xcuaj se vaa canoco' nij so' man Jesucristó a

18 'O güii cachén Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj na Galilea, ne quene'en so' man roj tinuj roj so' a. Yo'o so' me síi cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvii síi cu'naj Simón yo' a. Ne tinúú so' me síi cu'naj Andrés a. Dan me se gaa quene'en Jesucristó man roj so', ne nicun' roj so' tu'va na lacuaná, ne tiguíj roj so' nanj rque na, ne dan me se síi rii xcuaj me roj so' a.

19 Ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Canoco' roj soj manj á. 'O se síi naqui'yaj chre' xcuaj me roj soj, tzaj ne rej rihaan ní' me se guun roj soj síi naqui'yaj chre' yuvii, qui'yáj, ne canoco' nij yuvii manj a —taj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a.

20 Ne nu' canicaj roj so' tanáj roj so' xnánj roj so', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

21 Veé dan, ne cachéé nij so' doj, ne quene'en Jesucristó man yavíj roj tinuj roj so' a. Yo'o so' me síí cu'naj Jacobo, ne tinúú so' me síí cu'naj Juan, ne ta'níí síí cu'naj Zebedeo me roj tinuj roj so' a. Dan me se nuu roj so' rque rihoo chéé rihaan na ga rej roj so' síí cu'naj Zebedeo, ne naqui'yaj sa' nij so' nanj rii xcuj, ne canacúún Jesucristó man roj tinuj roj so' canoco' roj so' man Jesucristó a.

22 Veé dan, ne canicaj roj so' tanaj roj so' rihoo do', rej roj so' do', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun ndo'o yuvii, qui'yaj Jesucristó a

23 Veé dan, ne cachéé Jesucristó nu' estadó Galilea, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvii nuu chre' rá ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se-tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana sa' rihaan nij yuvii che'é yan guun chij Diose rihaan chumii nihánj me nana sa' ca'mii natáj so' a. Ne nahuun cunudanj nij yuvii ran' do', cunudanj nij yuvii ninaj do', qui'yaj so' a.

24 Ne cuchi' nana che'é so' nu' estadó Siria, gaa ne nicaj ndo'o nij yuvii tuvi' nij yuvii síí ran' ndo'o, ca'anj nij yuvii rej vaj Jesucristó a. Dan me se nij yuvii ran' ndo'o qui'yaj chi'ii do', nij yuvii a'ngaj ndo'o cúú man do', nij yuvii nuu nana chree nimán do', nij yuvii snúú qui'yaj yavii do', nij yuvii na'vee cachee do', cuchi' rihaan Jesucristó, qui'yaj tuvi' nij yuvii, ne nahuun cunudanj nij so', qui'yaj Jesucristó nanj adonj.

25 Veé dan, ne canoco' que'ee ndo'o yuvii man so', ne dan me se yuvii man estadó Galilea do',

yuvii man rej cu'naj Chi' Chuman' do', yuvii man chuman' Jerusalén do', yuvii man estadó Judea do', yuvii man ndaa rnej tu'va chráá cu'naj Jordán do', canoco' man so' nanj adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó raa quij ga nij yuvii, ne nago' so' chrej man nij yuvii a

¹ Quene'en Jesucristó man ndo'o yuvii nu' anicaj x'núú so', ne che'é dan cavii so' ca'anj so' raa 'o quij, ne ndaa dan ca'anj cayáán so', gaa ne cuchí' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me yuvii cavii sa' doj a

² Gaa ne guun che'e Jesucristó tucu'yón Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

³ —Cavii sa' taran' nij sí vaa nica' nimán adonj. 'O se nij so' me sí cayáán ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

⁴ "Cavii sa' taran' nij sí nanó ndo'o rá adonj. 'O se guun niha' nimán ma'an nij so', qui'yaj Diose vaa güii adonj.

⁵ "Cavii sa' taran' nij sí ni'yanj a'mii adonj. 'O se guun to'óó ma'an nij so' man nu' chumii vaa güii adonj.

⁶ "Cavii sa' taran' nij sí me ndo'o rá cunuu sa' nimán adonj. 'O se cunuu sa' ma'an nij so' vaa güii, qui'yaj Diose adonj.

⁷ "Cavii sa' taran' nij sí 'ee rá man tuvi' adonj. 'O se cunuu 'ee rá Diose man ma'an nij so', ne taj sayuun quiran' nij so', qui'yaj Diose a man adonj.

8 "Cavii sa' taran' nij sí vaa sa' nimán adonj. 'O se quene'en ma'an nij so' man Diose vaa güii adonj.

9 "Cavii sa' taran' nij sí nacaj man sí me rá cunuj adonj. 'O se ase vaa Diose ro', danj gaa ma'an nij so' vaa güii adonj.

10 "Cavii sa' taran' nij sí ran' sayuun 'yaj tuvi' che'é se ve'é 'yaj sa' nij so' adonj. 'O se cayáán ma'an nij so' ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

11 "Ne cavii sa' ndo'o soj sese ca'mii yuvii nana nij rihaan soj do', sese qui'yaj yuvii sayuun man soj do', sese ca'mii ne yuvii cataj yuvii se vaa tumé ndo'o soj cacun' do', che'é se me soj sí noco' mán 'unj adonj. Ne quene'en soj se vaa ya cavii sa' soj adonj.

12 Gaa ne no xcuún soj guun niha' uxrá rá soj, che'é se uxrá naru'vee Diose rihaan soj asa' nucui' soj rej xta' adonj. 'O se ase vaa 'yaj nii sayuun man soj ro', ta'nga' danj qui'yaj nii sayuun man nij sí nata' se-nana Diose rihaan yuvii gaa naá uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yaan do', ase vaa ya'an chuguun do', danj vaa ní a

13 "Ase vaa yaan ga chraa ro', danj vaa soj ga chumii nihánj ei. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunu sa' yaan gaa a ma'. Taj se gún' man yaan yo' gaa ma'. Maan se quiri'ij nii man yaan yo' xe', ne cachee uun yuvii xráa yaan yo' nanj ei. Ne danj vaa uún soj ei. Sese taj se gún' man soj rihaan chumii nihánj, ne daj chihaa míj se cavii sa' soj a man adonj.

14 "Ne ase vaa ya'an vaa soj chuguun soj rihaan chumiij nihánj a. Ne'en soj se vaa sese naj 'o chuman' raaj tacaan, ne quene'en cunudanj yuviij naj chuman' yo' raaj tacaan ei.

15 Ne gaa rmi', ne a 'o yuviij uta' ya'an raaj aga' ya'an ne axrij yuve nij so' rque 'o chruun ma'. Sese rmi', ne achrón nii ya'an raaj aga' ya'an ne uta' nii aga' yo' rej xta', ne daj a nij yuviij atuj rá ve' ro', chuguun ni'yaj nij so' adonj.

16 Ne veé danj vaa guee soj, ne ase vaa aga' ya'an ro', vaa soj rihaan chumiij nihánj, ne sese sa' qui'yaj soj, ne sa' doj xcaj yuviij cuentá, qui'yaj soj ei. Che'é dan se guun na'aj soj quene'en yuviij daj vaa 'yaj soj ma'. Tananj guun niha' rá soj quene'en yuviij se vaa ve'é 'yaj soj, ne che'é dan danj nanj ve'é ca'miij nij yuviij che'é Rej ní' Diose, qui'yaj soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuun ndo'o ní' cunó ní' se-nana Jesucristó a

17 "Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tiri' 'unj se-tucuanj Moisés tucuáán cuchruj so' gaa naá ma'. Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tiri' 'unj nana ca'miij natáj nij síi nata' se-nana Diose gaa naá ma'. Nuveé che'e yo' ca'naj ma'. Tananj ca'naj che'é rej quinaij quisij nu' tucuáán yo', gaa ne nari' nu' soj daj me rá Diose qui'yaj soj adonj.

18 Ya uxrá cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa gaa ataa navij chumiij nihánj do', gaa ataa navij xta' nihánj do', ne qui'yaj Diose nu' se vaa me rá Diose qui'yaj Diose rihaan chumiij nihánj, ne che'é dan se tanáj xco ní' a 'o nana rque Diose rihaan ní' canoco' ní' ma'.

19 Dan me se me ma'an 'o sítí tiri' 'o nana le'ej a'mij nihánj ne ino vaa nana tihaañ so' man nij tuvi' so', ne asa' guun chij Diose, ne guun so' sítí le'ej uxrá rihaan Diose nanj adonj. Tzaj ne sese me ma'an 'o sítí 'yaj ya ndaa vaa taj 'unj nihánj ne tihaañ ya so' man tuvi' so' ndaa vaa taj 'unj nihánj, ne sítí nihánj ro', me sítí guun sítí chij rej guun chij Diose vaa güii adonj.

20 "O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne sese nij sítí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij ga nij sítí fariseo me se 'yaj sa' nij so' rihaan yuviij, rá nij so', tzaj ne sese se qui'yaj sa' soj doj rihaan nij yuviij ndaa vaa 'yaj nij sítí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga nij sítí fariseo, gaa ne daj chihaa mij se cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese axríj yuvaa ní' man tuvi' ní', ne tumé ní' cacun' a

21 "Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij sítí man gaa naá ei: "Se ticavi' soj man yuviij ma'. Dan me se qui'yaj Diose sayuun man cunudanj yuviij ticavi' tuvi' adonj", me nana ca'na' rihaan nij so' a.

22 Tzaj ne 'unj nihánj me se cataj xna'anj 'unj, ne a me ma'an 'o sítí ca'maan rá ni'yaj man tinúú, ne aj tumé so' cacun' rihaan Diose, ne veé danj qui'yaj Diose sayuun man so' uún adonj. Ne a me ma'an sítí cataj rihaan tuvi': "Sítí snúú rma'an mé so' ei", cataj so' rihaan tinúú so', ne aj tumé ndo'o so' cacun' rihaan Diose nanj adonj. Ne a me ma'an 'o sítí cataj rihaan tuvi' se vaa mayán tuvi' so' me se

vaa che'é ca'anj ma'an so' rihaan ya'an cacaa so' nanj adonj.

²³ "Che'é dan me sese ca'anj nıcaj so' rasuun rihaan chraan altar, rque so' rasuun guee rihaan Diose, rá so', ne sese ninuj rá so' se vaa qui'yáá so' cacun' man tinúú so',

²⁴ ne se guun go' so' rasuun yo' rihaan Diose ma'. Maan se cuchruj so' rasuun yo' rihaan yo'óó, ne ca'anj so' rej yanj tinúú so', gaa ne na'mıı sa' so' ga so', gaa ne canıcaj so' rej naj si'yáá so', gaa ne rque so' si'yáá so' rihaan Diose adonj.

²⁵ "Ne so' me se sese vaa síı taj se vaa nij qui'yáá so' rihaan so', ne gaa tıhaj vaj so' chrej ga so', ne ve'é ca'mıı so' ga so', cataj so' rihaan so' se vaa: "Ca'ne' rá so', ne se cutá' so' cacun' xráı ma'", cataj so', ne ve'é ca'mıı so' ga so' á. Ne sese se qui'yáá so' danj ve'é ca'mıı so' ga so' gaa tıhaj vaj roj soj chrej rihaan chumıı nihánj, ne nıcaj so' mán so' ca'anj so' rihaan cuese, ne cuese yo' ro', taacuachén mán so' ra'a síı tumé taga', ne so' me síı caxrıı taga' mán so',

²⁶ ne yo' me se guun raan ndo'o so', ne ndaa navıj naru'vee so' nu' cacun' qui'yáá so', gaa ne curıhanj so' taga' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ní' man ní' se qui'yaj ní' cacun' ga yo'ó chana a

²⁷ "Aj ne'en soj nana nihánj a: "Orún' nıca soj cotoj ga soj á", me nana ca'na' rihaan soj gaa naá a.

²⁸ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa naj guun síı ni'yaj ni'yaj man yo'ó chana, ne che'é rej guun ndo'o rá so' cotoj so' ga no' ro', ase vaa nimán síı otoj ga yo'ó chana ro', ta'nga' danj vaa nimán

sí ni'yaj ndo'o man yo'ó chana yo' nanj adonj. Ne tumé ya so' cacun' adonj.

²⁹ Danj nanj uún, ne sese 'o rlij rihaan so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se quirij so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj quirij' orún' yo' ne se cacaa nu' nee mán so' ma'.

³⁰ Danj nanj uún, ne sese 'o ra'á so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj ca'anj ni'ya orún' yo' ne se ca'anj ni'ya cunudanj nee man ma'án so' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí me rá quirij'ij nica a

³¹ "Ne gaa naá me se ca'na' nana nihánj a: "Sese me rá yo'o so' quirij'ij so' nica so', ne naxcaj so' 'o yanj cataj xna'anj se vaa ya quirij'ij so' nica so' á". Danj vaa nana ca'na' rihaan nij yuvij ei.

³² Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese quirij'ij yo'o so' man nica so', ne sese nuvi' cacun' tumé no' se vaa cotoj no' ga yo'ó chii, ne ma'an sí ri'ij man no' qui'yaj tumé no' cacun' gaa ei. Ne che'é se quirij'ij nica chana man no', che'é dan xcaj no' yo'ó snó'o, ne ase vaa chana otoj ga naj guun snó'o ro', danj gaa ma'an no', qui'yaj sí quirij'ij man no' adonj. Ne sí xcaj man chana quirij'ij nica me se ase vaa sí otoj ga nica yo'ó snó'o ro', vaa uún so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mij ya ní a

³³ "Ne aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij sí man gaa naá adonj: "Sese cata' tu'vá so' rihaan sí 'nij ra'a man ní' se vaa qui'yáá so', ne se ca'ne' rá so' qui'yáá so' danj ma'. Maan se ya

qui'yáá so' nu' se vaa cataj xna'anj so' rihaan so', gaa ne ca'vee nanj adonj”.

³⁴ Ne cuano nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' ca'mii soj 'o nana guun ya ya rá soj, ne daj chihaa míj se cuta' soj raá xta' ma'. 'O se xta' ro', nicun' ma'an Diose ya ya nanj adonj.

³⁵ Ne raá chumii se cuta' soj ma'. 'O se chumii nihánj me rej taj tacóó Diose nanj adonj. Ne raá chuman' Jerusalén se cuta' soj ma'. Ése chuman' yo' ne ma'an Diose síí nicaj yu'unj man ní' nanj adonj.

³⁶ Ne raá ma'an soj se cuta' soj ma'. 'O se se guun nucuaj soj naqui'yaj catzii soj yo'o yuvé raá soj, ne se guun nucuaj soj naqui'yaj maruu soj yo'o yuvé raá soj ma'.

³⁷ Veé dan, ne sese ya a'mii soj, rá soj, ne cataj soj: “Ya ei”. Ne sese ne ya vaa 'o nana, rá soj, ne cataj soj: “Ne ya ma'”, cataj soj á. Inanj danj ca'mii soj ei. Sese nano' soj yo'ó nana, ne chi'ii vaa nimán soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' rihaan yuvii 'yaj chi'ii rihaan ní' a

³⁸ Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' gaa naá a: “Sese curihanj rlij rihaan so' qui'yaj tuví' so', ne ca'vee quirii so' rlij rihaan tuví' so' á. Ne sese curihanj cúú yán' so', qui'yaj tuví' so', ne ca'vee quirii so' cúú yan' tuví' so' á”. Danj vaa nana ca'na' rihaan yuvii nanj adonj.

³⁹ Tzaj ne cuano nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se qui'yaj soj sayuun man síí 'yaj sayuun man soj ma'. Tananj sese vaa síí coxro

nichrej xruú so', gaa ne ca'ne' rá so' coxrō so' níchrej xruú so' uún ei.

⁴⁰ Ne sese me rá yo'ō so' cutā' so' cacun' xráá so' rihaan cuese ca'nee so' cotoó nuu so', ne go' uun so' cotoó yo' do', ndaa se-roto so' do', go' so' man so' ei.

⁴¹ Ne sese ca'ne' yo'ō so' suun rihaan so' ca'anj tanáj so' si'yaj so' yo'ō kilómetro, ne ca'vej so' ca'anj tanáj so' si'yaj so' ndaa vij kilómetro ei.

⁴² Sese achiín yo'ō so' rasuun mán so', ne go' so' se achiin man so' ei. Ne sese me rá yo'ō so' racuíj so' sa'anj man so', ne se cataj so' se vaa taj vaj sa'anj ma'. Racuíj so' man so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa 'ee rá ní' man nij síj taj ri'yunj man ní' a

⁴³ "Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' gaa naá a: "Gaa 'ee rá so' man tuví' so', tzaj ne se guun gaa 'ee rá so' man nij síj taj ri'yunj mán so' ma'". Daj vaa nana ca'na' gaa naá nanj adonj.

⁴⁴ Tzaj ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nō xcúún soj cunuū 'ee rá soj ni'yaj soj man nij síj taj ri'yunj man soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é nij síj 'yaj sayuun man soj á.

⁴⁵ Gaa ne guun soj ta'níí Rej soj Diose síj nicun' xta' ei. 'O se Diose 'yaj síj güii, ne o' naán rihaan to'óó nij síj chi'ii do', rihaan to'óó nij síj sa' do', 'yaj Diose, ne aman' rihaan to'óó nij síj 'yaj sa' do', rihaan to'óó nij síj 'yaj chi'ii do', 'yaj uún Diose adonj.

⁴⁶ 'O se sese 'ee rá soj man inanj nij síj 'ee rá man soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá

soj g̃a. 'O se ne'en soj se vaa ndaa nij s̃í tiha' yu'unj man soj che'é puextó ro', 'ẽe rá nij so' man tuvi' ma'an nij so' adonj.

⁴⁷ Che'é dan, sese ve'é a'mii soj g̃a inanj tinúú soj, ne sa' doj vaa soj rihaan yo'ó nij yuvĩ, rá soj na'. Taj ma'. Ne ndaa nij s̃í ne ne'en daj vaa Diose ro', ne'en soj se vaa 'ẽe rá nij so' man tuvi' ma'an nij so' nanj á.

⁴⁸ Che'é dan sese nuveé sij tiha' yu'unj do', sij yaníj do', me soj, ne n̄o xcúún soj guun soj s̃í vaa sa' inanj nimán adonj. Ne ase vaa s̃í sa' inanj me Diose ro', danj g̃aa ma'an soj, s̃í sa' inanj guun soj adonj.

6

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa rque ní' sa'anj man nij s̃í nique a

¹ Ne cutumé soj man soj g̃aa 'yaj soj se sa' do', se luj do' á. Se guun rá soj quene'en yuvĩ man soj ne cataj nij yuvĩ che'é soj se vaa s̃í sa' inanj me soj ma'. Sese danj qui'yaj soj, ne daj chihaa m̃íj se rque Rej soj s̃í nicun' xta' a doj rasuun sa' man soj a man adonj.

² Che'é dan sese me rá so' rque so' sa'anj man nij s̃í nique, ne se guun rá so' ca'yanj nii chruun a'yánj qui'yáa so', ne n̄i'yaj yuvĩ go' so' sa'anj man s̃í nique, ne cataj nij yuvĩ se vaa ve'é qui'yáa so' ma'. 'O se inanj danj 'yaj nij s̃í nucui' rá g̃aa vaj nij so' rá ve' tucu'yón ní' se-tucuanj Moisés do', rihaan nij callé do', ne uno cunudanj yuvĩ, 'yaj nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuvĩ che'é nij so', tzaj ne a 'ó rasuun se

quiri' uún nij so' a ma'. A' ó xco' se naru'vee Diose rihaan nij so' man adonj.

³ Tzaj ne so' ro', sese me rá so' rque so' sa'anj man nij sí nique, ne se natá so' rihaan yuviij daj 'yaá so' ma'. Dan me se daj chihaa mǐj se cataj xna'anj so' rihaan ra'á so' rej nichruún so' se vaa rque ra'á so' rej nuva' so' ma'.

⁴ Asa' quisǐj rque yuve so' sa'anj yo', gaa ne orún' Réé so' Diose me sí quene'en daj qui'yaj yuve so', gaa ne so' me sí naru'vee rihaan so' quene'en cunudanj yuviij nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa achín ni'yaj ní' rihaan Diose a

⁵ "Ne gaa achín ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij sí nucui' rá ma'. 'Q se niha' rá nij so' canicun' nij so' rá ve' tucu'yón yuviij se-tucuanj Moisés, ne niha' rá nij so' canicun' nij so' rej nuná tuvi' chrej ca'aan nocoo, ne achín ni'yaj nij so' rihaan Diose, tzaj ne inanj me rá nij so' quene'en yuviij man nij so', ne ve'é ca'mii yuviij che'é nij so', rá nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuviij che'é nij so', ne aj navij quiri' nij so' tu'vee nij so' vaa, ne a' ó xco' se naru'vee uún Diose rihaan nij so' a ma'.

⁶ Tzaj ne so' ro', gaa me rá so' cachinj ni'yáa so' rihaan Diose, ne asino catuu so' rá ve', gaa ne caráán so' ta'yaa, gaa ne cachinj ni'yaj yuve so' rihaan Rej ní' Diose á. Ne Rej ní' Diose me sí ne'en se vaa achín ni'yaj niganj so' rihaan so', ne naru'vee so' rihaan so' adonj.

⁷ Ne gaa achín ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij sí ne ne'en daj vaa Diose

ma'. Dan me se a'mii rma'an ndo'o nij so' nana, tzaj ne ne ne'en nij so' me taj nana yo' ma'. Maan che'é se a'mii a'mii nij so', che'é dan guun niha' rá Diose ne cuno Diose nu' nana a'mii nij so', rá nij so' nanj adonj.

⁸ Che'é dan se qui'yaj soj danj ma'. 'O se asij ataa cachinj ni'yaj soj rihaan Rej soj Diose, ne aj ne'en so' nu' se vaa achiin man soj nanj adonj.

⁹ "Che'é dan asa' achíin ni'yaj soj, ne nihánj cataj soj á: "Ataj Chij síi nicun' xta', me rá núj xcaj yuvii cuentá se vaa inanj sa' 'yáa so' a.

¹⁰ Ne me rá núj quisij güii guun chij so' rihaan chumii nihánj, ne me rá núj qui'yaj yuvii nu' se vaa me rá so' qui'yaj yuvii a. Dan me se ase vaa 'yaj nij síi man xta' nu' se vaa me rá so' qui'yaj nij so' ro', danj gaa qui'yaj núj sij man rihaan chumii nihánj nu' se vaa me rá so' qui'yaj núj, rá núj a.

¹¹ Ne rque so' nu' rasuun achiin rihaan núj cha núj cuan' á.

¹² Ne caraa x'naa so' che'é xcúun taj xraá núj rihaan so' á. Dan me se ase vaa qui'yaj núj caráj x'naa núj che'é cacun' qui'yaj tuvi' núj rihaan núj ro', ta'nga' danj qui'yáa so' che'é ma'an núj caraa x'naa so' rihaan núj á.

¹³ Dan me se caráan ra'á so' xraá núj rihaan chrej chi'ii á. Ne tinanii so' man núj se guun qui'yaj núj cacun' a". Inanj danj ca'mii soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose adonj.

¹⁴ 'O se sese caraa x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne danj qui'yaj uún Rej soj síi nicun' xta', ne caraa x'naa so' rihaan soj uún adonj.

15 Tzaj ne sese se ca'vej rá soj caraa x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne daj chihaa míj se tinavij Rej soj Diose cacun' tumé ma'an soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa caraa guee ní' rihaan Diose a

16 "Ne gaa toco' soj x'naa man soj che'é se aráj guee soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij síi nucui' rá ma'. Dan me se gaa aráj guee nij so', ne ase vaa rihaan síi nanó ndo'o rá ro', vaa rihaan nij so', 'yaj nij so', ne anó ndo'o nacaj rihaan nij so', 'yaj uún nij so', ne me inanj rá nij so' quene'en yuvij man nij so' daj 'yaj nij so' gaa ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa aráj guee nij so' rihaan Diose, rá nij so' nanj adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa aj quiri' nij so' tu'vee nij so' vaa, ése aj ve'é ca'mii yuvij che'é nij so' nanj adonj. Ne a 'ó rasuun se quiri' nij so' rihaan Diose a ma'.

17 Tzaj ne soj ro', ino qui'yaj soj á. Gaa toco' soj x'naa man ma'an soj che'é se aráj guee soj rihaan Diose, ne canaan soj rihaan soj ne caxrij soj casté raaj soj á.

18 Dan me se se guun rá soj quene'en yuvij se vaa aráj guee soj a ma'. Ne ca'vee se taj vaj yuvij quene'en man soj aráj guee soj, tzaj ne quene'en Rej soj Diose daj 'yaj soj, ne so' me síi naru'vee rihaan soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' che'é yan cumán si'yaj ní' rej xta' a

19 "Se qui'yaj suun soj cumán ndo'o si'yaj soj rihaan chumij nihánj ma'. 'Q se rihaan chumij nihánj mán ndo'o xcuu xlúú xij rasuun do', tacunj

yoo do', chá si'yaj yuvij nihánj a. Ne vaa sí ituu atúj rá ve' ne 'yaj ituu si'yaj tuvi' uún a.

²⁰ 'O se taj che'é naqui'yaj ru'vee soj man soj nihánj ma'. Tananj qui'yaj suun ndo'o soj che'é yan cumán si'yaj soj rej xta' á. Dan me se xta' ro', taj se cha si'yaj soj ma'. Ne taj sí qui'yaj ituu si'yaj soj man adonj.

²¹ Ne sese inanj che'é rasuun man rihaan chumij nihánj qui'yaj suun soj, gaa ne veé maan rihaan chumij nihánj quinaj nimán soj gaa nanj adonj. Ne sese inanj che'é rasuun man xta' ro', qui'yaj suun soj, gaa ne veé rej xta' ro', ca'anj nimán soj nanj adonj. Me rej ma'an araa sa' soj rasuun, ne veé rej danj vaj nimán soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun ní xcqj ní cuentá daj qui'yaj ní a

²² "Rlij rihaan ní' me ya'an nicaj yu'unj man ní' ei. Dan me se sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne nuu sa' rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', sa' vaa, ne adi' se chuguun aga' ya'an ro', danj chuguun man ní' gaa sa' rihaan ní' adonj.

²³ Tzaj ne sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne inanj uun chi'ii rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', uun chi'ii rá, gaa ne adi' sí nicun' yan rmi' ne cunudanj man so' ro', rmi', ne danj vaa sí uun chi'ii rá, ne rmi' uxrá nu' man so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun nucuaj ní' ca'nej nucuaj ní' nimán ní' qui'yaj suun ní' se-suun Diose, sese me rá ní' qui'yaj suun ní' che'é sa'anj a

²⁴ "Taj vaj sí guun nucuaj qui'yaj suun sa' rihaan vij ru'vee ma'. Sese qui'yaj suun 'o so' rihaan vij ru'vee, ne nachri' so' ni'yaj so' man 'o ru'vee

yo', ne caran' rá so' ni'yaj so' man yo'ó ru'vee yo' a. Se guun nucuaj so' caran' rá so' ni'yaj so' man vij ru'vee ma'. Ne xa' soj, tzaj ne se ca'vee qui'yaj suun soj che'é Diose ne qui'yaj suun soj che'é nij rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'.

Nanq nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún ní nanq ndo'o rá ní che'é se chá ní do', che'é yatzíj cunuû ní do' a

²⁵ "Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj che'é nanq ndo'o rá soj che'é soj ma'. Ne che'é dan se nanó rá soj che'é se chá soj do', che'é yan quirí' soj se caráán xráá soj do', se nanó rá soj ma'. Dan me se aj ne'en soj vaa i'na' soj, qui'yaj Diose, ne se guun nucuaj Diose rque Diose se chá soj, rá soj gaá a na'. Daj chihaa míj se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me síí ca'vee rque se chá soj ei. Ne Diose me síí qui'yaj nee man soj, ne se guun nucuaj Diose rque Diose yatzíj caráán xráá soj, rá soj gaá a na'. Daj chihaa míj se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me síí ca'vee rque se caráán xráá soj ei.

²⁶ "Xcaj soj cuentá daj 'yaj nij xtâj vaj xta', ne ne unô nij xo' 'núú, ne ne rii nij xo' naa, ne ne araa nij xo' tan' rá cuchruu, tzaj ne Rej soj síí nicun' xta' ro', a'vee rque se chá nij xo' ei. Ne táá a soj, ne sa' doj vaa soj rihaan xtâj ne'en Diose a adonj. Ya sa' doj vaa soj chuguanj.

²⁷ Ne nda' se nanó ndo'o rá soj che'é yan chre' vaa soj, tzaj ne a 'ó xco' se guun nucuaj soj cachij xcaan soj doj qui'yaj ma'an soj ma'. Maan Diose ro', me síí ne'en daj gaá cachij soj, ne che'é dan taj che'é nanq rá soj a ma'.

28 "Ne me che'é nanó rá soj che'é yatzíj caráán xráá soj ga. 'Q se xcaj soj cuentá nì'yaj soj nij yâj man tacaan se vaa ve'é ndo'o vaa nij yâj man tacaan ei. Ne 'yaj suun nij yâj, tzaj ne ma'an Diose ro', me síi sa' ndo'o vaa qui'yaj man nij yâj adonj. Ne ne rii nij yâj yu'vej ma'.

29 Tzaj ne adj' se vaa síi ru'vee ne sa' uxrá vaa sagan' so' ro', vaa nij yatzíj nuu nij yâj adonj. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa síi cu'naj Salomón síi cane gaa naá, ne ve'é uxrá vaa yatzíj nuu so', qui'yaj cunudanj sa'anj vaa rihaan so', tzaj ne nij doj vaa yatzíj nuu so' rihaan nij yâj man tacaan yo', qui'yaj Diose adonj.

30 Dan me se danj nanj nij yâj man tacaan yo', tzaj ne sa' uxrá vaa nij yatzíj nuu nij yâj yo', 'yaj Diose, ne cuan' ro', mán nij yâj tacaan, tzaj ne a'yuj ne ca'ne' nii man nu' coj do', yâj do', man tacaan, ne caraa nii man yo' rihaan ya'an, ne cacaa nu' nij yâj yo' nanj adonj. Ne a doj yu'vee taj nó yâj yo' a ma'. Táa a soj yuvii, ne se nanó rá soj ma'. Diose me síi rque sagan' soj adonj. Tzaj ne ne guun ya sa' rá soj se vaa Diose me síi racuíj ya man soj man adonj.

31 "Dan me se se nanó ndo'o rá soj cataj soj: "Me se cha ní' ga. Me se co'o ní' ga. Me se caráán xráá ní' ga". Se guun rá soj danj ma'.

32 'Q se nij síi ne ne'en daj vaa Diose ro', inanj 'yaj suun ndo'o nij so' che'é rasuun man rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne nu' rasuun achiin man soj ro', aj ne'en Rej soj síi nicun' xta' se vaa achiin nu' rasuun yo' man soj adonj.

33 Che'é dan nano' soj rej daj qui'yaj soj ne guun

chij Diose nimán soj ne cunu sa' nimán soj, gaa ne rque Diose nu' rasuun yo' man soj ei.

³⁴ Che'é dan se nanó rá soj che'é se vaa cachiin rihaan soj a'yuj ma'. 'O se vaa sayuun 'na' daj a 'o 'o güii adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá daj qui'yaj soj güii cuan', ne se nanó rá soj che'é se vaa qui'yaj soj güii a'yuj ma'.

7

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ca'mii ní' ga tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

¹ "Se guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, gaa ne taj cacun' cuta' Diose xráá ma'an soj man adonj.

² Dan me se sese guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, ne cuta' Diose cacun' yo' xráá ma'an soj ei. Ne sese se cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, ne cunu 'ee rá Diose man ma'an soj uún nanj adonj.

³ Me che'é guun chree rá so' ni'yaj so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' ga. Ne ne ni'yaj so' chruun manj nuu rihaan ma'an so' a.

⁴ Asa' ca'vee cataj so' rihaan tinúú so', "rque so' rihaan so' quirii 'unj ni'ya á". Se guun a doj cataj so' danj tihá' so' man tinúú so' ma'. 'O se ni'yaj so', ne chruun manj vaa guee nuu rihaan so' ei.

⁵ Síi nucui' rá mé so' ei. Asino quirii so' chruun manj nuu rihaan so', gaa ne ca'vee quirii so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' adonj. Dan me se ase vaa aráán ni'ya rihaan yuvii ro', danj vaa aráán rihaan yuvii 'yaj cacun' ata yuvii adonj.

⁶ "Tzaj ne ne'en soj se vaa ne nó xcúún soj go' soj rasuún guee man chuvee ma'. Ne se caraa soj chruj perlá tu'vee ndo'o rihaan xcáá ma'. 'O se chuvee yo' ro', canicaj ne cha man soj, ne xcáá yo' ro', tuguáj che'é xcáá man se sa' yo', ne quinavij nu' yo' xtun', qui'yaj xcáá nanj adonj. Ne se sa' yo' me chrej noco' ní' adonj. Che'é dan sese na'vej uxrá rá yuvii cuno yuvii chrej nago' soj rihaan nij yuvii, ne ase vaa xcáá do', ase vaa chuvee do', danj vaa nij yuvii ei. Ne se nago' soj doj chrej sa' man nij yuvii 'yaj danj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cachinj ni'yaj ní' rihaan Diose che'é rasuún achiin man ní' ei

⁷ "Cachinj soj se vaa achiin man soj rihaan Diose, ne so' me síi rque man soj, ne nano' soj rasuún achiin man soj, ne nari' soj rasuún yo', ne ase vaa 'yaj síi tica'mii ta'yaa tucúa tuvi' ro', danj qui'yaj soj ga Diose, ne ca'nuu Diose ta'yaa yo', ne rque Diose rasuún achiin man soj adonj.

⁸ 'O se síi achíin rasuún rihaan Diose ro', quirí' so' rasuún achiin man so', ne síi nano' rasuún achiin man ro', quirí' so' rasuún yo', ne síi tica'mii ta'yaa rej yanj Diose ro', ca'nuu Diose ta'yaa, ne quirí' síi tica'mii ta'yaa rasuún achiin man so' adonj.

⁹ Xcaj soj cuentá se vaa ma'an soj, nanj yuvii me soj, tzaj ne sese achíin ta'níi yo'o soj chraa cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj yahij ne caxrii soj ston yo' ma'.

¹⁰ Ne sese achíin ta'níi soj nee xcuaj cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuáá ne caxrii soj ston

so' ma'.

¹¹ Dan me se danj nanj soj, ne sí chi'lii nimán me soj, tzaj ne ne'en soj rque soj se sa' cha ta'núí soj ei. Che'é dan táá a Rej soj sí nicun' xta', ne sij sa' inanj me so', ne so' me sí rque ya rasuun sa' man nij sí achíín rasuun man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní rihaan tuvi' ní a

¹² "Dan me se daj se uun rá soj qui'yaj sa' yuvii rihaan soj ro', ta'nga' danj qui'yaj sa' soj rihaan tuvi' soj á. Sese danj qui'yaj soj rihaan tuvi' soj, ne sí uno nu' se-tucuanj Moisés me soj, ne sí uno nu' se-nana nij sí nata' se-nana Diose gaa naá me uún soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é vij chrej a

¹³ "Ase vaa vij chrej vaa rej vaa rihaan soj, ne dan me se chrej ca'aan me yo'o chrej yo', ne caxra' ndo'o vaa rej nayón yuvii, ne rihaan ya'an ro', vaj chrej yo' nanj adonj. Ne man uxrá yuvii vaj chrej yo' ei. Se ca'anj soj chrej yo' ma'. Nanj vaa chrej ca'anj soj ei. Chrej catuun me chrej ca'anj soj,

¹⁴ ne chruj vaa rej nayón yuvii a. Sayuun ndo'o vaa vaj yuvii chrej yo', tzaj ne vaj chrej yo' rej gaa i'na' yuvii cayáán yuvii ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. Tzaj ne doj nij yuvii nari' chrej catuun nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa qui'yaj ní quene'en ní daj vaa nimán yuvii a

¹⁵ "Vaa yuvii taj se vaa me nij so' sí nata' se-nana Diose, tzaj ne ne ya a'mii nij so' ma'. Cutumé soj man soj, se gaa nanj qui'yaj nij so' sayuun man soj á. Dan me se vaa güii cuchí' nij so' rihaan

soj, ne ase vaa matzinj ro', danj gaa nij so' cuchij
 nij so' rihaan soj, ne ni'yanj ndo'o ca'mii nij so'
 rihaan soj, tzaj ne nimán nij so' ro', ase vaa nimán
 xca'yanj ca'nu' ro', gaa nimán nij so', guun rá nij
 so' qui'yaj nij so' sayuun man soj nanj adonj.

16 Che'é dan xcaj soj cuentá ni'yaj soj man nij so'
 daj qui'yaj nij so', gaa ne quene'en nij soj daj vaa
 nimán nij so' ei. Uta nii chruj chá raaj chruun tanj,
 rá soj na'. Taj ma'. Ne uta nii chruj chá raaj coj yâj
 ya'aa, rá soj na'. Taj ma'.

17 Dan me se chruun sa' ro', mán chruj chá raaj a.
 Ne chruun tanj ro', man chruj xnaj raaj uún a. Sese
 cuchruu chruun, ne se cumán chruj sa' raaj chruun
 yo' a ma'.

18 Chruun sa' ro', se guun cumán chruj nij raaj
 ma'. Ne chruun nij ro', se guun cumán chruj sa'
 raaj ma'. Ase vaa chruun yo' ro', danj vaa nimán
 yuvii, ne ase vaa chruj yo' ro', danj vaa rasuun 'yaj
 yuvii adonj.

19 Ne sese nuvi' chruj sa' raaj 'o chruun, ne a'ne'
 nii man chruun yo', ne axrij ya'an nii man chruun
 yo' nanj adonj. Ne ase vaa ran' chruun yo' ro',
 ta'nga' danj quiran' uún nij yuvii 'yaj se chi'ii nanj
 adonj.

20 Dan me se sese xcaj soj cuentá ni'yaj soj man
 yuvii, gaa ne quene'en soj daj vaa nimán nij yuvii,
 gaa ne quene'en soj daj yuvii me nij so' adonj.

*Nana nihánj taj xna'anj me sí cayáan ga Diose
 asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a*

21 "Ne'en soj se vaa man ndo'o yuvii taj rihanj se
 vaa uno nij so' rihanj, tzaj ne tu'va rma'an ta'aj nij
 so' nanj á. Nuveé cunudanj nij sí taj ne'en manj

ca'anj cayáán ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ma'. Tananj orún' me se inanj nij síi uno rihaan Réé 'unj síi nicun' xta' me síi cayáán ga so' nanj adonj.

22 Ne güii ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvij me se cuman ndo'o yuvij cataj rihaan 'unj: “Síi uno rihaan so' me núj, Señor. Aj nata' núj nana rqué so' man núj rihaan yuvij á. Ne cata' tu'va núj se-chuvií so', ne quirii núj nana chree nimán yuvij á. Ne qui'yaj suun ndo'o núj suun sa' che'é so' adonj”. Danj ca'mij nij yuvij yo' rihaan 'unj vaa güii nanj adonj.

23 Gaa ne cataj yá 'unj rihaan nij yuvij a: “A 'ó güii ne ne'én 'unj man soj ma'. Maan síi 'yaj inanj cacun' me soj nanj adonj. Naxuun soj man soj rihanj á”. Danj cataj 'unj rihaan nij síi 'yaj cacun' vaa güii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij síi uno rihaan Jesucristó do', nij síi ne uno rihaan Jesucristó do' a

24 ”Dan me se a me ma'an síi uno sa' nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj ne 'yaj so' ndaa vaa taj 'unj, ne ase vaa 'o síi cune' ve' tucua' rihaan yuvej vaa so' ei. Síi cune' ve' yo' me se síi acaj ndo'o cuentá me so', ne cune' so' ve' yo' rihaan 'o yuvej adonj.

25 Gaa ne ca'na' maan, ne go' ndo'o maan raa ve', ne cavii ni'yoj chraá, ne ca'na' go' tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvaa, ne go' rihaan ve' yo' a. Tzaj ne ne canee ve' yo' a ma'. 'O se raan inanj ne ve' yo' rihaan yuvej nanj adonj.

26 Tzaj ne sí na'vej rá cunō nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj me se ase vaa sí cune' ve' rihaan yo'óo vaa so' adonj. Ne sí ni'yon rmī me so', ne cune' so' ve' rihaan yo'óo chrū,

27 ne veé dan, gaa ca'na' uxrá maan yuvāa go' yo' xráá ve', ne cavii ni'yoj chráá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvāa ne go' xráá ve' yo' a. Veé dan, ne canee nu' ve' tucuá sí ni'yon yo' nanj adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá, ne ve'é cunō soj nana nihánj, ne se quiran' soj sayuun ma'. —Inanj nana nihánj ca'mii Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

28 Veé dan, ne quisij tucu'yón Jesucristó nu' nana nihánj rihaan nij yuvii, gaa ne caráya'anj ndo'o nij yuvii noco' man so' che'é nana nihánj, nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' a.

29 'O se xcaj nij yuvii cuentá se vaa ase vaa a'mii 'o sí nicaj suun avii tu'va ro', vaa a'mii Jesucristó, rá nij so' a. Ne cuu doj vaa se-nana so' ga se-nana nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, rá nij so' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa nahuun sa' 'o sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

1 Gaa ne nanij Jesucristó quij yo', ne cachéé ndo'o yuvii ga so' a.

2 Dan me se cuchi' yo'o sí ran' luj ri'yuj rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'nee so' chi'ii xráj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá síí ran', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yáj danj ei. Nahuún so', qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xráá síí ran' a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cutumé so' mán so' se cataj xna'anj so' rihaan yuvií che'é se qui'yáá 'unj che'é so' ma'. Maan se cuchí' so' rihaan xrej, ne tijaán so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', ne rque so' rihaan Diose se vaa cataj síí cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa no xcúún so' rque so' rihaan Diose á. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan síí nahuun yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun se-mozó yo'q tanuu capitán, qui'yaj Jesucristó a

⁵ Dan me se cuchí' Jesucristó chuman' Capernaum, ne catúj so' chuman' yo', ne cuchí' yo'q tanuu capitán rihaan so' a. Ne so' ro', me síí rii ta'nga' rihaan 'q cientó tanuu adonj. Dan me se cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó,

⁶ cataj so':

—Canó chi'ii man se-mozó 'unj, Señor. Ne ne nasqui' so' ma'. 'Q se yo'q naj so' rá ve', ne ran' uxrá so' sayuun, 'yaj chi'ii nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

⁷ Ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Ca'anj ní', gaa ne nahuun so', qui'yáj á —taj Jesucristó a.

⁸ Gaa ne cataj uún tanuu capitán yo':

—'Q se nuveé sij sa' mé 'un̄j ma'. Ne nó xcúún 'un̄j catuú so' rá ve' tucuj qui'yáj a ma'. Maan se ca'ne' uun so' suun se vaa nahuun se-mozó 'un̄j, gaa ne nahuun ma'an so' adonj.

⁹'Q se vaa síi rii ta'nga' rihaan 'un̄j, ne rii ta'ngá' 'un̄j rihaan tanuu, ne taj xna'anj 'un̄j rihaan tanuu se vaa ca'anj nij so', ne 'anj nij so', ne taj xna'anj 'un̄j rihaan nij so' se vaa ca'na' nij so', ne 'na' nij so' rihaan 'un̄j, ne taj xna'anj 'un̄j daj qui'yáj nij so', ne veé danj 'yaj tanuu adonj. Ne ne'én 'un̄j se vaa ase vaa rii ta'ngá' 'un̄j rihaan nij tanuu noco' manj ro', danj rii ta'nga' guee so' rihaan chi'ii anó man yuvii nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁰Dan me se, gaa cuno Jesucristó nana ca'mii tanuu capitán yo', ne ca'anj rá Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij síi noco' rej xco so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'un̄j rihaan soj se vaa taj vaj a 'ó rej ne narij man yo'ó síi israelitá síi cuchumán ndo'o rá nana a'mii 'un̄j ndaa vaa amán rá tanuu capitán nihánj a ma'.

¹¹Ne cataj xna'anj 'un̄j rihaan soj se vaa güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj ro', ca'na' ndo'o yuvii man cunu' chumii, ne cayáán nij so' rihaan se-mesa Diose, ne cha nij so' chraa ga síi cu'naj Abraham do', ga síi cu'naj Isaac do', ga síi cu'naj Jacob do', adonj.

¹²Ne nij síi israelitá ro', no xcúún nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj, ne sese cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj, ne ca'vee cane nij so' uún ga Diose nanj á. Tzaj ne na'vej rá nij so' a man adonj. Che'é se na'vej rá nij so' qui'yáj nij so' danj, che'é dan quiri'ij gan' ndo'o nii man nij so' rej rmi', ne ta'vee uxrá nij so', ne ndaa cha

ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj. Danj quirañ' nij so' che'é se na'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuviñ canoco' man so' a.

¹³ Canicaj uún Jesucristó cataj Jesucristó rihaan tanuu capitán:

—Ca'vee ca'anj so' yaj a. Ya cuchumán rá so' se vaa nahuun se-mozó so' qui'yáj a. Ne nahuun so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne veé maan orá yo' ro', nahuun se-mozó tanuu capitán yo', qui'yaj Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó, nahuun nii chej Pedró do', que'ee uxrá yo'ó yuviñ do', qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne ca'anj Jesucristó tucúa síi cu'naj Pedró, ne quene'en so' se vaa naj nii chej Pedró ran' no', ne caxrój uxrá cachi' man no' a.

¹⁵ Ne quita'aa Jesucristó ra'a no', gaa ne veé maan orá dan nahuun no', qui'yaj Jesucristó, ne naxagaa no', ne qui'yaj chuvñ no' cha nij so' nanj adonj.

¹⁶ Rej ca'anj güii cuchi' yuviñ rihaan Jesucristó a. Dan me se nicaj nij yuviñ man que'ee uxrá síi nuu nana chree nimán, cuchi' nij yuviñ rihaan Jesucristó, ne cataj xna'anj uun Jesucristó rihaan nij nana chree se vaa naxuun nij so' man nij so', gaa ne, veé dan, ne curihanj nij nana chree nimán nij yuviñ, gaa ne cunuu sa' nimán nij yuviñ yo' cuaj nanj adonj. Ne quinahuun sa' cunudanj nij síi ran', qui'yaj uún Jesucristó a.

¹⁷ Dan me se quisíj ya nu' nana nihánj nana ca'mii síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diöse gaa

naá, se vaa cataj so': "Ninaj ní', ne canó chi'ij man ní', tzaj ne nahuun ní', qui'yaj síi ca'na' vaa güii nanj adonj", taj síi cu'naj Isaias gaa nata' so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan vij síi tihaj guun rá canoco' man so' a

¹⁸ Quene'en Jesucristó se vaa man ndo'o yuvij anicaj rej nicun' so' ni'yaj man so' a. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa ca'anj nij so' ga so' ndaa rej na lacuaná cu'naj Galilea a.

¹⁹ Gaa ne cuchi' yo'q so' rihaan Jesucristó a. So' ro', me síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij adonj. Ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Canocó' 'unj man so' daj rej ma'an vaj so', maestro —cataj so' rihaan Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj ya Jesucristó se vaa ran' so' chée so' a:

—'Q se nij chunee ro', otoj sa' nij xo' rá yu'uj taj rque yo'óo, ne nij xtâj chée xta' ro', vaa saca' nij xo' a. Ne xa' 'unj sij ca'née Diöse nıcaj yu'unj man yuvij, tzaj ne taj a 'ó rej quınáa 'unj cotoj 'unj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

²¹ Ne vaa yo'ó síi tucu'yón se-nana Jesucristó cuchi' rihaan so', ne cataj so':

—Ca'vej so' nanj tucua, ne ndaa cavi' réj, gaa ne cachın' 'unj man réj, gaa ne canocó' 'unj man so', Señor —taj yo'ó so' a.

²² Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' cachın' ma'an nij síi cavi' nimán man tuvi' so' xngá á. Tzaj ne cuano nihánj ro', no xcúun so' yo'q canocó' so' manj adonj —taj Jesucristó rihaan yo'ó so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nana do', se vaa canicun' yo' a

²³ Gaa ne catúj Jesucristó rque rihoo chée rihaan na, gaa ne catúj nij sí tucu'yón se-nana so' rque rihoo ga so' a.

²⁴ Veé dan, ne nasqui' nucuaj ndo'o rihaan na lacuaná, ne me ndo'o rá na yo' guun nucuaj yo' caráán yo' xráá rihoo a. Ne veé dan vaj Jesucristó, ne cotoj so' adonj.

²⁵ Gaa ne ca'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rej naj so' cotoj so', ne narii nij so' nej rihaan so', ne cataj nij so':

—Tinanii so' man ní' se cavi' nu' ní', man Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁶ Dan me se ma'an Jesucristó cataj, ne:

—Me che'é chu'vi' ndo'o nimán soj ga. Yo' me rej ataa cuchuman sa' rá soj ni'yaj soj manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne canicun' caya so', ne caxrój yuvaa so' man na do', man nana do' a. Gaa ne canicun' dínj uxrá rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj.

²⁷ Ne cuchu'vi' nij snó'o yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Daj sij me sí nihánj ga. 'O se ndaa nana ndaa na uno a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij nana chree nimán vij snó'o a

²⁸ Gaa ne cuhi' Jesucristó ndaa rnej na lacuaná yo' rej ne nij sí man chuman' cu'naj Gadara a. Ne

vaa yu'uj yuvej, rej cachin' nij yuvij xngá a. Dan me se cavii vij snó'o yu'uj yuvej yo', ne cuchi' roj so' rihaan Jesucristó a. Roj so' me sí nuu nana chree nimán, ne yuvaá ndo'o roj so' adonj. Che'é roj so' na'vee cachén yuvij rej yo' a ma'.

²⁹ Dan me se caguáj roj so' rihaan Jesucristó, cataj roj so':

—Veé ne'en núj se vaa ta'nij Diose mé so' á. Me che'é ca'ná' so' rej ne núj ga. Ca'ná' so' qui'yáá so' sayuun man núj na'. 'Q se ataa doj quisij güii qui'yáá so' sayuun man núj adonj —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Dan me se rej xco roj so' ro', vaj que'ee xcáá chá coj man tacaan a.

³¹ Ne nij nana chree nuu nimán roj snó'o yo' ro', cachín ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Sese quirij so' man núj nimán roj snó'o nihánj, ne qui'yáá so' se ndo'o ca'nej so' man núj, catuu núj nimán xcáá yo' ruguanj —taj nij nana chree yo' rihaan Jesucristó a.

³² —Ca'anj soj cuaj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne ca'anj nij so' catúj nij so' nimán xcáá yo', ne dan me se ruvaá uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáá yo', ne gaa catúj nij nana chree nimán nij xcáá yo' me se cunánj ndo'o nij xo' ca'anj xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quini cunudanj nij xo' rque na, ne canó xráá nij xo', qui'yaj na nanj adonj.

³³ Ne nij sí tumé xcáá yo' ro', cunánj nij so' ca'anj nij so' ndaa chuman', ne catúj nij so' chuman', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí man chuman' yo' nu' se vaa quiran' roj snó'o do', nij xcáá do' a.

³⁴ Gaa ne curihanj cunudanj nij síi man chuman'yo', guun rá nij so' nari' nij so' man Jesucristó a. Dan me se quene'en nij so' man so', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan so' se vaa curihanj so' rej yanj nij so' ca'anj so' rej yanj a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne cavii Jesucristó rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' chuman' cayáán so', ne catúj so' chuman'yo' a.

² Ne veé nicaj nii man 'o síi na'vee cachee táá rihaan yuvéé, ne ca'na' nii rihaan Jesucristó a. Ne quene'en Jesucristó se vaa cuchumán uxrá rá nij yuvii se vaa nahuun sa' síi na'vee cachee yo' qui'yaj so' a. Che'é dan cataj so' rihaan síi ran'yo' a:

—No xcúún so' guun niha' rá so' che'é se navij cacun' xráá so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan síi na'vee cachee yo' a.

³ Dan me se cane doj síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii rá ve' ga Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Nij vaa nana ca'mii síi nihánj rihaan Diose á. 'O se orún' Diose no xcúún cataj se vaa navij cacun' xráá yuvii á —taj nij síi tucu'yón se-tucuanj Moisés ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Ne quene'en Jesucristó me nana guun rá nij so' ca'mii nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é avii ndo'o nana chi'ii raaj soj ga.

⁵ Tu'va ruma'án 'unj se vaa navij cacun' xráá síi nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj uun ní' navij

cacun' xráá síí nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní naxagaa so', ne cachee so' cuaj, cataj ní' xa'.

⁶ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa síí ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvıı mej ne no xcúún 'unj tınavıı 'unj cacun' xráá nij yuvıı man rihaan chumıı nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan síí na'vee cachee a:

—Nacue so' tuvée so', ne nan' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan síí naj rihaan yuvée yo' a.

⁷ Gaa ne naxagaa so', ne cavıı so', ne quinan' so' tucua so' adonj.

⁸ Ne quene'en nij yuvıı se vaa nahuun sa' so', qui'yaj Jesucristó, ne che'é dan cuchu'vi' nimán nij so', quene'en nij so' Jesucristó, ne ve'é ndo'o ca'mıı nij so' che'é Diose, se vaa guun nucuaj Jesucristó racuıj ndo'o Jesucristó man yuvıı, qui'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan síí cu'naj Mateo se vaa canoco' so' man Jesucristó a

⁹ Gaa ne cavıı Jesucristó rej yo', ne quene'en so' man yo'o síí yanj 'o ve' a'néj nii puextó man yuvıı a. Mateo cu'naj síí ne rej yo' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racuıj so' man nij síí tumé cacun' a

10 Dan me se 'o güii cayáan Jesucristó rá ve', ne ca'na' ndo'o tuví' so' síí a'néj puextó do', yo'ó nij síí tumé ndo'o cacun' do', ne catúj nij so' rá ve', ne ca'anj cayáan nij so' ga Jesucristó, ne dan me se man rcua'aan nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó do', ne chá cunudanj nij so' chraa a.

11 Ne quene'en nij síí fariseo se vaa chá Jesucristó chraa ga nij síí a'néj puextó do', ga yo'ó nij síí tumé ndo'o cacun' do', ne xná'anj nij so' man nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó, cataj nij so':

—Síí tucu'yón nana rihaan soj ro', me che'é chá so' chraa ga nij síí a'néj puextó do', ga yo'ó nij síí tumé ndo'o cacun' do', rá núj a —taj nij síí fariseo rihaan nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

12 Ne cuno Jesucristó nana ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Síí vaa nucuaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan síí ran' ro', me síí nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa síí ran' ro', danj vaa nij síí nihánj adonj.

13 'O se vaa che'é ca'anj soj tucu'yón soj daj taj nana nihánj nana no rihaan danj Diose á: “Ne uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvij nago' xcuu rihaan 'unj ma'. Tananj uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvij 'ee rá man tuví' adonj”. Inanj danj me se-nana Diose nana tucu'yón soj á. Dan me se xcaj soj cuentá se vaa ne ca'na' 'unj canacunj 'unj man síí sa' ma'. Che'é nij síí tumé cacun' ca'naj se vaa canoco' nij so' se-nanaj adonj. Tzaj ne sese síí sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij síí

tucu'yón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

¹⁴ Gaa ne nij sí tucu'yón se-nana sí cu'naj Juan cuchi' rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é, ne toco' núj x'naa man ma'an núj che'é se aráj guee núj rihaan Diose, ne toco' nij sí fariseo x'naa man ma'an nij so' uún, tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa sí cuchruj sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij sí man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa sí cataj xcaj man chana ne man tuvi' so' do', danj vaa nij sí man nihánj cuano, ne anuû ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ma'. Tzaj ne vaa güii, ne guun yaníj 'unj rihaan nij so' qui'yaj yuvií, gaa ne nano rá nij sí nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij sí noco' tucuáán nga ro', se guun nucuaj nij so' cunō nij so' se-nana Jesucristó ma'

¹⁶ "Tzaj ne ase vaa yatzíj sin' vaa tucuáán nga noco' soj, ne se guun na'nej ní' mantá naca man yatzíj nga yo' ma'. 'Q se sese qui'yaj ní' danj, ne güii quinanj yuvií yatzíj yo', gaa ne nagüej mantá naca yo', ne sese cuxuun yuvií man yatzíj yo', ne quisin' yo', gaa ne cunū xij doj yu'uj aj taj man yatzíj nga yo' nanj adonj.

¹⁷ Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa nii na vinó vaa uún soj a. Ne se ca'vee tucu'yón 'unj

se-tucuanj 'unj rihaan soj ma'. 'O se ase vaa na vinó naca vaa nana tucu'yón 'unj, ne se guun caraa yuvi na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvi, ne cuyanj na vinó cunuu xee na vinó, ne se cacua nuj nga ma'. Che'é dan canuu yo', ne cayanj na vinó rihaan yo'óo a. Che'é dan araa nii na vinó naca rque nuj naca, ne 'o man sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan síi naca síi ne noco' tucuaán nga tucu'yón 'unj se-nanaj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana síi cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chalá cunii do', che'é chana chíj do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

¹⁸ Asij ca'mii Jesucristó nana yo' rihaan nij síi tucu'yón se-nana síi cu'naj Juan, ne cuchi' 'o síi nicaj suun rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so', cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Cuanó cavi' ta'níj chalá cunii a. Tzaj ne qui'yáa so' se ndo'o, ca'anj ní', ne cuta' so' ra'á so' xráa no', ne cunuu i'na' uún no' nanj ruguanj —taj so', cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne naxumaan Jesucristó, ne canoco' so' do', nij síi tucu'yón se-nana so' do', man síi nicaj suun yo' a.

²⁰ Gaa ne ca'na' 'o chana rej xco Jesucristó, ne quisíj 'o chujij yo' xra' ton man chana yo', ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' Jesucristó a.

²¹ 'O se: “Sese canó ra'aj sagan' Jesucristó, ne nahuun sa' 'unj nanj adonj”, guun rá no' a.

²² Gaa ne canicaj Jesucristó quene'en Jesucristó man no', ne cataj so':

—No xcuún so' guun niha' rá so', nocoj. 'O se che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan nahuun sa' so' á —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Ne veé maan orá dan nahuun sa' chana yo' adonj.

²³ Gaa ne ca'anj Jesucristó ve' tucua síi nicaj suun yo', ne catúj so' rá ve', ne quene'en so' se vaa man síi o' chra' man rihuu flauta, ne quene'en so' se vaa man ndo'o yuvij rá ve', ne nanó ndo'o rá nij yuvij che'é se cavi' chala cunii yo' adonj.

²⁴ Gaa ne cataj so':

—Curihanj soj xe' á. 'O se ne cavi' chala cunii nihánj ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvij man rá ve' yo' a.

Gaa ne ca'nga' nacoj nij yuvij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

²⁵ Gaa quisij quirii Jesucristó man cunudanj nij yuvij xe', ne catúj Jesucristó rej táa chala cunii yo', ne quita'aa so' ra'a no', ne cunuu i'na' uún chala cunii, ne naxagaa no' adonj.

²⁶ Ne cuchi' nana rihaan cunudanj nij yuvij man rej yo' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, se vaa cunuu i'na' chala cunii yo' qui'yaj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij síi tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

²⁷ Dan me se gaa cavii Jesucristó tucua síi nicaj suun yo', ne canoco' vij síi tuchrii man so' a. Ne caguáj roj so', cataj roj so':

—Ne'en rój se vaa tuvi' síi cu'naj David síi cane gaa naá mé so' á. Che'é dan cunuu 'ee rá so' man rój ruguanj —taj roj so', caguáj roj so' a.

²⁸ Dan me se catúj Jesucristó rá ve', ne cuchi' roj síi tuchrii yo' rihaan so' a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so':

—Amán rá roj soj se vaa guun nucuáj naxra' rihaan roj soj qui'yáj na' —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man roj so' a.

—Amán rá rój, Señor —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cuta' ra'a Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó:

—Che'é se amán rá roj soj, ne che'é dan naxra' rihaan roj soj adonj —taj Jesucristó a.

³⁰ Veé dan, ne naxra' rihaan roj so' nanj adonj.

Gaa ne caxríj yuvaa Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cutumé uxrá roj soj man roj soj, ne a 'ó yuvii se cuno se vaa qui'yáa 'unj che'é roj soj á. —Dan me se nucuáj ndo'o ca'mii Jesucristó nana yo' rihaan roj so' a.

³¹ Tzaj ne curihanj roj so' ca'anj roj so', ne uxrá nata' roj so' rihaan cunudanj nij yuvii man rej yo' che'é yan qui'yaj sa' Jesucristó che'é roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee ca'mii 'o síi ya'mii, qui'yaj Jesucristó a

³² Dan me se tanáj roj so' man Jesucristó, gaa ne ca'anj Jesucristó, gaa ne cuchi' yuvii rihaan so' a. Dan me se nicaj nij yuvii man 'o síi ya'mii cuchi' nij yuvii rihaan Jesucristó a. Síi ya'mii yo' me se nana chree nuû nimán so', ne che'é dan ne ca'mii so', qui'yaj nana chree yo' a.

³³ Dan me se quirii Jesucristó man nana chree yo' nimán so', gaa ne guun che'e sí ya'mii ca'mii so' nanj adonj. Veé dan quene'en nij yuvii, ne caraya'anj uxrá nij yuvii, ne cataj nij so':

—Xa' ní' sij israelitá, tzaj ne a 'ó sí' 'yaj danj ne quene'en ní' ma' —taj nij yuvii che'é Jesucristó a.

³⁴ Tzaj ne nij sí' fariseo cataj me se:

—Guun nucuaj so' quirii so' man nana chree, che'é se a'mii so' ga ma'an sí' chree uun chij adonj —taj nij sí' fariseo, ca'mii ne nij so' che'é Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cunuu 'ee ndo'o rá so' man nij yuvii a

³⁵ Gaa ne ca'anj Jesucristó nu' nij chuman' nocoo nu' nij chuman' cunii nu', ne tucu'yón so' rihaan nij yuvii man rá ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se-tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana sa' che'é güii guun chij Diosé rihaan chumii nihánj, ne nahuun sa' taran' nij sí' ran' do', nij sí' ninaj do', qui'yaj uún so' adonj.

³⁶ Ne quene'en so' man cunudanj nij yuvii, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvii yo' a. 'O se quene'en so' se vaa ase vaa matzinj vaj ma'an vaa nij yuvii, nuvi' sí' tumé man nij so', ne aj quiran' ndo'o nij so' sayuun, ne ninaj ndo'o nij so' adonj.

³⁷ Gaa ne cataj so' rihaan nij sí' tucu'yón se-nana so' a:

—Ya' uxrá, ne vaa ndo'o suun rihaan ní', ne nij sí' 'yaj suun me se doj nij so' nanj adonj.

³⁸ Ne cachinj ni'yaj ní' doj nij sí' qui'yaj suun rihaan Diosé sí' uun chij 'nij ra'a suun, gaa ne ca'nej so' doj yuvii qui'yaj suun se-suun so' adonj

—taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'née Jesucristó man chuvij nij síi tucu'yón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Gaa ne canacúun Jesucristó man chuvij nij síi tucu'yón se-nana so', ne cuchi' nij so' rihaan so', ne go' so' rej nucuaj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan nij nana chree a. Dan me se guun nucuaj nij so' quirii nij so' man nij nana chree nimán yuvii, ne guun nucuaj nij so' nahun sa' yuvii ran' do', yuvii ninaj do', qui'yaj uún nij so' a.

² Ne nihánj me se-chuvii chuvij nij apóstol cune' Jesucristó man nata' rihaan yuvii che'é so' a. Yo'ó so' me síi cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvii síi cu'naj Simón a. Ne yo'ó so' me tinúu Simón, síi cu'naj Andrés a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Jacobo, ne ta'níi síi cu'naj Zebedeo me so' a. Ne yo'ó so' me tinúu Jacobo, síi cu'naj Juan a.

³ Ne vaa síi cu'naj Felipé vaa síi cu'naj Bartolomé vaa síi cu'naj Tomás vaa a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Mateo síi ca'néj puextó man yuvii a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Jacobo uún, ne ta'níi síi cu'naj Alfeo me so' a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Lebeo, ne Tadeo cu'naj yo'ó se-chuvii síi cu'naj Lebeo a.

⁴ Ne yo'ó so' me síi cu'naj Simón uún, ne so' me tuvi' nij síi me rá cunu' ga gobiernó man Romá a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Judas Iscariote, ne so' me síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó a.

⁵ Dan me se ca'née Jesucristó man chuvij nij snó'o yo', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj qui'yaj nij so' a:

—Se ca'anj nij soj rej man nij síi yanij ma'. Se ca'anj soj chiháán nij yuvij samaritana ma'.

⁶ Rihaan orún' nij yuvij israelitá ca'anj soj á. 'O se ase vaa daán Diose matzinj vaa nij so', tzaj ne ca'anj ni'ya nij so', ne ne noco' sa' nij so' man Diose ma'.

⁷ Dan me se ca'anj soj, ne ca'mii natáj soj rihaan nij so', cataj soj: “Nichrun' quisij güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj”. Danj cataj soj á.

⁸ Nahuun sa' nij síi ran', qui'yaj soj, ne cunuun i'na' uún nij síi cavi', qui'yaj soj, ne nahuun sa' nij síi ran' luj ri'yuj, qui'yaj uún soj, ne quirij soj man nij nana chree nimán nij yuvij á. Cuanō nihánj me rquej rej nucuaj man soj qui'yaj soj danj a. Che'é dan nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se ca'néj soj sa'anj man nij yuvij ma'.

⁹ ”Se nano' soj aga' oró míi do', aga' platá catzii do', naj guun sa'anj do', caraa soj rque se-caxran' soj a ma'.

¹⁰ Se nicaj soj xnánj soj ma'. Se ca'anj vij cotoó ga soj ma'. Se qui'nij tacóo soj canj ma'. Ne chruun garroté se corō' soj cachee soj ma'. Maan se gaa uun soj ca'anj soj á. 'O se nō xcúún yuvij rque yuvij chraa chá soj che'é suun sa' 'yaj suun soj nanj adonj.

¹¹ Asa' catúj soj chuman' nocōo do', chuman' ra'a do', ne xna'anj soj man nij yuvij me síi ne chuman' yo' me síi sa', gaa ne cuchí' soj tucúa síi

sa' yo', ne çayáán soj tucua so' ndaa se cavii uún soj ca'anj soj á.

¹² Asa' cuchi' soj tucua síi sa' yo', ne ve'é ca'mii soj nana sa' rihaan nij síi tucua yo', cataj soj se vaa dínj gaa cuman nij so' á.

¹³ Ne sese ya síi sa' me nij síi tucua yo', ne ya dínj gaa cuman nij so', qui'yáj a. Tzaj ne sese nuveé sij sa' me nij so', ne canicaj uún nana sa' ca'mii soj rihaan ma'an soj, qui'yáj, tzaj ne se cavii sa' nij síi tucua yo' a ma'.

¹⁴ Ne naj guun yuvii se ca'mii sa' ga soj do', naj guun yuvii se ca'vej rá cunō nana a'mii soj do', cavii soj ve' tucua so' cavii soj chiháán so' cavii soj, ne nacunan' soj tacóo soj tucuyuu soj yo'óo tachruu avii chuman' yo' rihaan yo'óo, ne ndaa dan, gaa ne quene'en yuvii se vaa síi man chuman' yo' tumé cacun' se vaa ne uno nij so' rihaan Diose ma'.

¹⁵ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii, gaa ne quiran' yuvii man chuman' yo' doj sayuun rihaan nij síi chi'ii man chuman' Sodoma do', rihaan yuvii man chuman' Gomorra do' adonj.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' daj gaa sayuun quiran' nij so' a

¹⁶ "Dan me se ca'nej 'unj man soj rej man síi me rá qui'yaj sayuun man soj a. Ase vaa matzinj vaj rej man xca'yanj ca'nu' ro', danj gaa soj adonj. Che'é dan gaa cuu raá soj á. Ase cacuij raá xtaa ro', danj cacuij gaa raá soj á. Tzaj ne ase vaa taj vaj cacun' tumé cha'aan ro', danj gaa soj, se cutumé soj cacun' ma'.

17 Cutumé ndo'o soj man soj se qui'yaj yuvij sayuun man soj ma'. Dan me se ca'anj nicaj nij yuvij man soj rihaan cuese, ne go' ndo'o nij so' vará xráá soj rá ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés a.

18 Ne ca'anj nicaj nij yuvij man soj rihaan sí nicaj suun do', rihaan sí nicaj suun rey do', che'é se me soj sí noco' manj a. Ne cataj xna'anj soj rihaan nij sí nicaj suun do', rihaan nij sí yanj do', che'ej a.

19 Asá' tacuachén nij so' man soj rihaan nij sí nicaj suun, ne se nanó rá soj daj ca'mij soj rihaan nij so' ma'. Maan Nimán Diose rque nu' nana ca'mij soj maan orá yo' nanj adonj.

20 'O se nuveé ma'an soj me nij sí ca'mij rihaan nij so' ma'. 'O se Nimán Rej ní me sí rque nana ca'mij soj nanj adonj.

21 "Dan me se ca'anj nicaj snó'o man tinúú snó'o rihaan yuvij, ne ticavj' nii man tinúú snó'o yo', qui'yaj ma'an so' nanj adonj. Ne ca'anj nicaj snó'o man ta'ní snó'o rihaan yuvij, ne ticavj' nii man ta'ní snó'o yo', qui'yaj so' ei. Ne cunú' xnii ga rej xnii, ne ca'anj nicaj xnii man rej xnii rihaan yuvij, ne ticavj' nii man rej xnii yo', qui'yaj xnii ei.

22 Ne quitaj ri'yunj cunudanj yuvij man soj che'é se me soj sí noco' manj a. Tzaj ne sí yo'o canoco' manj ndaa se quisij nu' sayuun yo' ro', ve'é cavij sa' so' rihaan Diose adonj.

23 Ne sese qui'yaj nij sí man yo'o chuman' sayuun man soj, ne cunanj soj ca'anj soj yo'ó chuman' á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se canó cunudanj nij chuman' man nij yuvij israelitá ca'anj soj, ne ca'na' uún 'unj sij ca'néé

Diose n̄icaj yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj adonj.

²⁴ "Dan me se tucu'yón 'un̄j se-n̄an̄aj rihaan soj, ne noc̄o' soj se-n̄an̄aj a. Ne ase vaa uno mozó rihaan se-ru'vee mozó ro', danj vaa uno soj rihan̄j n̄an̄j á. Ne ne'en soj se vaa ase vaa 'yaj yuvii man sí tucu'yón n̄an̄a rihaan tuvi' ro', danj qui'yaj uún̄ nij yuvii man sí noc̄o' n̄an̄a yo' a. Ne ase vaa 'yaj yuvii man nij ru'vee ro', danj qui'yaj uún̄ nij yuvii man se-mozó ru'vee yo' a.

²⁵ Dan me se ne'en sí noc̄o' n̄an̄a ne'en mozó ne'en daj qui'yaj yuvii man ma'an so', tzaj ne me in̄an̄j rá so' guun so' ndaa vaa sí tucu'yón n̄an̄a man so' do', ndaa vaa se-ru'vee so' do' a. Dan me se tucu'n̄áj nij yuvii Beelzebú manj, cataj nij yuvii se vaa sí chree mej a. Ne ase vaa rej soj vaa 'un̄j a. Che'é dan danj ca'mii nij yuvii n̄an̄a vaa danj che'é ma'an soj n̄an̄j adonj.

Nan̄a nihánj taj xna'an̄j se vaa se cuchu'vi' ní quene'en ní yuvii ma'

²⁶ "Che'é dan se cuchu'vi' soj n̄i'yaj soj yuvii me rá qui'yaj sayuun man soj ma'. 'O se nu' n̄an̄a ca'mii yuve nij yuvii do', nu' se vaa qui'yaj yuve nij yuvii do', nu' yo' ro', n̄urihan̄j quene'en cunudan̄j yuvii vaa güii adonj.

²⁷ Nan̄a a'mii yuve 'un̄j rihaan soj cuano ro', ca'mii ranga' soj á. Ne nu' se vaa a'mii 'un̄j xréé soj ro', cavii soj rej quene'en yuvii man soj, ne ca'mii natáj soj n̄an̄a yo' á.

²⁸ "Ne se cuchu'vi' soj quene'en soj nij sí guun nucuaj ticavi' man in̄an̄j nee man soj ma'. 'O se se guun nucuaj nij so' ticavi' nij so' man nimán soj a

ma'. Tzaj ne vaa che'é cuchu'vi' soj ni'yaj soj Diose nanj á. 'O se so' me sí guun nucuaj qui'yaĵ cacaa nimán soj cacaa nee man soj cacaa rihaan ya'an adonj.

²⁹ "Ne'en soj daj vaa nij xtâj chrin' se vaa vij un' yo' nó yo'o sa'anj nii cuartó a. Tzaj ne se guun cavi' yo'o xo' quinij xo' rihaan yo'óó, sese na'vej Rej soj sí nicun' xtâ' cavi' yo'o xo' ma'.

³⁰ Ne Diose me se vaa cuentá yuvé raaj soj 'yaj so', ne ne'en so' me daj yuvé raaj soj,

³¹ ne che'é dan se cuchu'vi' soj che'é sayuun qui'yaĵ yuvii man soj ma'. 'O se uxrá vaa yu'vee doj nó soj rihaan xtâj chrin' yo', 'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní cataj xna'anj ní rihaan yuvii che'é Jesucristó a

³² "Che'é se tumé Diose man soj, che'é dan no xcúún soj nata' ya soj rihaan yuvii se vaa me soj sí noco' manj, ne nu' sí 'yaj danj ro', vaa güii, ne nata' 'unj rihaan Réé 'unj sí nicun' xtâ' se vaa sij noco' manj me so' a.

³³ Ne sí taj xna'anj rihaan yuvii se vaa ne noco' so' manj ro', vaa güii, ne cataj xna'anj 'unj rihaan Réé 'unj sí nicun' xtâ' se vaa nuveé sij noco' manj me so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunu' ndo'o yuvii ga tuvi' yuvii che'é Jesucristó a

³⁴ "Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj che'é rej dínj doj cayáán nij yuvii man rihaan chumii nihánj ga tuvi' yuvii ma'. Ne qui'yáĵ danj ma'. 'O se che'é se ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj, che'é dan cunu' ndo'o yuvii ga tuvi' yuvii adonj.

35 'O se ca'ná' 'un̄j che'é rej nata' 'un̄j se-nan̄aj rihaan yuvii, tzaj ne se cuno cunudan̄j nij yuvii rihan̄j ma'. Che'é dan cunu' snó'o ga rej ma'an so', ne xa' chana, tzaj ne cunu' no' ga nii no' do', ga nii chej no' do', che'ej a.

36 Ne nij tuvi' yuvii síi man rá ve' tucua' yuvii cunu' ga yuvii nan̄j á.

37 Sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa rej so' do', nii so' do', rihan̄j, ne taj che'é cataj so' se vaa sij noco' manj me so' ma'. Ne sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa ta'níi so' rihan̄j, ne taj che'é cataj so' se vaa sij noco' manj me so' ma'.

38 Ne síi na'vej rá quiran' sayuun che'é se me so' síi noco' manj ro', taj che'é cataj so' se vaa me so' síi noco' manj ma'.

39 Síi cavii sa' nimán rihaan chumii nihánj ro', cavi' nu' so' a. Ne síi cavi' che'é se noco' so' manj ro', so' me síi ga' i'na' nimán nu' cavii nu' ca'an̄j adon̄j.

Nana nihánj taj xna'an̄j daj quiran' nij yuvii racu'j man nij síi 'yaj suun rihaan Diose a

40 "Sese a'mii sa' yo'o so' ga soj, ne sij a'mii sa' gaj me so' adon̄j. Ne sese a'mii sa' so' gaj, ne sij a'mii sa' ga síi ca'néé manj rihaan chumii nihánj me uún so' adon̄j.

41 Sese a'mii sa' yo'o so' ga 'o síi nata' se-nana Diose, che'é se ve'é 'yaj so' nata' so' se-nana Diose, ne rá se vaa ma'an síi nata' se-nana Diose vaa so' uún adon̄j. Dan me se 'o cyaan naru'vee Diose rihaan so' ga ma'an síi nata' se-nana Diose ei. Ne sese a'mii sa' yo'o so' ga yo'o síi sa' 'yaj, ne naru'vee

Diose rihaan so' uún adonj. 'O cyaan naru'vee Diose rihaan so' ga ma'an sí sa' 'yaj ei.

⁴² Dan me se a me ma'an yo'o sí rqué doj na acoj co'o yo'o nij sí nocō' uun nihánj che'é se-chuvií 'unj, ne ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa daj chihaa mǐj se quinavij se sa' naru'vee Diose rihaan sí rqué doj na yo' ma'.

11

¹ Dan me se quisíj nana yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan chuvij nij sí tucu'yón se-nana so', ne curihanj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' chiháán nij yuvií israelitá tucu'yón so' rihaan nij so' ne ca'mii natáj so' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií a

² Dan me se 'nij sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií taga', ne cuchi' nana rihaan so' che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan ca'née so' vij tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan Jesucristó a.

³ Ne nana nihánj ro', xná'anj roj so' man Jesucristó, qui'yaj sí cu'naj Juan a:

—So' me sí ca'na' tǐnanii man yuvií rihaan sayuun na'. Ase na'vij ní' ca'na' yo'ó so' xa'. —Dan me nana me rá sí cu'naj Juan xna'anj roj so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj cuchí' uún roj soj rihaan sí cu'naj Juan, ne cataj xna'anj roj soj rihaan so' nu' nana cuno roj soj dō', nu' se vaa quene'en roj soj dō' á.

⁵ Dan me se nij sí tuchrii ro', naxra' rihaan, ne nij sí na'vee cachee ro', chée nij so', ne nij sí

ran' luj ri'yuj ro', nahuun sa', ne nij sí so'o ro', nachuguun xrée nij so', ne nij sí cavi' ro', cunuu i'na' uún, ne nij sí nique ro', uno nij so' nana sa' a. Nu' nihánj cataj xna'anj roj soj rihaan sí cu'naj Juan yo' á.

⁶ Ne cataj uún roj soj rihaan sí cu'naj Juan se vaa cavii sa' so' qui'yaj Diose, sese se guun na'aj so' ni'yaj so' manj a. Danj ca'mii roj soj rihaan sí cu'naj Juan yo' á —taj Jesucristó rihaan roj sí tucu'yón se-nana Juan yo' a.

⁷ Dan me se ca'anj roj so', gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' rihaan cunudanj nij yuvii che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii a:

—Asij ca'anj soj rej tacaan quene'en soj man sí cu'naj Juan ro', ne daj gaa so' quene'en soj, rá soj ga. Ase vaa yo'o rcoo naan ndo'o 'yaj nana vaa so', rá soj na'. Guun vij nimán so' che'é tucuaán noco' so', rá soj na'. Taj ma'.

⁸ Maan se daj gaa so' rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nuu yatzi'j laruu ndo'o me so', rá soj na'. Taj ma'. 'O se nij sí nuu yatzi'j laruu ro', yanj rá ve' tucua' sí nicaj suun rey adonj.

⁹ Maan se daj gaa sí cu'naj Juan rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nata' se-nana Diose me so', rá soj na'. Ya uxrá ei. Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sa' doj vaa so' rihaan cunudanj nij sí nata' se-nana Diose adonj.

¹⁰ "O se nana nihánj nana no rihaan danj Diose ro', taj xna'anj che'é sí cu'naj Juan a: “Vaa sí ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga so', qui'yaj so' a”. Danj taj danj

Diose che'é sís cu'naj Juan se vaa nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga sís ca'na' tinanii man nij yuvii rihaan sayuun, qui'yaj sís cu'naj Juan, taj danj Diöse, ne danj qui'yaj so' adonj.

¹¹ "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sij sa' doj rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumii me sís cu'naj Juan sís cuta' ne man yuvii a. A 'ó yuvii ne vaa sa' doj rihaan so' ma'. Tzaj ne cuano ro', uun chij Diöse nimán yuvii man rihaan chumii nihánj, ne naj guun yuvii uun chij Diöse nimán ro', me sís sa' doj rihaan sís cu'naj Juan a.

¹² Dan me se asij tucu'yón sís cu'naj Juan rihaan yuvii ndaa cuano me se naqui'yaj ino ndo'o yuvii se-nana Diöse se vaa guun chij so' rihaan chumii nihánj, ne vaa sís sca' ndo'o sís me inanj rá cataj daj qui'yaj Diöse asa' guun chij Diöse adonj.

¹³ 'Q se nij sís nata' se-nana Diöse rihaan yuvii gaa naá do', nu' se-tucuanj Moisés do', ndaa ma'an sís cu'naj Juan do', cataj xna'anj ndo'o nij so' che'é güii guun chij Diöse nimán yuvii man rihaan chumii nihánj nanj á.

¹⁴ Dan me se aj ne'en soj se vaa sís cu'naj Elías sís nata' se-nana Diöse rihaan yuvii gaa naá ro', ca'na' uún so' rihaan chumii nihánj, taj danj Diöse a. Dan me se sese me rá soj guun ya rá soj cunō soj nana nihánj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sís cu'naj Juan me sís atā se-suun sís cu'naj Elías sís cane gaa naá yo' á.

¹⁵ Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunō soj nana nihánj ei.

¹⁶ "Ne daj vaa yuvii man rihaan chumii nihánj cuano, rá soj ga. Dan me se cataj xna'anj 'unj

rihaan soj á. Ase vaa xnii ca'anj rihaan yu'vee ne tico ga tuvi' ro', vaa nij yuvií man rihaan chumií nihánj adonj. Dan me se yáán nij xnii yo' rihaan yo'óó,

¹⁷ ne aguáj nij xnii rihaan tuvi' xnii, taj nij xnii: “Nicaj núj ta'ánj núj, go' núj chra' choco', tzaj ne me che'é ne ra'anj soj ga. Ne go' núj chra' xngá, tzaj ne me che'é ne ta'vee soj ga. Me che'é ne 'yaj soj ndaa vaa me rá núj ga”, taj nij xnii rihaan tuvi' nij so' a.

¹⁸ 'O se ca'na' síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvií, gaa ne ne chá so' do', ne co'o so' do', ma'. Ne che'é dan taj nij yuvií se vaa nuu nana chree nimán so', taj nij yuvií a.

¹⁹ Ne ca'ná' 'unj sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvií, gaa ne niha' rá 'unj chá 'unj do', co'o 'unj do', gaa ne che'é dan taj uún nij yuvií se vaa síí cachén chá do', síí cachén co'o do', mé 'unj, taj uún nij yuvií a. Ne taj uún nij so' se vaa tuví 'unj me síí a'néj puextó man yuvií do', yo'ó nij síí tumé cacun' do', taj nii a. Danj tu'va nij so', tzaj ne ne ne'en uxrá nij so' ma'. Sese xcaj yuvií cuentá daj vaa 'yaj rój, ne guun ya rá nij yuvií se vaa sij cuu raá me rój ga síí cu'naj Juan yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó che'é sayuun quiran' yuvií man va'nuj chuman' yuvií ne ca'vej rá cunō se-nana Jesucristó a

²⁰ Sij, gaa ne guun che'e Jesucristó cuta' Jesucristó cacun' xráá nij yuvií man va'nuj chuman' a. Dan me se cuta' so' cacun' xráá nij so' se vaa guun nichraj nimán nij so' a. Dan me se nda' se

doj a vaa suun sa' qui'yaj suun so' chiháán nij so' quene'en nij so' rihaan suun sa' qui'yaj suun so' yo'ó chuman', tzaj ne ne canicaj nimán nij so' a ma', taj Jesucristó a.

²¹ Ne nihánj me nana ca'mii Jesucristó che'é nij yuviij man nij chuman' yo' a:

—Nique soj sij man chuman' Corazín a. Nique soj sij man chuman' Betsaida a. 'O se quiran' uxrá soj sayuun nanj á. Dan me se nij síi man chuman' Tiro do', nij síi man chuman' Sidón do', me síi chi'ii nimán nanj á. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj nij so', gaa ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne quinano ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne ndaa yatzij ya' cunuú nij so', ne ndaa yaj chruun acaa ruvaj caraa nij so' raa nij so', che'é se quinano rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' asuun saj adonj. Nihánj, ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan inanj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocoo quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'.

²² Dan me se yaj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuviij ro', doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij síi chi'ii man chuman' Tiro do', man chuman' Sidón do' adonj.

²³ "Ne vaa soj sij man chuman' Capernaum uún á. Ne síi sa' inanj me ma'an soj, rá soj na'. Nuveé sij sa' me soj ma'. Síi ca'anj rihaan ya'an guun soj á. Dan me se nij síi man chuman' Sodoma ro', me síi chi'ii nimán a. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj nij so',

ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne ne cacaa chiháán nij so' ma'. Ne naj chiháán nij so' ndaa cuano asuun saj a. Tzaj ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan se inanaj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocoo yo' quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'.

²⁴ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii ro', doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij síi chi'ii man chuman' Sodoma yo' adonj —taj Jesucristó che'é nij yuvii ne ca'vej rá cuno se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me síi nari' sa' se-nana Jesucristó a

²⁵ Dan me se güii yo' cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Síi 'nij ra'a xta' do', síi 'nij ra'a chumii do', mé so', Ataj Chij. Ne sa' uxrá qui'yáa so' caráán so' rihaan nij síi avii raaj do', rihaan nij síi acaj cuentá do', se vaa se cuno nij so' se-nanaj ma'. Maan nij síi vaa nica' nimán ro', ve'é cuno nij so', qui'yáa so' á.

²⁶ Danj inanaj qui'yáa so', che'é yan danj me rá so' qui'yáa so', Ataj —taj Jesucristó rihaan Rej so' Diose a.

²⁷ Canicaj Jesucristó ca'mii so' rihaan nij yuvii, cataj so' a:

—Aj rqué Réé 'unj Diose cunudanj rasuun rihanj á. Ne a 'ó síi ne ne'en daj vaa 'unj; maan orún' Réj ne'en a. 'Q se ta'níi so' mej adonj. Ne a 'ó yuvii ne ne'en daj vaa Réj ma'. Maan orún' 'unj ne'en daj vaa so' adonj. Ne sese me rá 'unj cataj xna'anj 'unj

rihaan yo'ó nij yuvij daj vaa Réj, ne quene'en yo'ó nij so' uún adonj.

²⁸ Ne sese vaa síi navij ndo'o rá che'é yan nano' uxrá so' tucuáán sa' do', sese vaa síi nanó ndo'o rá che'é yan ne guun nucuaj so' qui'yaj so' nu' tucuáán sa' tucuáán noco' so' do', ne ca'na' nij síi vaa danj rihanj á. 'O se naraan rá nij síi vaa danj, qui'yaj nanj á.

²⁹ Dan me se canoco' soj manj, ne qui'yaj soj tucuáán tucu'yón 'unj man soj á. 'O se síi vaa nica' nimán mej, ne quinari' soj chrej quinaraan rá soj adonj.

³⁰ 'O se ne sayuun vaa tucuáán cuchruj 'unj canoco' soj ma'. 'O se guun nucuaj soj qui'yaj soj cunudanj adonj —taj Jesucristó a.

12

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii naránj rá ní' a

¹ Dan me se naca ca'mii Jesucristó nana yo', ne 'o güii naránj rá nij yuvij israelitá me yo', ne vaj Jesucristó rque 'o naa 'núú trigó a. Vaj nij síi tucu'yón se-nana so' ga so' a. Veé dan vaj nij so', ne na'aan rque nij so' a. Che'é dan me guun che'e nij so' cuta nij so' doj 'núú trigó chá nij so' a.

² Tzaj ne quene'en nij síi fariseo se vaa cuta nij so' doj 'núú trigó, ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ni'yaj so' ei. Güii naránj rá yuvij me güii cuan' á. Ne nó xcúún nij síi tucu'yón se-nana so' cuta nij so' 'núú trigó cuan' a ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é, ne ne nayaꝯ soj rihaan danj Dioꝯ daꝯ qui'yaj sí cu'naj David gaꝯ naá a. Gaꝯ quina'aan rque nij tuvꝯ' nij so',

⁴ gaꝯ ne catúꝯ nij tuvꝯ' nij so' rá nuví, ne chá nij so' rachrúún taj rihaan se-mesa Dioꝯ a. Ne ne nó xcúún nij so' cha nij so' rachrúún yo'; maꝯ se orún' nij xrej nó xcúún cha rachrúún yo' a. Tzaj ne maꝯ che'é se rque nij so' na'aan uxrá, gaꝯ ne chá nij so' rachrúún yo' nanj adonj. Tzaj ne ne cataꝯ Dioꝯ se vaa tumé sí cu'naj David cacun' ma'.

⁵ Ne ne nayaꝯ soj me taj se-tucuaꝯ Moisés che'é nij xrej 'yaj suun nuví na'. 'O se che'é se-suꝯ nij so', 'yaj nij so' se vaa ne nó xcúún yuvii qui'yaj yuvii güii naránj rá ní' sij israelitá ma'. Tzaj ne ne tumé nij so' cacun' che'é se vaa 'yaj nij so' ma'.

⁶ Ne cuano nihánj me cataꝯ xna'anj 'unꝯ rihaan soj se vaa vaa sí nicun' rihaan soj cuano, ne sa' doꝯ vaa so' rihaan nuví yo' adonj.

⁷ Ne vaa yo'ó nanaꝯ rihaan danj Dioꝯ taj: “Ne uun niha' rá 'unꝯ ni'yaj 'unꝯ sí rque xcuu rihaan 'unꝯ ma'. 'O se uun niha' rá 'unꝯ ni'yaj 'unꝯ yuvii 'ee rá man tuvi' adonj”. Yo' me se-nana Dioꝯ nanaꝯ rihaan yanꝯ yo' a. Sese cuno soj me taj nanaꝯ yo', ne ne cuta' soj cacun' xráá nij sí nihánj saꝯ ma'. Ne ne tumé nij sí nihánj cacun' ma'.

⁸ 'O se sí ca'née Dioꝯ niꝯaj yu'unꝯ man yuvii mej, ne no xcúnꝯ quirii ta'ngaj daꝯ qui'yaj yuvii güii naránj rá yuvii adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

Nanaꝯ nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí nacoꝯ ra'a, qui'yaj Jesucristó a

⁹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej naj naa yo', ne catúj so' rá ve' tucu'yón nij síi man chuman' yo' se-tucuanj Moisés a.

¹⁰ Dan me se yáán 'o síi nacoo ra'a rá ve' yo' a. Ne xná'anj nij síi fariseo man Jesucristó sese no xcúún yuvii qui'yaj cono'ó yuvii man tuvi' yuvii güii naránj rá yuvii a. Danj tu'va nij so' rihaan Jesucristó, che'é yan me rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó adonj.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese vaa daán yo'o soj matzinj, ne sese quinij xo' rá yu'uj güii naránj rá yuvii, ne cuxuun síi daan man xo' quirii so' man xo' rque yu'uj yo', raj a.

¹² Ne sa' uxrá doj vaa yuvii rihaan matzinj yo' adonj. Che'é dan no xcúún yuvii racuj yuvii man tuvi' yuvii güii naránj rá yuvii á —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

¹³ Canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan síi nacoo ra'a yo':

—Tucúa so' ra'á so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne tucúa so' ra'a so', ne cunuu sa' ra'a so', ne ase vaa guee nichrej ra'a so' rej vaa sa' ro', danj vaa guee nichrej ra'a so' uún a.

¹⁴ Dan me se curihanj nij síi fariseo rá ve' yo', ne ca'anj nij so' rej yaníj, ne guun rá taran' nij so' daj gaa qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan yuvii se vaa se nata' nij yuvii rihaan tuvi' yuvii che'é so' a

15 Tzaj ne quene'en Jesucristó daj me rá nij síí fariseo qui'yaj nij so' man Jesucristó a. Che'é dan cavií so' rej yo', ne ca'anj ndo'o yuvií ga so', ne nahuun cunudanj nij síí ran' vaj ga nij yuvií, qui'yaj Jesucristó a.

16 Ne ca'ne' so' suun rihaan nij yuvií se vaa se nata' nij yuvií rihaan tuvi' yuvií che'é yan vaa 'yaj so' a.

17 Danj ca'mii Jesucristó, gaa ne quisíj ya nu' nana nihánj nana cataj xna'anj Diose rihaan yuvií gaa naá a. Dan me se ca'mii Diose nana nihánj cuno síí cu'naj Isaías síí nata' se-nana Diose gaa naá, ne nata' síí cu'naj Isaías nana nihánj rihaan yuvií che'é Diose a. Nana ca'mii ma'an Diose, cataj xna'anj Diose che'é Jesucristó me nana nihánj a:

18 "Xcaj soj cuentá se vaa síí nihánj me síí 'yaj suun rihanj a. Narii 'unj man so' cunuú so' rihanj, ne 'ee rá 'unj man so', ne aran' raj ni'yaj 'unj man so' a. Ca'nej 'unj Nimanj nimán so', ne nata' so' rihaan nij síí yaníj se vaa ve'é ca'ne' 'unj cacun' che'é nij so' a.

19 Se cunu' so' ga yuvií ma'. Se caguáj so' rihaan yuvií ma'. Se canicun' so' chrej ca'aan ca'mii natáj so' rihaan yuvií ma'.

20 Ne sese nari' so' man yo'o síí quirí' rá síí ne uun nucuaj noco' chrej sa', ne se tiri' nu' so' man síí quirí' rá yo' ma'. 'O se raquíj so' man so' adonj. Dan me se ca'vee se ase vaa rcoo xtun' do', ca'vee se ase vaa aga' ya'an navij na acaa rque do', vaa síí quirí' rá yo', tzaj ne raquíj so' man so', yan cunu sa' so' adonj. Dan me se qui'yaj canaán nana ya ca'mii síí 'yaj suun rihanj gaa ve'é ca'ne' so' cacun' che'é yuvií nanj adonj.

21 Ne gaa nucaj rá nij síi yaníj man so' se vaa racuíj so' man nij síi yaníj adonj”, taj Diose gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij síi fariseo cacun' rmi' xráá Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga síi chree a

22 Guun naá doj, gaa ne ca'na' yuvii rihaan Jesucristó, ne nicaj nij yuvii man 'o síi ya'mii aráán rihaan nuu nana chree nimán a. Xa' síi nuu nana chree nimán, tzaj ne caráán rihaan so', ne ya'mii so' a. Ne nahuun nu' so', qui'yaj Jesucristó, ne naxra' rihaan so', ne ca'mii so' adonj.

23 Dan me se quene'en nij yuvii se vaa nahuun sa' so' qui'yaj Jesucristó, ne guun niha' rá nij yuvii, ne cataj nij yuvii:

—Síi nihánj me tuvi' síi cu'naj David gaa naá, rá soj na'. Síi tinanii man ní' rihaan sayuun me síi nihánj, rá soj na' —taj nij yuvii, xná'anj nij yuvii man tuvi' yuvii me síi me Jesucristó a.

24 Tzaj ne cuno nij síi fariseo daj ca'mii nij yuvii che'é Jesucristó, ne cataj nij so':

—Nuveé ma'an síi nihánj rii nana chree ma'. Maan se a'mii so' ga síi chree uun chij síi cu'naj Beelzebú, ne che'é dan rii so' nij nana chree nimán yuvii adonj —taj nij síi fariseo che'é Jesucristó, ca'mii ne nij so' a.

25 Dan me se quene'en Jesucristó daj vaa nimán nij síi fariseo yo', gaa ne ca'mii so' rihaan nij síi fariseo a:

—Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij síi uun chij rihaan nación yo' ne cunu' nij ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quirí' nu' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj

nij yuvij man ma'an chuman' ga tuvi' yuvij, ne vaa güii quiri' nu' chiháan nij so', qui'yaj nij so' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvij man 'o barrió ga ma'an tuvi' yuvij sí man ma'an barrió yo', ne vaa güii quiri' nu' barrió yo', qui'yaj nij so' nanj adonj.

²⁶ Che'é dan me sese racuíj sí chree sí cu'naj Satanás manj rii 'unj tuvi' so' nana chree nimán nij yuvij, ga ne asa' ca'vee guun chij ndo'o so' rihaan nij yuvij man rihaan chumij nihánj, rá soj ga.

²⁷ Dan me se sese rii 'unj nana chree nimán nij yuvij, 'yaj sí chree cu'naj Beelzebú, che'é se a'mii 'unj ga so', rá soj a. Tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana soj me se veé danj rii uún nij so' nij nana chree nimán yuvij uún á. Ne asa' a'vee 'yaj nij so' danj, rá soj ga. Ne vaa nij so' vaa, veé danj a'mii nij so' ga sí chree, rá soj ga na'. Che'é nana ca'mii soj me se ma'an nij sí tucu'yón se-nana soj cuta' cacun' xráa soj se vaa ca'mii ne soj adonj.

²⁸ Tzaj ne 'unj me se ya Nimán Diosé me sí racuíj manj rii 'unj nana chree nimán yuvij adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj guun che'e Diosé uun chij Diosé rihaan chumij nihánj adonj.

²⁹ "Ne sese me rá yo'o so' catuu so' rá ve' tucúa sí ru'vee qui'yaj ituu so' si'yaj sí ru'vee yo', ne asino numíj so' man sí ru'vee yo', ga ne canicaj so' catzij so' tucúa sí ru'vee yo' ei. Ne ase vaa 'yaj sí atúj tucúa sí ru'vee ro', danj 'yáj man sí chree yo' chuguanj. Dan me se numíj 'unj man so', ne cuano nihánj a'néj 'unj man nu' nij sí 'nij ra'a so' adonj.

³⁰ "Naj guun sí na'vej rá qui'yaj suun ga 'unj ro',

sí̄ taj ri'yunj manj me so' a. Nē naj guun sí̄ ne racuíj manj naqui'yaj chre' 'unj man yuvii canoco' man Diose ro', so' me sí̄ ticha'nuu man nij yuvii, nē aráán so' rihaan nij yuvii sē canoco' nij yuvii man Diose ei.

³¹ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' cacun' tumé yuvii do', nu' nana chi'ii ca'mii yuvii do', ca'vee tinavij Diose cacun' yo' che'é nij yuvii a. Tzaj nē sese nachri' yo'o so' ni'yaj so' man Nimán Diose, nē daj chihaa mǐj sē quinavij cacun' yo' xráá so' a ma'.

³² Dan me se 'unj sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvii ro', ca'vee se ca'mii yo'o so' nana chi'ii che'ej, tzaj nē ca'vee navij cacun' yo' xráá so' qui'yaj Diose ei. Tzaj nē sese ca'mii chi'ii yo'o so' che'é Nimán Diose, nē daj chihaa mǐj sē tinavij Diose cacun' yo' xráá so' a ma'. Dan me se ca'vee se rihaan chumii nihánj do', ca'vee se ndaa cavi' so' do', tzaj nē sē quinavij cacun' yo' nu' cavii nu' ca'anj xráá so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nimán yuvii ro', danj vaa nana a'mii yuvii a

³³ "Sese sa' vaa 'o chruun nē sa' vaa chruj man raá chruun yo' a. Sese chi'ii vaa 'o chruun nē chi'ii vaa chruj man raá chruun yo' a. Dan me se sese ne'en yuvii se vaa vaa sa' chruj man raá chruun, nē ne'en yuvii se vaa chruun sa' me yo' a. Nē sese ne'en yuvii se vaa vaa chi'ii chruj man raá chruun, nē ne'en uún yuvii se vaa chruun chi'ii me yo' adonj.

³⁴ 'O se ase vaa xcuáá yuvaa vaa soj ei. Chi'ii vaa nimán soj, nē chi'ii vaa nana a'mii soj ei. 'O

se ase vaa se man nimán yuvii ro', danj vaa nana avii tu'va yuvii adonj.

³⁵ Dan me se síi sa' ro', man ndo'o se sa' nimán so', ne inanj nana sa' a'mii so' adonj. Síi chi'ii ro', man ndo'o se chi'ii nimán so', ne inanj nana chi'ii a'mii so' adonj.

³⁶ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' nana a'mii ne nij yuvii ro', cataj xna'anj nij yuvii rihaan Diose me che'é ca'mii nij yuvii nana vaa danj asa' quisj güii ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj nij yuvii man rihaan chumii nihánj adonj.

³⁷ 'O se sese sa' vaa nana ca'mii so', ne cataj Diose se vaa ne tumé so' cacun' ma'. Ne sese chi'ii vaa nana ca'mii so', ne cuta' Diose cacun' xraá so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó me suun sa' nocoo me qui'yaj Jesucristó, gaa ne guun ya rá yuvii se vaa ya vaa nana a'mii so' a

³⁸ Cachén doj, gaa ne ca'na' uún doj síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga doj síi fariseo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Qui'yáa so' 'o suun sa' nocoo quene'en núj, maestro. Gaa ne guun ya rá núj se vaa ya a'mii so' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj sij 'na' inanj rej chi'ii do', rej cacun' do', me se me rá gaa soj qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj soj, tzaj ne daj chihaa mij se qui'yáj ndaa vaa me rá soj ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' síi cu'naj Jonás síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii, ni'yaj soj adonj.

40 'O se ase vaa cunuû sí cu'naj Jonás va'nuj ya güii rque xcuu xij vaj rque na ya'anj ro', ta'nga' danj gaa va'nuj ya güii nuvii nigan' quináá 'unj rque yo'óó quene'en soj adonj.

41 Nij sí man chuman' cu'naj Nínive ro', canicun' nij so' ga ma'an soj sij vaa i'na' rihaan chumii nihánj cuano asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii, ne cuta' nij sí man chuman' Nínive yo' cacun' xráá soj adonj. Cuno nij so' nana ca'mii natáj sí cu'naj Jonás, ne nuchran' nimán nij so', ne canoco' nij so' man Diose adonj. Ne xa' 'unj sij nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan sí cu'naj Jonás yo', tzaj ne taj se qui'yá' nuchran' nimán soj ma'.

42 Ne güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii ro', cuchí' chana nicaj suun reiná guun chij rihaan chuman' naj gan' ndo'o rej sur, ne canicun' no' rihaan soj, qui'yaj Diose, ne cuta' no' cacun' xráá soj adonj. 'O se gan' ndo'o cachée no' cuchí' no' rihaan sí cu'naj Salomón, ne cuno no' nana cuu tucu'yón Salomón man no' adonj. Ne xa' 'unj sij nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan sí cu'naj Salomón yo' a adonj. Tzaj ne na'vej rá soj cuno soj nana a'mii 'unj rihaan soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj nana chree gaa anicaj uún nana chree nimán yuvii a

43-44 "Ne gaa tihaj yuun avii yo'o nana chree nimán snó'o, ne chée rma'an nana chree yo' nano' so' rej cayáán so', tzaj ne taj se qui'yá' quirí' nana chree yo' rej cayáán so', gaa ne me rá uún nana chree yo' canicaj so' rej cavii so' gaa naá a. Dan me

se taj nana chree yo': "Canicaj uún 'un̄j nan' 'un̄j rej cavii 'un̄j a. Ve'é nan̄j vaa tucuj, ne naruvii rá ve' tucuj cuano, ne uun yaj yan̄j rá ve' tucuj cuano adon̄j", taj nana chree yo' a.

⁴⁵ Gaa ne dan me se anicaj uún nana chree yo' nimán snó'o yo', ne nano' nana chree yo' yo'ó chij tuvi' nana chree yo' síi chi'ii doj, ne 'na' nique uún so' nimán snó'o yo', gaa ne cayáán taran' nij nana chree yo' a. Dan me se gaa naá gaa cayáán orún' nana chree yo', ne maan ta'nga' quij vaa nimán snó'o yo', tzaj gaa namán yo'ó chij nana chree yo', gaa ne doj a tico nana chree man so', ne doj a quij vaa nimán snó'o yo', 'yaj nana chree yo' a adon̄j.

"Ne ase vaa ran' snó'o yo' ro', ta'nga' dan̄j quiran' soj sij israelitá sij na'vej rá cun̄o se-nana 'un̄j ei. 'O se che'é se natá' 'un̄j se-nan̄aj rihaan soj ro', che'é dan doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij síi ataa cun̄o se-nan̄aj adon̄j —taj Jesucristó rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuan̄j Moisés do', rihaan nij síi fariseo do' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó do', ase vaa tinúú Jesucristó do', ase vaa ra'vij Jesucristó do', vaa nij síi uno rihaan Diose a

⁴⁶ Ataa quisij ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij, ne cuchi' nii Jesucristó do', tinúú Jesucristó do', rihaan ve' a. Nanó rá nij so' daj qui'yaj nij so' ca'mii nij so' ga Jesucristó a.

⁴⁷ Ne cataj yo'o so' rihaan Jesucristó a:

—Xe' ro', nicun' níi so' nicun' tinúú so' nicun', ne me ndo'o rá nij so' ca'mii nij so' ga so' á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁸ Ne cataj uún Jesucristó rihaan síí cataj xna'anj rihaan Jesucristó a:

—Me chana me níí 'unj rihaan 'unj, rá so' ga. Me síí me tinúú 'unj rihaan 'unj, rá so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Ne ticun' so' ra'a so' rihaan nij síí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ní'yaj so' ei. Ase vaa níí 'unj do', ase vaa tinúú 'unj do', vaa nij síí nihánj adonj.

⁵⁰ 'O se yuvií uno rihaan Réé 'unj síí nicun' xta' ro', ase vaa tinúú 'unj do', ase vaa ra'vij 'unj do', ase vaa níí 'unj do', vaa nij so' rihanj adonj —taj Jesucristó a.

13

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núú trigó tix'nuu yo'o so' a

¹ Dan me se guun naá doj, ne curihanj Jesucristó rá ve', ne cane so' tu'va na lacuaná,

² ne ca'na' ndo'o yuvií rihaan so', ne che'é dan cavii so' rque 'o rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj cane so' rque rihoo yo', ne canicun' nij yuvií tu'va na lacuaná yo' a.

³ Ne nanó ndo'o Jesucristó cuentó rihaan nij yuvií, cataj so':

—Dan me se curihanj 'o síí me rá cuchruj naa 'núú trigó, ne tix'nuu so' 'núú trigó yo' rihaan yo'óó,

⁴ ne cayuu doj 'núú trigó yo' rá chrej chéé yuvií, ne ca'na' xtâj chá xtâj man 'núú trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núú trigó yo', qui'yaj nij xtâj nanj adonj.

⁵ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'óó a. Che'é dan cuaj xra' stanj le'ej a.

⁶ Veé dan, ne quisíj güii, ne cuchrii naa le'ej, qui'yaj naán, che'é se ne ca'vee ca'anj nij yáá naa le'ej yo' a man adonj.

⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naa le'ej, ne quinavij nu' naa le'ej, qui'yaj coj tanj yo' nanj adonj.

⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'óó sa', ne naa yo' ro', cachij sa' a. Dan me se rihaan ta'aj yo'óó sa' yo' cientó ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'óó sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óó sa' yo' va'núj chihaa ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'óó sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óó sa' yo' ico chí' ya 'núú trigó cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'óó sa' yo' nanj adonj.

⁹ "Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunō soj nana nihánj ei. —Veé dan quisíj cuentó yo' cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvií a

¹⁰ Gaa ne quinichrun' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Me che'é nanó so' cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvií ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne tihaan Diose nana rihaan soj daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se nana ne ne'en cunudanj yuvij me nana tihaan Diose rihaan soj adonj. Ne ne racuj Diose man yo'ó ta'aj nij yuvij quene'en nij yuvij daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ma'.

¹² 'O se síj aj nari' nana ro', doj a nari' uún so', ne uxrá quene'en ndo'o so', qui'yaj Diose nanj adonj. Ne síj na'vej rá nari' sa' nana ro', tananj ca'nee Diose doj nij nana nari' so' man so', ne quinaj uun so' nanj adonj.

¹³ Che'é dan nanoj cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij yo', che'é se ni'yaj nij so' do', nanó xrej nij so' do', tzaj ne ne ne'en nij so' do', ne acaj nij so' cuentá do', ma'.

¹⁴ Ne ase vaa nana nihánj nana nata' síj cu'naj Isaías che'é Diose gaa naá ro', veé danj vaa nij yuvij ne veé danj 'yaj nij yuvij cuano ei: “Catuu uxrá nana xrée soj, tzaj ne se xcaj soj cuentá ma'. Ne ni'yaj uxrá soj, tzaj ne se quene'en soj ma'.

¹⁵ 'O se caráan ma'an nij yuvij nihánj rihaan nij so', che'é rej na'vej rá nij so' quene'en ma'an nij so', ne caráan nij so' xrée nij so', che'é rej na'vej rá nij so' cunó nij so' uún a. Ne ne atúj nana nimán nij so', 'yaj nij so', che'é yan na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' a ma'. 'O se na'vej uxrá rá nij so' quinahun sa' nimán nij so' qui'yáa 'unj a man adonj”. Yo' me se-nana Diose nana nata' síj cu'naj Isaías che'é ma'an Diose gaa naá a.

¹⁶ ”Tzaj ne vaa che'é gaa niha' rá soj che'é rihaan soj do', che'é xrée soj do' ei. 'O se aj quene'en soj se

vaa qui'yáj, ne aj cuno soj nana ca'mij á.

¹⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa man ndo'o síi man gaa naá síi nata' se-nana Diose do', síi sa' do', guun rá quene'en se vaa quene'en nij soj, tzaj ne ne quene'en nij so' ma'. Ne guun rá nij so' cuno nij so' se vaa uno soj, tzaj ne ne cuno nij so' man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é 'núú trigó yo' a

¹⁸ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Che'é dan cuno ma'an soj, cataj xna'anj 'unj rihaan soj me taj cuentó che'é 'núú trigó tix'nuu síi cuchruj naa yo' á.

¹⁹ Cunudanj yuvij uno nana che'é daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij ro', sese ne acaj sa' nij so' cuentá, ne 'na' síi chree, ne a'néj síi chree nana yo' nimán yuvij yo' a. Dan me se ase vaa 'núú trigó cayuu rá chrej chée yuvij vaa yuvij yo' a.

²⁰ Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'óo taj rihaan yuvej ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', ne cuaj uun niha' rá so' canoco' so' nana yo',

²¹ tzaj ne ataa xcaj sa' so' cuentá, ne gaa uun che'e yuvij 'yaj yuvij sayuun man so' che'é nana noco' so', ne cuaj nu' uun na'aj so', ne tanáj so' nana yo' cuaj nanj adonj.

²² Ne 'núú trigó cayuu sca'núj coj tanj ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', tzaj ne nanó ndo'o rá so' che'é rasuun man rihaan chumij nihánj, ne me ndo'o rá so' qui'yaj canaán so' sa'anj, ne che'é dan tiha' yu'unj so' man ma'an so' che'é sa'anj a. Che'é

dan me taj se 'yá' canoco' sa' so' nana nari' so', ne ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose ma'.

²³ Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'óó sa' ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', ne xcaj sa' so' cuentá, ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose a. Ne sa' uxrá 'yaj ta'aj nij so', ne sa' doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so', ne sa' doj tzin' 'yaj yo'ó ta'aj nij so' nanj adonj. —Veé danj quisij nana ca'mii Jesucristó che'é cuentó yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó a

²⁴ Ne nanó so' yo'ó cuentó nii rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa qui'yaj 'o síi tix'nuu 'núú trigó sa' to'óó so' ro', danj gaa qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

²⁵ Dan me se quisij tix'nuu so' 'núú trigó yo', ne rej nij orá otoj yuvi catúj 'o síi taj ri'yunj man so' to'óó so', ne tix'nuu síi chi'ii yo' caân coj chi'ii rihaan yo'óó naj 'núú trigó yo', ne veé dan me se ca'anj uún so',

²⁶ ne dan me se xra' 'núú trigó xra' coj xra', gaa ne quichihón caa raá 'núú trigó do', raá coj do', ne xcaj nij se-mozó síi to'oj yo' cuentá se vaa nuveé 'nuj trigó me nu' naá a. Maan se man uxrá coj rque naá yo' nanj adonj.

²⁷ Che'é dan cuchii' nij se-mozó síi to'oj yo' rihaan síi to'oj, ne cataj xna'anj nij so' rihaan so', cataj nij so': “Yá inanj 'núú trigó sa' tix'nuú so' na'. Me rej cavii coj chi'ii nihánj ga, señor”, taj nij mozó rihaan síi to'oj yo' a.

28 Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a: “Síi taj ri'yunj manj me síi tix'nuu caân coj chi'ii rihaan to'ój ei”, taj so' rihaan nij se-mozó so' a. “Ne me rá so' quirihaa núj coj ne naqui'yaj chre' núj coj na'”, taj nij mozó rihaan ru'vee yo' a.

29 “Taj che'é qui'yaj soj danj ma'. Sese quirihaa soj man coj yo', gaa ne quirihaa uún soj man ta'aj 'núú trigó yo' gaa nanj adonj.

30 Maan se ca'ne' rá soj cachij rcua'aan coj yo' ga 'núú trigó yo', gaa ne yavii quirii ní' naa trigó, gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij síi quirii naa se vaa asino naqui'yaj chre' nij so' coj yo', gaa ne numíj nij so' coj yo', gaa ne cacaa coj yo' adonj. Gaa ne naqui'yaj chre' nij so' 'núú trigó sa', gaa ne caraa sa' nij so' man yo' rá cuchruu adonj”, cataj síi to'oj rihaan se-mozó so' a —cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caân cuêj mostazá xlá a

31 Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Ase vaa achij caân cuêj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se nicaj yo'o so' man caân cuêj mostazá xlá, ne axrij so' caân yo' rihaan to'óo so' a.

32 Dan me se le'ej doj vaa caân cuêj mostazá xlá rihaan cunudanj nij caân, tzaj ne asa' cachij yo', ne xij doj vaa yo' rihaan nu' coj man tacaan, ne ase vaa chruun vaa yo' a. Dan me se ayuu nij xtâj vaj rej xta' raá cuêj yo', ne 'yaj nij xo' se-sca' nij xo' raá cuêj yo' adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúún a

³³ Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Dan me se naqui'yaj ní' 'o chana caxrj yo'ó levadura rque cunj hariná gaa 'yaj no' rachrúún a. Dan me se ase vaa 'o chana, ne cuxra' ta'aj no' 'o va'núj ya aga' yo'ó hariná, ne caxrj ndo'o no' yo'ó levadura, ne caxrj yuve no' man yo' ndaa navij naraa ndo'o nana rque yo' a. Ase vaa uun chij yo'ó levadura rihaan cunj hariná ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a

³⁴ Inanj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij yuvij, gaa ne a'vee nata' so' rihaan nij yuvij a.

³⁵ Danj qui'yaj so', che'é yan me rá so' qui'yaj so' nu' se vaa cataj 'o sí nata' se-nana Diose gaa naá, cataj so': “Inanj cuentó che'é nij rasuun nana 'unj rihaan yuvij, ne dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' che'é se vaa qui'yaj Diose asij qui'yaj Diose man nu' chumij nihánj adonj”. Danj ca'mii sí nata' se-nana Diose gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó yo' a

³⁶ Gaa ne na'née Jesucristó chrej man nij yuvij, ne catúj so' rá ve', gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a. Ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj cuentó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó yo' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Síi tix'nuu 'núú trigó sa' rihaan yo'óó ro', ase vaa 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuviı vaa so',

³⁸ ne ase vaa chumiı nihánj vaa yo'óó yo', ne 'núú trigó sa' ro', ase vaa nij síı cayáán ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiı vaa yo', ne ase vaa coj chi'ıı yo' ro', vaa nij síı nocó' man síı chree,

³⁹ ne ase vaa síı tix'nuu caân coj chi'ıı rihaan yo'óó yo' ro', vaa ma'an síı chree yo', ne ase vaa güıı ca'ne' Diose cacun' che'é yuviı man rihaan chumiı nihánj ro', danj vaa güıı quirıı nii naa yo', ne ase vaa nij se-mozó Diose vaa nij síı quirıı naa yo' á.

⁴⁰ Dan me se ase vaa naqui'yaj chre' nii man coj yo' ne cacaa yo' rihaan ya'an ro', danj gaa quiran' nij síı nocó' man síı chree güıı ca'ne' Diose cacun' che'é yuviı man rihaan chumiı nihánj adonj.

⁴¹ Dan me se síı ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuviı mej, ne güıı dan ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj, ne nariı nij so' man nij síı chi'ıı 'nij sca'núj nij yuviı guun chij 'unj rihaan a. Dan me se nu' síı tumé cacun' do', nu' síı na'vej rá cunó rihaan Diose do', quirıı nij se-mozó 'unj man nij so' rihaan chumiı nihánj,

⁴² ne ca'nej nij so' man nij síı chi'ıı rque chrúún acaa ndo'o nanj adonj. Ne yuviı cumán rej yo' me se ta'vee ndo'o nij so', ne ndaa cha ruı ma'an nij so' cúú yan' nij so' nanj adonj.

⁴³ Gaa ne cuchuguun nij sí sa' yo' adonj. Dan me se ase vaa chuguun güii ro', danj gaa cuchuguun nij so', ne guun chij Rej nij so' sí nicun' xta' rihaan nij so' ei.

”Dan me se sese taj yu'uj xréé soj, ne cunō soj nana nihánj ei.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chrúún sa'anj nari' yo'ō so' a

⁴⁴ ”Ase vaa 'o chrúún sa'anj 'nij yuve rque yo'óo vaa rej rihaan soj se vaa cayáán soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. Dan me se nari' 'o snó'o man chrúún sa'anj yo', gaa ne naráán uún so' yo'óo xráá yo', ne guun niha' uxrá rá so' che'é chrúún sa'anj nari' so', ne ca'anj so' cutu'vej so' nu' si'yaj so', ne nicaj so' sa'anj, ca'anj so', quiránj so' nu' yo'óo 'nij chrúún sa'anj yo' nanj adonj.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chruj perlá tu'vee ndo'o a

⁴⁵ ”Ne ase vaa sí ne tiendá ne nano' chruj perlá tu'vee ndo'o quiraan ro', danj vaa sí cayáán ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj.

⁴⁶ Dan me se nari' sí ne tiendá yo' 'o chruj perlá sa' uxrá doj rihaan yo'ó perlá, gaa ne ca'anj so' cutu'vej so' cunudanj si'yaj so', ne nicaj so' sa'anj, quiránj so' man chruj perlá sa' doj yo' nanj adonj.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é xcuaj atúj rque nanj tiguíj nii rá na a

⁴⁷ ”Ne ase vaa quiran' xcuaj catúj rque nanj tiguíj nii rá na ro', danj gaa quiraan' yuviij asa' guun

chij Dioso rihaan chumij nihánj ei. Dan me se tiguíj yuvij man nanj yo' rque na, ne dan me se me ma'an xcuaj catúj rque nanj yo' a.

⁴⁸ Ndaa síj gaa caraa nanj yo', gaa ne cuxuun nij yuvij man nanj yo' ndaa tu'va na yo', gaa ne ca'anj cayáán nij so' rihaan yo'óó, gaa ne narii nij so' man xcuaj sa', ne narii nij so' man xcuaj nij uún a. Gaa ne xcuaj sa' yo' me se caraa nij so' man xcuaj sa' yo' rá scaa a. Tzaj ne xcuaj nij me se quirij'ij uun nij so' man yo' nanj ei.

⁴⁹ Ne ase vaa quiran' nij xcuaj yo' ro', danj quiran' yuvij asa' ca'ne' Dioso cacun' che'é yuvij, ne cavij nij se-mozó Dioso ne cuxra' ta'aj nij so' man nij síj chil'ij ga' nij síj vaa sa',

⁵⁰ ne quirij'ij nij so' man nij síj chil'ij yo' rque chrúún ya'aan ndo'o, gaa ne dan me se ta'vee uxrá nij so', ne ndaa cha' ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síj tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síj ne'en cunudanj se-nana Dioso a

⁵¹ Ne xná'anj Jesucristó man nij síj tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Cuno soj nu' cuentó nanó 'unj cuano na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síj tucu'yón se-nana so' a.

—Cuno núj nu' cuentó yo' á —taj nij so' a.

⁵² Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nij síj naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés me se sese nari' uún nij so' nana che'é güii guun chij Dioso rihaan chumij nihánj, ne síj ne'en nu' nana me nij

so', ne síi cuu raā guun nij so', qui'yaj nu' nana nari' nij so' adonj. Dan me se ase vaa síi ru'vee ne man rasuun nga do', rasuun naca do', rihaan ro', danj gaa nij so', ne cavii sa' uxrá nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá nij síi man chiháán Jesucristó chuman' cu'naj Nazaret cunō nij so' nana ca'mii Jesucristó ma'

⁵³ Dan me se quisij nanó Jesucristó nu' cuentó nihánj rihaan yuvii, ne curihanj so' rej yo', ne ca'anj so' a.

⁵⁴ Gaa ne nucui' so' rej chiháán so', ne ca'anj so' ve' tucu'yón nij síi man chiháán so' se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' man nij síi man rá ve' yo' a. Dan me se caráya'anj nij so', ne cataj nij so':

—Me rej nari' síi nihánj nana cuu avii raā síi nihánj ga. Me rej nari' so' suun sa' 'yaj suun so' ga.

⁵⁵ Nuveé ta'nij síi acój chruun síi ne chiháán ní' me so' na'. Ne nii so' me chana cu'naj Mariá á. Ne tinúú so' me síi cu'naj Jacobo do', síi cu'naj José do', síi cu'naj Simón do', síi cu'naj Judas do' á.

⁵⁶ Ne nij ra'vij so' me chana ne chiháán ní' á. Tzaj ne ne ne'enj me rej me nari' so' suun nihánj qui'yaj suun so' ma' —taj nij síi man chiháán Jesucristó rihaan tuvi' nij so' a.

⁵⁷ Ne guun nacoō rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me rej ma'an vaj 'o síi nata' se-nana Diose, ne aráj cochroj nij yuvii rihaan so', tzaj ne nij yuvii man chiháán so' do', nij tuvi' so' síi yanj tucua so' do', na'vej rá caraā cochroj rihaan so' ma' —taj

Jesucristó rihaan nij síi man chiháán so' chuman' cu'naj Nazaret yo' a.

⁵⁸ Ne doj vaa suun sa' qui'yaj suun Jesucristó chiháán so', che'é se ne cuchuman rá nij síi man chiháán so' ni'yaj nij so' man so' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Juan síi cuta' ne man yuvi, qui'yaj síi nicaj suun cu'naj Herodes a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne cuchi' nana rihaan síi nicaj suun cu'naj Herodes che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a.

² Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a:

—Síi cu'naj Jesucristó ro', ya síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvi me so' á. Dan me se cunuu i'na' ya uún síi cu'naj Juan, raj á. Ése síi cu'naj Juan me síi guun nucuj qui'yaj nij suun sa' nocoo yo' nanj adonj —taj Herodes rihaan nij se-mozó so' a.

³ Danj ca'mii síi cu'naj Herodes, che'é se gaa rque doj, ne so' me síi qui'yaj quita'aa nij tanuu man síi cu'naj Juan, ne numíj nij tanuu man síi cu'naj Juan, ne caxríj síi cu'naj Herodes taga' man síi cu'naj Juan gaa rque doj a. Danj qui'yaj so' che'é chana cu'naj Herodías nica tinúú Herodes síi cu'naj Felipé a.

⁴ Dan me se xcax síi cu'naj Herodes man no', ne cataj xna'anj síi cu'naj Juan rihaan so' se vaa ne nó xcúún so' xcax so' man chocó' so' ma'.

⁵ Che'é se cataj síi cu'naj Juan rihaan so', gaa ne guun ndo'o rá síi cu'naj Herodes cavi' síi cu'naj Juan yo' a. Tzaj ne cuchu'vi' so' se vaa ca'maan

rá nij yuvij a. 'O se síi nata' se-nana Diose me síi cu'naj Juan, rá nij yuvij a.

⁶ Dan me se quisij güii canuû se-cha'anj ma'an síi cu'naj Herodes, gaa ne quira'ánj ndo'o ta'níi chana cu'naj Herodías ni'yaj cunudanj nij síi ca'na' a. Ne guun niha' rá síi cu'naj Herodes quene'en so' man chana yaan quira'ánj,

⁷ gaa ne che'é dan cata' tu'va so' se vaa ya uxrá rque so' rihaan no' me ma'an rasuun cachinj no' rihaan so' a.

⁸ Dan me se cataj xna'anj chana cu'naj Herodías rihaan ta'níi no' daj ca'mij no' rihaan síi cu'naj Herodes, gaa ne canicun' chana yaan yo' rihaan síi cu'naj Herodes, qui'yaj nii no' chana cu'naj Herodías a. Ne cataj chana yaan yo':

—Ca'nej so' cúu yave síi cu'naj Juan rque aga' rco'oo, ne rque so' manj nihánj á —taj chana yaan yo' rihaan síi cu'naj Herodes, qui'yaj nii no' chana cu'naj Herodías a.

⁹ Gaa ne quinanó ndo'o rá síi cu'naj Herodes yo' gaa cuno so' nana yo' a. Quinanó rá so' se vaa cuno cunudanj nij síi ca'na' nana ca'mii so' se vaa rque so' me ma'an rasuun rihaan chana yaan yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj so' se vaa nicaj ya chana yaan se vaa cachín no' rihaan so' nanj á.

¹⁰ Ne ca'ne' so' suun rihaan tanuu ca'anj tanuu taga' ca'ne' tanuu cúu yave síi cu'naj Juan yo' a. Ne danj qui'yaj nij tanuu a.

¹¹ Ne ca'neé nij tanuu cúu yave Juan rque aga' rco'oo, ne ca'anj nicaj nij tanuu cúu yave Juan rihaan chana yaan yo', ne caxrij nij so' man yo' ston chana yaan yo' a. Ne ca'anj nicaj chana yaan yo' man cúu yave Juan rihaan nii no' a.

12 Gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nānā Juan taga', ne ca'anj nacaj nij so' cúú man sí cu'naj Juan, ne cachin' nij so' man so' rque yo'óo a. Gaa ne ca'anj nij so', cataj xna'anj nij so' rihaan Jesucristó se vaa cavi' sí cu'naj Juan yo' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quirii Jesucristó se chá 'un' mǐj snó'o a

13 Dan me se cuno Jesucristó daj cataj sí cu'naj Herodes che'é so', ne che'é dan curihanj Jesucristó rej yo', ne dan me se cavii so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej quij rej taj vaj yuvii mán a. Ne cuno nij yuvii nanā se vaa ca'anj so' rej quij yo' a. Che'é dan curihanj nij yuvii chiháán nij yuvii, ne cachéé tacoj nij yuvii tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij yuvii rej ca'anj Jesucristó a.

14 Ne nanij Jesucristó rá rihoo, ne quene'en so' se vaa aj mán uxrá yuvii, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvii, ne nahuun sa' taran' nij sí ran' ca'na', qui'yaj so' nanj adonj.

15 Dan me se cachén ndo'o orá, ne nanij güii, ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nānā Jesucristó rihaan so', ne cataj nij so':

—Rco' quij un me nihánj, ne taj se chá chá nij yuvii nihánj, ne cachén ndo'o orá nanj á. Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvii, ca'anj nij yuvii chuman' quiraan nij yuvii se chá nij yuvii á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

16 —Taj che'é ca'anj nij yuvii ma'. Maan se go' ma'an soj se chá chá nij yuvii á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

17 —Tzaj ne taj se chá rihaan núj nihánj ma'. Maan orún' 'un' rachrúún do', vij guee xcuaaj do',

vaa rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

18 —Rque soj man yo' rihanj nihánj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

19 Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvii ca'anj cayáán nij yuvii rihaan coj chrin', gaa ne coro' so' 'un' nij rachrúún ne vij roj xcuaj, ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachrúún yo', ne caxrj so' ston nij sí tucu'yón se-nana so', ne caxrj nij so' ston nij yuvii a.

20 Gaa ne chá taran' nij yuvii, ne caraa rque cunudanj nij so', ne ndaa quináj ndo'o se chá, qui'yaj nij yuvii a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii man se quináj tu'va nij yuvii, ne caraa yo'ó chuvij ya scaá a.

21 Ne nij snó'o rqué Jesucristó chraa me se 'un' mij snó'o me nij so', ne ne qui'yaj contá nii man chana man xnii man chá se chá yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé Jesucristó rihaan na a

22 Gaa ne ra'yanj ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa cavii nij so' rihoo chéé rihaan na ca'anj nij so' rej xco na lacuaná yo', quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó, ne dan me se ma'an Jesucristó na'nej chrej man nij yuvii, taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

23 Dan me se ca'anj nij so', ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvii se vaa ca'vee ca'anj nij yuvii a. Gaa ne cavii orún' so' raq quij, ne cachíín ni'yaj so' rihaan Diose a. Ne daj doj cata' güii raq quij, ne so' me se quináj so' raq quij yo' a.

24 Dan me se gan' uxrá vaj rihoo nuu nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan na, ne güéj ndo'o rihoo yo' rihaan na, qui'yaj nana, che'é se go' nana rej rihaan rihoo yo' a.

25 Dan me se yan' si'nu' ca'anj Jesucristó rej vaj nij so', chéé tacoj uun so' rihaan na yo', vaj so' nanj adonj.

26 Ne quene'en nij síi tucu'yón se-nana so' man so' se vaa chéé uun so' rihaan na, ne cuchu'vi' ndo'o nimán nij so' a.

—Ta'naj me yo' ei —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', ne caguáj nij so', che'é se cuchu'vi' nij so' a.

27 Veé dan, ne nu' cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Naqui'yaj nucuaj soj nimán soj ei. 'Unj 'na' ei. Se cuchu'vi' soj ma' —taj so' rihaan nij so' a.

28 Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Sese ya ya veé so' 'na', ne qui'yáá so' se ndo'o, ne ca'vee cachee 'unj rihaan na qui'yáá so', Señor —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

29 —Ca'vee ca'na' so' á —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

Ne nanij Pedró rá rihoo, ne cachéé so' rihaan na, ne ca'anj so' rihaan Jesucristó a.

30 Tzaj ne ni'yaj so' na se vaa cavii ndo'o nana yo', ne cuchu'vi' so', ne guun che'e so' ca'anj nij so' rque na yo' a. Che'é dan caguáj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Tinanii so' manj rihaan na, Señor —taj so' a.

31 Veé dan, ne nu' quita'aa Jesucristó ra'a Pedró, ne quirii Jesucristó man so' rque na, ne cataj Jesucristó:

—Doj amán rá so' ni'yaj so' manj á. Me che'é guun vij nimán so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

³² Gaa ne catúj roj so' rque rihoo chéé rihaan na, gaa ne canicun' nana yo' a.

³³ Gaa ne canicun' ruj nij síi man rque rihoo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ta'nij Diose mé so' á —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' nucuaj nij síi ran' man rej cu'naj Genesaret, qui'yaj Jesucristó a

³⁴ Gaa ne cuchi' nij so' tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij so' rej cu'naj Genesaret a.

³⁵ Ne nuu yaan nij síi man rej yo' man Jesucristó, ne ca'néé nij so' nana rihaan cunudanj nij síi yanj nu' anicaj se vaa ca'na' Jesucristó a. Ne nicaj nii man cunudanj nij síi ran' yanj rej yo' ca'na' nii rihaan Jesucristó a.

³⁶ Ne cachín ni'yaj uxrá nij yuvij rihaan Jesucristó se vaa ca'vej Jesucristó cano ra'a nij so' doj tu'va sagan' so' a. Ne nu' nij síi canó ra'a doj tu'va sagan' so' ro', nahuun sa' cunudanj nij so' cuaj nanj adonj.

15

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne na'ya' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó gaa chá nij so' chraa a

¹ Gaa ne quinichrun' síi fariseo do', quinichrun' síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', rihaan Jesucristó, ne síi cavii chuman' Jerusalén me nij so' a. Ne xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

² —Nij síi tucu'yón se-nana so' ro', me che'é ne uno nij so' nana cataj xna'anj nij síi man gaa naá

ga. 'O se ne na'ya' nij so' gaa chá nij so' chraa ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj nanj ma'an soj, ne me che'é ne uno ma'an soj se-nana Diose 'yaj ma'an tucuáan noco' soj ga.

⁴ 'O se ca'ne' Diose suun se vaa: “Caraa cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan nii so' do' á”. Ne: “Síí a'mii chree rihaan rej do', rihaan nii do', me se vaj so' ne nu' che'e cavi' so' á”. Danj vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' á.

⁵ Tzaj ne taj soj se vaa sese cataj yo'o so' rihaan rej so' do', rihaan nii so' do', se vaa aj rque' so' nu' si'yaj so' rihaan Diose ne che'é dan se ca'vee racuíj so' man rej so' do', man nii so' do',

⁶ ne daj chihaa míj ne nó xcúún so' racuíj so' man rej so' do', man nii so' do', taj soj a. Dan me se danj inanj a'mii soj gaa tucu'yón soj se-nana nij síí man gaa naá, ne axríj yuve soj man se-nana Diose nanj adonj.

⁷ ”Dan me se síí tu'va rma'an me soj nanj á. Dan me se ca'mii natáj síí cu'naj Isaías se-nana Diose gaa naá, ne cataj xna'anj so' daj sij me soj a. Cataj so':

⁸ “Yuvij nihánj ro', ase vaa nana a'mii síí aráj cochroj rihanj vaa nana a'mii nij so', tzaj ne tu'va rma'an nij so' nanj á. Nimán nij so' me se ino vaa nanj adonj. 'O se ne noco' uxrá nimán nij so' manj ma'.

⁹ Na'víj rma'an nij so' rihanj nanj á. 'O se nanj se-nana yuvij me nana tucu'yón nij so' nanj adonj”. Dan me se-nana Diose nana a'mii che'é soj á —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo do', rihaan

nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a.

¹⁰ Gaa ne canacúun Jesucristó man nij yuvii ca'na' nij yuvii rihaan so' a. Gaa ne cataj so' rihaan nij yuvii:

—Cunō soj nana nihánj, ne xcaj soj cuentá nedi'.

¹¹ Nuveé se atúj tu'va yuvii me se 'yaj chi'ii man yuvii ma'. Se avii tu'va yuvii ro', 'yaj chi'ii man yuvii adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

¹² Gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ne'én so' se vaa ca'maan rá nij sí fariseo che'é nana ca'mii so' rihaan nij so' na' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Xa' nij so', tzaj ne ase vaa coj xra' ma'an vaa nij so' do', vaa nana tucu'yón nij so' do' adonj. Nuveé sij tucu'yón se-nana Diōse me nij so' ma'. Che'é dan, ase vaa tiri' nii man coj xra' ma'an ro', danj gaa tiri' Diōse man nij so' ga nana tucu'yón ma'an nij so' nanj adonj.

¹⁴ Tanáj nij soj man nij so' á. Me rá nij so' cataj xna'anj nij so' rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii á. Tzaj ne ase vaa sí aráan rihaan vaa nij so' adonj. Dan me se ne'en soj se vaa sese guun rá sí tuchrii racuíj so' man yo'ó sí tuchrii nari' so' chrej ca'anj so', ne quinij roj sí tuchrii yo' rá yu'uj nanj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁵ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj nana ca'mii so' che'é se atúj tu'va yuvii á —taj Pedró a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Vaa soj vaa, ne ataa xcaj ma'an soj do' cuentá a na'.

¹⁷ Ne ne'en soj se vaa nu' se atúj tu'va yuvii ro', achén yo' rque yuvii, ne urihanj yo' gaa re'é yuvii nanj á.

¹⁸ Tzaj ne se urihanj tu'va yuvii ro', yo' me nana avii nimán yuvii, ne nana yo' me 'yaj chi'ii ndo'o man yuvii adonj.

¹⁹ 'O se nihánj me se chi'ii avii nimán yuvii a: se chi'ii do', yan ticavi' man tuvi' do', yan cotoj ga nica tuvi' do', che'é yan qui'yaj ituu si'yaj tuvi' do', che'é yan ca'mii ne che'é tuvi' do', che'é yan nachri' ni'yaj man tuvi' do', me nu' se avii nimán yuvii,

²⁰ ne nu' yo' me se vaa 'yaj chi'ii man yuvii nanj adonj. Tzaj ne che'é nu' se chá yuvii me se ca'vee se ne na'ya' yuvii gaa chá yuvii chraa, tzaj ne se qui'yaj chi'ii yo' man yuvii ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o chana cananea se vaa racuj Jesucristó man no' a

²¹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' rej naj chuman' cu'naj Tiro do', chuman' cu'naj Sidón do' a.

²² Gaa ne curihanj 'o chana cananea chana ne rej yo' a. Ne caguáj ndo'o no' rihaan Jesucristó, cataj no':

—Ne'enj se vaa tuvi' sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Señor. Che'é dan cunu 'ee rá so' manj á. 'O se canó uxrá nana chree man ta'nij chala cunii nanj á —taj chana yo', caguáj no' rihaan Jesucristó a.

23 Tzaj ne a 'ó nana ne ca'mii Jesucristó rihaan no' a. Gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan so', cataj nij so':

—Qui'yáá so' se ndo'o, ne cataj xna'anj so' rihaan chana yo' se vaa ca'anj chana yo' nanj ruguanj. 'O se noco' uxrá no' man ní', ne aguáj ndo'o no' nanj asanj —taj nij so' a.

24 Gaa ne cataj so':

—Nanj chana yaníj me no', ne inanj rihaan nij yuvií israelitá ca'néé Diose manj nanj á. 'O se ase vaa daán Diose matzinj ro', vaa nij sí israelitá rihaan Diose, ne aj ca'anj ni'ya uxrá nij so', ne che'é yan nano' 'unj man sí ca'anj ni'ya 'naj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

25 Gaa ne cuchi' chana yo' rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne:

—Racuíj so' manj, Señor —taj no' a.

26 Gaa ne cataj so':

—Dan me se ne'én so' se vaa se ca'vee cata'aa ní' co'oo man rihaan nij xnii ne go' ní' chá nij chuvee ma'. Che'é dan ne nó xcúnj racuíj man soj sij yaníj a man adonj. Maan se inanj ma'an nij yuvií israelitá me no xcúún 'unj racuíj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

27 Gaa ne cataj no':

—Veé danj vaa guee, Señor. Ne nij chuvee ro', chá nij xo' tachruu ayuu tu'va se-xqui' nij xo' nanj á. Ne ase vaa chuvee chá tachruu vaa 'unj rihaan so' nanj adonj. Che'é dan me ndo'o raj racuíj so' doj manj, raj nanj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

28 Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cuchumán uxrá rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Che'é dan qui'yáj se vaa achín so' rihanj nanj ei —taj Jesucristó rihaan no' a.

Ne veé maan orá dan nahuun sa' ta'níi chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' uxrá yuvii, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne cachén so' na lacuaná cu'naj Galilea, gaa ne cavii so' raa 'o quij, ne ca'anj cayáán so' rihaan yo'óo a.

³⁰ Ne cuchí' uxrá yuvii rihaan so', ne ca'na' nij yuvii nicaj nij yuvii man tuvi' nij yuvii sí ran' rihaan so' a. Dan me se sí chéé rengo do', sí tuchrii do', sí ya'mii do', sí anó chi'ii do', cuchí' rihaan Jesucristó, qui'yaj nij yuvii, ne cuchruj nij yuvii man nij sí ran' yo' tacóo Jesucristó, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a.

³¹ Ne caráya'anj ndo'o nij yuvii quene'en nij yuvii se vaa ca'mii nij sí ya'mii yo' do', se vaa cachéé sa' nij sí rengo do', se vaa nachuguun rihaan nij sí tuchrii do' a. Ne sa' uxrá ca'mii nij yuvii che'é Diose se vaa ve'é ndo'o vaa Diose sí noco' nij yuvii israelitá man a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan ca'anj míj snó'o a

³² Gaa ne canacúun Jesucristó ca'na' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so', ne cataj so':

—Cunuu 'ee raj man nij yuvii nihánj nanj á. 'O se quisíj va'núj güii mán nij so' gaj, ne taj yan vaj se chá nij so' a ma'. Ne na'vej raj ca'nej 'unj man nij so' ca'anj nij so' ma'. 'O se vaj nij so' chrej, ne

na'aan rque nij so', ne ninaj nij so' rá chrej, rá 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

³³ Ne cataj nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—'O se rco' quij uun me nihánj, ne me rej quirí' ní' rachrúún chá cunudanj nij yuvii nihánj ga —taj nij so' a.

³⁴ —Me daj rachrúún vaa rihaan soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nana so' a.

—Daj 'o chij rachrúún ne daj doj xcuaj le'ej nii ne, vaa rihaan núj nanj adonj —taj nij so' a.

³⁵ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvii se vaa cayáán nij yuvii rihaan yo'óo a.

³⁶ Gaa ne nicaj so' chij rachrúún yo' ne doj xcuaj, ne nago' so' gracia rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachrúún yo' do', man nee xcuaj yo' do', ne caxríj so' ston nij sí tucu'yón se-nana so', ne rque nij so' rihaan nij yuvii a.

³⁷ Gaa ne chá cunudanj nij yuvii, ne ndaa caraa rque nij so' a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii se vaa quináj tu'va nij yuvii yo', ne quisíj 'o cunu' chij ya scaa caraa qui'yaj se quináj tu'va nij yuvii yo' a.

³⁸ Dan me se cunudanj nij so' chá, ne quisíj ndaa ca'anj míj nij snó'o chá, ne ino me se chá nij chana do', nij xnii do', nanj adonj.

³⁹ Gaa ne na'neé Jesucristó chrej man nij yuvii, ne cavii so' rá rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej cu'naj Magadán a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachúin nij sí fariseo do', nij sí saduceo do', qui'yaj Jesucristó 'o

suun sa' nocoo quene'en nij so' a

¹ Gaa ne cuchi' nij síi fariseo cuchi' nij síi saduceo cuchi' rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' quene'en nij so' sese ya síi ca'née Diose me Jesucristó a. Che'é dan cachíin ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa racuíj Diose man Jesucristó, ne qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa síi ca'née ya Diose me Jesucristó, rá nij so' a.

² Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Dan me se gaa ata' güii, ne ni'yaj soj xta', ne sese maree vaa xta', ne: “Xraj, ne x'nuu a'yuj”, taj soj á.

³ Ne rej na'yaan ni'yaj soj xta', ne sese maree vaa rej xta', ne sese aráan ndo'o ngaa rej xta', ne: “Corá caman' uxrá maan”, taj uún soj á. Dan me se ne'en soj xcaj soj cuentá che'é se vaa ne'en soj rej xta', tzaj ne ne ne'en soj xcaj soj cuentá che'é sayuun quiran' soj sij man rihaan chumiij nihánj vaa güii a ma'.

⁴ ”Maan che'é se yuviij 'na' rej chi'ii na'vej rá canoco' sa' man Diose me soj sij israelitá, ne che'é dan me rá soj qui'yáj suun sa' nocoo á. Tzaj ne se qui'yáj suun sa' nocoo ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' síi cu'naj Jonás síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii nanj á —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi saduceo do' a. Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó cunō nij síi tucu'yón se-nana so' man nana tucu'yón nij síi fariseo do', nij síi saduceo do' a

⁵ Gaa ne ca'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rej xco na lacuaná, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa quini'yón nij so', ne nıcaj nij so' rachrúún chá nij so' a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cutumé soj man soj se gaa nanj quiran' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij sí fariseo do', nij sí saduceo do' á —taj Jesucristó no nij so' a.

⁷ Ne nuchruj raá ndo'o nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó che'é nana ca'mii so', ne:

—Che'é se taj rachrúún nicaj ní', ne che'é dan a'mii so' che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúún nanj adonj —taj nij so' a.

⁸ Ne aj ne'en Jesucristó daj uun nimán nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nanó ndo'o rá soj se vaa taj rachrúún rihaan soj ga. 'O se doj amán rá soj ne'en soj manj vaa gaa nanj asan.

⁹ Me che'é ataa xcaj soj cuentá ga. Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o 'un' guee rachrúún rihaan ní' tzaj ne quisıj chá cunu' 'un' mıj snó'o, qui'yáj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj tu'va yuviı gaa naqui'yaj chre' soj a.

¹⁰ Ne me che'é quini'yón soj che'é chıj rachrúún ga. Ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o chıj guee rachrúún rihaan ní' tzaj ne quisıj chá cunu' ca'anj mıj snó'o, qui'yáj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj gaa naqui'yaj chre' uún soj a.

¹¹ Daj me che'é ne ne cunó soj ga. Nuveé che'e nanj rachrúún ca'mij rihaan soj ma'. Maan se cutumé soj man soj se gaa nanj quiran' soj sayuun qui'yaj se-levadura nij sí fariseo do', nij sí saduceo do' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

12 Gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa nuveé che'e nanj levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúun me cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa cutumé nij so' man nij so'; maan ne 'o se che'e se ne ca'vej rá Jesucristó tiha' yu'unj nij síi fariseo do', nij síi saduceo do', man nij so' ga se-nana nij so' ro', che'é dan ca'mii Jesucristó nana vaa danj rihaan nij síi noco' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me síi me Jesucristó a

13 Gaa ne ca'anj Jesucristó rej naj chuman' cu'naj Cesarea de Filipo, gaa ne xna'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Daj taj nij yuvii che'é 'unj sij ca'née Diöse nicaj yu'unj man yuvii ga. Ne me síi mé 'unj, taj nij yuvii ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij so' a.

14 —Vaa síi taj se vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvii mé so' ei. Ne vaa síi taj uún se vaa síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diöse gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa síi taj uún se vaa síi cu'naj Jeremías do', yo'ó síi nata' se-nana Diöse gaa naá do', me uún so' xa'. 'O se danj taj 'o 'o nij yuvii che'é so' nanj adonj —cataj nij so' rihaan Jesucristó a.

15 —Ne ma'an soj, gaa ne me síi mé 'unj, rá ma'an soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

16 Gaa ne cataj síi cu'naj Simón Pedró:

—Síi ca'née Diöse tinanii man yuvii rihaan sayuun mé so', ne ta'nij Diöse síi vaa i'na' ya mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

17 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Qui'yaj uxrá Diose se luj che'é so', Simón ta'nij sí cu'naj Jonás á. 'O se nuveé nana cataj xna'anj yuvij rihaan so' me nana ca'mii so' cuano ma'. 'O se Réé 'unj sí nicun' xta' me sí racuij mán so' narí' so' nana yo' nanj adonj.

¹⁸ Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ya Pedró cu'naj so', che'é se ase vaa yuvej ne tacóo ve' ro', vaa so', ne sí nucuaj ndo'o nimán mé so' ei. Che'é dan, ase vaa 'yaj nii une' nii ve' xráa yuvej ro', danj gaa qui'yáj, cune' 'unj man nij sí noco' manj, se vaa guun nucuaj rá nij so' mán so', ne nica'j yu'unj so' man nij so', qui'yáj nanj adonj. Ne se cavi' nu' soj sij noco' manj a ma'. 'O se gaa i'na' soj nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

¹⁹ Ne cune' 'unj mán so' se vaa guún so' sí qui'yaj cayáan yuvij ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ne nó xcúún yuvij qui'yaj yuvij me se veé danj ma'an Diose na'vej qui'yaj yuvij danj ma'. Ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ca'vee qui'yaj yuvij me se veé danj ma'an Diose a'vej qui'yaj yuvij danj adonj. —Inanj danj ca'mii Jesucristó rihaan sí cu'naj Pedró a.

²⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa se nata' nij so' rihaan a 'ó yuvij se vaa sí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so', taj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so', ne cunu' i'na' uún so' a

²¹ Dan me se güii yo' guun che'e Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa no xcúún so' cavii so' chuman' Jerusalén,

ne quiran' ndo'lo so' sayuun qui'yaj nij sí uun chij do', nij xrej ata suun nocco doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuviij do' a. Ne ticavi' nii man so', ne cachen va'nuj güii, gaa ne cunu u'na' uún so', cataj so' a.

²² Gaa ne quirii yanij sí cu'naj Pedró man Jesucristó, ne guun che'e so' cataj so' se vaa ne nó xcúún Jesucristó ca'mij Jesucristó danj a. Ne cataj Pedró:

—Cunu 'ee rá Diose mán so', Señor. Daj chihaa mij se quirán' so' danj ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²³ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne ca'mii so' rihaan Pedró a:

—Naxuun so' mán so' rihanj á. Na'vej raj quene'enj mán so' ma'. 'O se ase tu'va sí chree sí cu'naj Satanás ro', danj tu'vá so', ne aráan so' chrej rihanj cunoj rihaan Diose ei. Danj tu'vá so', che'é se ne acaj so' cuentá daj me rá Diose adonj. Maan se inanj acaj so' cuentá daj me rá yuviij nanj adonj —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Pedró yo' a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Sese me rá yo'o so' canoco' so' manj, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quiran' uxrá so' sayuun do', ca'vee se ndaa cachron nii man so' rihaan rcutze do', tzaj ne yo'o qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'o canoco' raan so' manj adonj.

²⁵ Tzaj ne sese vaa 'o sí me rá tinanii man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii yo'o cavi' nimán so' adonj. Tzaj ne sese cavi' yo'o so' che'é se vaa me

so' sí nocó' manj, ne vaa güii cunuü i'na' uún so' adonj.

²⁶ Ne a me se quirii 'o so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumii nihánj ne ca'anj ni'ya nimán so', rá soj ga. Daj chihaa míj se ca'vee cavii sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumii nihánj a ma'. Tzaj ne ca'vee se navij nu' si'yaj yo'o so' rihaan chumii nihánj, tzaj ne sese gaa i'na' nimán so' nu' cavii nu' ca'anj, ne quinano rá so', rá soj na'. Daj chihaa míj se quinano rá so' a ma'. 'O se cavii sa' uxrá so' nanj adonj.

²⁷ "'O se ya ya ca'na' 'unj sij ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuviı, ne uxrá ve'é gaa 'unj, qui'yaj Réé 'unj, ne ca'na' nij se-mozó so' ga 'unj nanj adonj. Gaa ne naru'vee 'unj rihaan 'o 'o so' che'é suun qui'yaj suun 'o 'o so' nanj adonj.

²⁸ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano me se gaa ataa a cavı' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asa' ca'ná' 'unj guun chij 'unj rihaan chumii nihánj, ne quene'en ta'aj soj manj nanj adonj. Dan me se sí ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuviı mej nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij sí tucu'yón se-nana so' a

¹ Cachén vatan' güii, gaa ne nıcaj Jesucristó man sí cu'naj Pedró do', sí cu'naj Jacobo do', tinúú Jacobo sí cu'naj Juan do', ca'anj so' raá 'o quıj xcaan rej taj vaj a 'ó yuviı ne a.

² Gaa ne yo'o cunuu ino cunudanj man Jesucristó ni'yaj nij sí tucu'yón se-nana so', ne dan me se chuguun ndo'o rihaan so', ne ase vaa chuguun güii ro', danj chuguun rihaan so' nanj á. Ne nuu catzii ndo'o sagan' so', ne ase vaa ya'an chuguun vaa sagan' so' a.

³ Gaa ne naqui'yaa sí cu'naj Moisés sí cane gaa naá ga sí cu'naj Elías sí cane gaa naá rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó ga Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá vaa mán núj nihánj ga so', Señor. Sese me rá so', ne qui'yáá 'unj va'núj ve' yacataj cané soj nanj á. 'Q ve' cané so', ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Moisés, ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁵ Ataa quisij ca'mii Pedró, ne ca'na' 'o ngaa chuguun ndo'o, ne caráán ngaa chuguun yo' man taran' nij so' a. Gaa ne Diose ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo', ne cataj Diose:

—Sí nihánj me ta'níj adonj. 'Ee raj man so', niha' raj ni'yaj 'unj man so' adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Diose cuno nij so' a.

⁶ Dan me se cuno nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nana yo', gaa ne ca'anj quinaj nij so' rihaan yo'óó, ne cuchu'vi' ndo'o nij so' a.

⁷ Gaa ne cuchu' Jesucristó rihaan nij so', ne cuta' ra'a so' xráá nij so', ne cataj so':

—Canicun' caya soj, ne se cuchu'vi' soj ma' —taj so' a.

⁸ Gaa ne naxcaj rihaan nij so' ni'yaj nij so', ne daj orún' Jesucristó nicun', quene'en nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa sí cu'naj Elías ro', danj vaa sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvī a

⁹ Gaa ne gaa nanij nij so' tacóo quij yo' me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so', cataj so':

—Se nata' soj rihaan a 'ó yuvī che'é se vaa quene'en soj cuan' ma'. Yo'ó dínj gaa tu'va soj che'é se vaa quene'en soj á. Ndaa quisíj caví' 'unj ne cunuu i'na' uún 'unj, gaa ne ca'vee nata' soj se vaa quene'en soj daj quirán' 'unj sij ca'née Diose nı̄caj yu'unj man yuvī nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne xná'anj nij sí tucu'yón se-nana so' man so', cataj nij so':

—Me che'é taj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvī se vaa asino ca'na' sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Diose gaa naá, gaa ne ca'vee ca'ne' Diose cacun' che'é yuvī ga —taj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya a'mii nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, taj nij so' se vaa asino ca'na' sí cu'naj Elías, gaa ne naqui'yaj sa' so' nu' rasuun adonj.

¹² Tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ca'na' sí cu'naj Elías yo', tzaj ne ne cunō nij yuvī rihaan so' ma'. Maan se qui'yaj ya nij yuvī ndaa vaa me rá ma'an nij yuvī man so' nanj adonj. Ne nda' se sij ca'née Diose nı̄caj yu'unj man yuvī mej, tzaj ne ase vaa quiran' so' sayuun qui'yaj nij yuvī ro', danj inanj quirán' 'unj sayuun qui'yaj uún nij yuvī nanj adonj —taj Jesucristó a.

13 Gaa ne xcaj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó cuentá se vaa ca'mii Jesucristó che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii cataj Jesucristó se vaa sí nacaj se-suun sí cu'naj Elías me sí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnii nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

14 Gaa ne ca'anj nij so' rej vaj ndo'o yuvii, ne cuchi' 'o snó'o rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj so':

15 —Cunuu 'ee rá so' man ta'níj, Señor. 'O se quis-núu so', qui'yaj yavii, ne inanj naxru' so' rihaan ya'an, ne ran' ndo'o so' sayuun nanj adonj. Veé dan, ne inanj naxru' so' rque na uún, ne ne ni'yanj uxrá ran' so' ma'.

16 Ne ca'anj nicaj 'unj man so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', tzaj ne taj se qui'yá' nahuun sa' so', qui'yaj nij so' ma' —taj snó'o yo' a.

17 Gaa ne cataj Jesucristó:

—Dan me se sí ne amán rá me soj sij man rihaan chumii nihánj cuano, ne chi'ii vaa nimán soj, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj ni'yaj 'unj man soj, gaa ne ca'vee qui'yaj canaán soj ga. Nicaj soj man xnii ca'na' soj rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

18 Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree nuu nimán xnii se vaa tanáj so' man xnii yo' a. Gaa ne curihanj so' nimán xnii, ca'anj so', ne veé maan orá dan nahuun sa' xnii yo' a.

19 Gaa ne cuchi' inanj nij ma'an nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é ne guun nucuaj núj ca'vee quirijí núj man nana chree yo' nimán xnii ga —cataj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é se doj amán rá soj, che'é dan ne ca'vee guun nucuaj soj ei. Tzaj ne ne'en soj se vaa caân man raq cuêj mostazá xlá, ne nda' se tzin' vaa yo', tzaj ne asa' achij yo', ne ase vaa caân chruun chijí ndo'o ro', vaa yo' ei. Ne ase vaa caân cuêj mostazá xlá yo' ro', danj gaa ma'an soj á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ya amán rá soj ne sese cataj soj rihaan 'o quij se vaa curihaanj quij yo' rej nicun' yo' ne natuna quij yo' rej nicun' quij yo', ne sese ya ya cuchuman rá soj se vaa ca'anj quij yo', ne cavij quij yo' rej nicun' yo', ne ca'anj yo' níchrej ei. Ne guun nucuaj soj qui'yaj soj cunudanj nanj adonj.

²¹ Ne nana chree vaa danj ro', se ca'vee qui'yaj ní' curihaanj nij so' nimán yuvijí sese ne achín ni'yaj ndo'o ní' rihaan Diose ne sese ne toco' ní' x'naa man ma'an ní' che'é se aráj guee ní' rihaan Diose a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa cavijí so' ne cunuú i'na' uún so' a

²² Dan me se cunuú chree' uún taran' nij so' estadó Galilea, gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a:

—'O se síí ca'née Diose nicaaj yu'unj man yuvijí mej, ne vaa güii nago' nii manj rihaan yuvijí adonj.

²³ Dan me se ticavijí nij yuvijí manj, gaa ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunuú i'na' uún 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Gaa ne quinano' ndo'o ra nij si' tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihanj taj xna'anj me che'é ne nó xcúún Jesucristó go' so' puextó che'é nuvií a

²⁴ Catúj nij so' chuman' Capernaum, gaa ne cuchi' nij si' ca'néj puextó che'é nuvií rihaan si' cu'naj Pedró, ne xna'anj nij so' man Pedró, cataj nij so':

—Si' tucu'yón nana rihaan soj ro', o' so' puextó che'é nuvií na' —taj nij so' a.

²⁵ —O' so' ei —taj Pedró rihaan nij so' a.

Gaa ne catúj Pedró ra ve', tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa me ra Pedró xna'anj Pedró sese ya o' Jesucristó puextó che'é nuvií a. Che'é dan asino Jesucristó xna'anj man Pedró, cataj so':

—Daj uun ra so', ga Simón'. Nij si' nicaj suun rey uun chij rihaan yuvií man rihaan chumií nihanj me se me si' a'néj nij so' puextó rihaan ga. Rihaan ma'an ta'níi nij so' na'. Ase rihaan yo'ó yuvií xa' —taj Jesucristó, xna'anj so' man Pedró a.

²⁶ —Rihaan yo'ó yuvií adonj —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan taj che'é go' ta'níi si' nicaj suun puextó ma'. Ne ase vaa si' nicaj suun vaa Réé 'unj Dióse, ne rii ta'nga' so' rihaan nuvií, ne che'é dan ne nó xcúnj goj puextó che'é nuvií ma'.

²⁷ "Tzaj ne se guun ca'maan ra nij si' a'néj puextó che'é nuvií, qui'yaj ní' ma'. Che'é dan ca'anj so' tu'va na lacuaná, ne tagüéj so' 'o aga' ata'aa xcuaj rque na, ne quita'aa so' xcuaj cano aga' asino yaan á. Gaa ne nuxra' so' tu'va xcuaj yo', ne qui'ri'

so' sa'anj aga' estatero tu'va xcuaj yo', ne go' so' sa'anj yo' che'é ní' rihaan nij sí a'néj puextó á —taj Jesucristó a.

18

Nana nihánj taj xna'anj me sí me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a

¹ Veé maan orá dan cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man so' a:

—Ne me sí me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ga —taj nij so' a.

² Gaa ne canacúun Jesucristó ca'na' 'o ne'ej rihaan so', ne cachrón so' man ne'ej yo' tanuuj nij sí tucu'yón se-nana so',

³ ne cataj so':

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa no xcuún soj nuchran' nimán soj, ne ase vaa ne'ej nihánj ro', danj gaa soj á. Sese na'vej rá soj qui'yaj soj danj, ne daj chihaa míj se cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma'.

⁴ Dan me se sese naquiyaj nica' yo'o so' nimán so', ne sese ase vaa nimán ne'ej nihánj danj gaa nimán so', ne so' me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' sí qui'yaj chi'ii nimán 'o sí nica' nimán sũ cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵ "Ne me ma'an 'o sí aráj cochroj ne a'mii sa' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adi' ma'anj me aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj.

⁶ Dan me se me ma'an 'o sís qui'yaj chi'ii nimán 'o sís le'ej amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee a doj cavii sa' sís qui'yaj danj sese toco' nii 'o yuvej xij vaj 'núú trigó gaán chihá so' ne tagüej nii man so' rque na ya'anj nanj adonj. Dan me se doj a sayuun quiran' so', sese qui'yaj chi'ii so' nimán 'o sís le'ej amán rá ni'yaj manj adonj.

⁷ Nique ndo'o nij sís man rihaan chumii nihánj, che'é se vaa ya'núj uxrá rihaan nij so' canoco' nij so' chrej chi'ii ei. Ne inanj danj vaa chumii nihánj, man ndo'o chrej chi'ii canoco' yuvii ei. Tzaj ne nique sís 'yaj anoco' yuvii chrej chi'ii yo' nanj adonj. 'O se daj chihaa mój se cavii sa' so' ma'.

⁸ "Dan me se sese ra'á so' do', tacóo so' do', me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' ei. Taj se 'yaj sese taj vaj tacóo so' do', ra'á so' do', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese quitaj ra'á so' do', tacóo so' do', ne qui'yaj nij yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj nij yo', ne dan me se yo' me se cunuú so' nu' cavii nu' ca'anj ei.

⁹ Veé danj uún sese me rá rlij rihaan so' qui'yaj yo' cacun', ne táa a se quirii so' man yo', ne sís rihaan canuu gaa so', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese cunuú rlij rihaan so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ndo'o tumé Diose man nij sís vaa nicá' nimán sís noco' man so' a

¹⁰ "Cutumé soj man soj se cataj soj se vaa taj yu'vee nó yo' o' tuvi' soj sís nicá' nimán ei. 'O se cataj

xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa se-mozó Réé 'unj síí nicun' xta' tumé man 'o 'o nij so' nanj adonj. Ne niganj nicun' nij so' rihaan Réj, ne uno Réj nu' nana nata' nij so' rihaan Réj ei.

¹¹ 'O se xa' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvi, tzaj ne ca'ná' 'unj che'é rej tinanii 'unj man nij síí ca'anj ni'ya rihaan sayuun a.

¹² "Tumé Diose man nij síí nica' nimán síí noco' man so', rá soj na'. Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Ne'en soj se vaa sese vaa 'o cientó daán yo'o so' matzinj, ne sese ca'anj ni'ya orún' matzinj yo', ne tanáj síí daan matzinj yo' man ca'anj chihaa xnu' ca'anj matzinj yo' raá quij, ne ca'anj so' nano' so' matzinj ca'anj ni'ya yo' ei.

¹³ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese nari' so' daán so' matzinj, ne guun niha' uxrá rá so' nanj adonj. Doj tzin' gaa niha' rá so' che'é ca'anj chihaa xnu' ca'anj nij matzinj ne ca'anj ni'ya a. Tzaj ne che'é matzinj nari' uún so' doj a gaa niha' rá so' nanj adonj.

¹⁴ Dan me se ase vaa na'vej rá so' ca'anj ni'ya orún' daán so' matzinj ro', danj vaa na'vej rá Rej ní' síí nicun' xta' ca'anj ni'ya a 'ó síí nica' vaa nimán síí noco' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa suun rihaan ní' ca'mii ní' rihaan tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

¹⁵ "Ne sese qui'yaj tinúú so' cacun' rihaan so', ne ca'anj orún' so' rihaan so', ne cataj xna'anj so' rihaan so' che'é cacun' tumé so' á. Ne sese cunó so' rihaan so', ne dan me se aj qui'yaj canaán so',

ne yo'ᵒ canoco' tinúú so' man Diose ga so' vaa gaa nanj adonj.

¹⁶ Tzaj ne sese ne cunᵒ so' rihaan so' ne nıcaj so' yo'ó do', yavıj do', tinúú so' ca'anj so' rihaan tinúú so' sıı tumé cacun' yo', ne ndaa sıj, gaa ne canıcun' vıj va'nıj soj sıj cunᵒ nana ca'mıı so', gaa ne guun ya rá soj a. Sese 'ᵒ cyaan gaa nana ca'mıı vıj va'nıj sıı quene'en, ne ya vaa nana ca'mıı nij so' a.

¹⁷ Ne sese ne cunᵒ sıı tumé cacun' rihaan vıj va'nıj nij tinıj nij soj, gaa ne ca'anj soj nata' soj rihaan taran' nij sıı noco' man Diose yanj chiháán soj á. Ne sese ne cunᵒ so' rihaan taran' nij sıı noco' man Diose, gaa ne guun yanıj soj rihaan so' á. Dan me se ase vaa 'ᵒ sıı yanıj do', ase vaa 'ᵒ sıı tiha' yu'unj che'é puextó do', danj gaa so' rihaan soj ei.

¹⁸ "Cuanᵒ nihánj me cataj ya 'unj rihaan soj se vaa a me ma'an rasuun se ca'vee qui'yaj yuvıı rá soj, ne veé danj na'vej rá Diose qui'yaj yuvıı uún a. Ne naj guun rasuun cataj soj se vaa ca'vee qui'yaj yuvıı, ne veé danj gaa qui'yaj yuvıı, rá ma'an Diose uún a.

¹⁹ Dan me se cataj uún 'unj rihaan soj, ne sese vaa vıj soj me rá cachınj ni'yaj rihaan Réj sıı nicun' xta', ne cachınj ni'yaj soj se vaa achiin rihaan soj, ne rque so' man soj se vaa achiin man soj a.

²⁰ Eşe me rej ma'an nuu chre' 'ᵒ vıj sıı noco' manj cachınj ni'yaj nij so', ne veé danj nicun' ma'anj ga nij so' a —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nᵒ xcúún ndo'o ní caraq x'naa ní che'é tinúú ní a

²¹ Gaa ne cuchi' sıı cu'naj Pedró rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man so', cataj so':

—Me daj nó xcúnj caraa x'naj che'é tinúj síi qui'yaj chí'ii manj gá. Chij ya caraa x'naj na' —taj Pedró, xná'anj so' a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne ne'en uxrá so' á. 'O se naj guun cacun' qui'yaj tinúú so', ne yo'o caraa x'naa niganj so' che'é tinúú so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

²³ Dan me se ase vaa 'o síi nicaj suun rey ro', danj gaa Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. Dan me se síi nicaj suun rey yo' me se 'o güii, ne guun rá so' nachin' so' sa'anj man nij se-mozó so' a.

²⁴ Dan me se guun che'e so' ca'nee so' sa'anj vaa xcúún, ne asino yaan nicaj nii man 'o síi 'yaj xcúún que'ee millón peso ca'na' nii rihaan síi nicaj suun rey yo' a.

²⁵ Ne taj yan vaj a doj sa'anj nicaj síi 'yaj xcúún yo' narque so' rihaan rey a ma'. Che'é dan cataj xna'anj síi nicaj suun rey yo' se vaa cane' mozó cane' nica mozó cane' ta'nii mozó cane' nu' si'yaj mozó cane', gaa ne nari' rey se-sa'anj rey, taj rey a.

²⁶ Gaa ne canicun' ruj mozó yo' rihaan síi nicaj suun rey yo', ne cachín ni'yaj uxrá so', cataj so': “Caraa x'naa uxrá so' doj, ne vaa güii narquej cunudanj sa'anj man so', síi chij”, taj se-mozó so' rihaan so' a.

²⁷ Gaa ne cunuu 'ee rá síi nicaj suun rey ni'yaj so' man se-mozó so', ne ca'néj so' xcúún xraá mozó yo', ne ca'ne' rá so', ca'anj uun mozó yo', qui'yaj so' a.

²⁸ ”Veé dan, gaa ne curihanj mozó yo', ca'anj so', gaa ne nari' tuvi' so' ga yo'ó mozó 'yaj suun

rcua'aan gā so', gaa ne yo'ó mozó yo' me sí qui'yaj xcúún doj pesó rihaan mozó caráj x'naa rey a. Gaa ne quita'aa so' man tuvi' so' mozó yo', ne cataj so': "Narque sō' nu' se vaa 'yaj xcúún sō' rihanj cuaj vij", taj so' rihaan tuvi' so' a.

²⁹ Gaa ne canicun' ruj yo'ó mozó yo' rihaan tuvi' so' sí nachin' xcúún yo', gaa ne cataj so': "Carāa x'naa sō', ne vaa güii, ne narquej sa'anj mán sō' ei", taj mozó yo' rihaan tuvi' so' a.

³⁰ Tzaj ne ne ca'vej rá so' carāa x'naa so' rihaan tuvi' so' mozó yo' a ma'. Maan se ca'anj so', ne caxrīj so' taga' man tuvi' so', ne ndaa se narque ya tuvi' so' nu' se vaa 'yaj xcúún yo' rihaan so', gaa ne ca'ne' rá so' a.

³¹ "Veé dan, gaa ne quene'en yo'ó nij se-mozó sí nicaj suun rey daj qui'yaj sí caxrīj taga' man tuvi', ne nanó ndo'o rá nij so' che'é sí 'nij taga' yo' a. Che'é dan cuchi' nij so' rihaan sí nicaj suun rey yo', ne nata' nij so' cunudanj rihaan rey a.

³² Gaa ne ca'née sí nicaj suun rey yo' nana rihaan mozó caxrīj taga' man tuvi' se vaa ca'na' so' rihaan so' a. Dan me se ca'na' so' rihaan rey, gaa ne ca'mii rey rihaan so' a: "Mozó chi'ii nimán mé sō' ei. 'Unj me se ca'néj uun 'unj xcúún xráa sō', che'é se cachíin nī'yáa sō' rihanj a.

³³ Ne ase vaa cunuu 'ee raj mán sō' ro', danj vaa nō xcúún sō' cunuu 'ee rá sō' man tuví' sō' mozó 'yaj suun gā sō' adonj", taj so' rihaan se-mozó so' a.

³⁴ Gaa ne ca'maan ndo'o rá sí nicaj suun, ne tacuachén sí nicaj suun man mozó yo' rihaan sí 'nij ra'a taga', ne naqui'yaj naca' sí nicaj suun yo' xcúún xráa mozó, ne cataj xna'anj so' se vaa se

curihanj mozó yo' taga' ndaa naru'vee ya so' nu' se vaa qui'yaj xcuún so', gaa ne curihanj so' a.

³⁵ Ne ase vaa qui'yaj síi nicaj suun yo' ro', ta'nga' danj qui'yaj uún Réj síi nicun' xta' che'é soj, sese na'vej rá soj caraa x'naa soj rihaan tinúú soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

19

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcuún yuvii quiri'ij yuvii man nicaj yuvii a

¹ Gaa ne quisij ca'mii Jesucristó nana yo', gaa ne curihanj so' estadó Galilea, ne ca'anj so' ndaa rnej tu'va chraá cu'naj Jordán, ndaa estadó Judea a.

² Ne canoco' uxrá yuvii man so', ne nahuun sa' nij síi ran', qui'yaj so' a.

³ Gaa ne cuchi' doj síi fariseo rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' cuta' nij so' cacun' xraá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a. Che'é dan xna'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Sese ne chihan' 'yaj chana nicaj yo'o snó'o, rá snó'o yo', ne no xcuún so' quiri'ij so' man no' na' —taj nij so' a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Aj nayaa soj nana no rihaan danj Diose nana taj se vaa asij qui'yaj Diose chumii, ne qui'yaj Diose snó'o, ne qui'yaj Diose chana, ne vij roj so' me yuvii, qui'yaj Diose a.

⁵ Ne vaa yo'ó nana taj: “Che'é dan tanáj snó'o man rej so' do', man nii so' do', ne ve'é nacaj snó'o man chana nicaj so', ne ase vaa orún' yuvii ro', danj gaa roj so' adonj”. Danj taj danj Diose a.

6 Dan me se nuveé vij ran' yuvii me roj so' asij xcaj tuvi' roj so' a ma'. 'Q se ase vaa orún' yuvii ro', vaa roj so' nanj adonj. Dan me se ma'an Diose qui'yaj xcaj tuvi' roj so', ne che'é dan ne nó xcúún a 'ó yuvii ca'ne' tanuú yuvii man roj so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

7 Gaa ne cataj nij síi fariseo:

—Che'é dan, me che'é cataj xna'anj Moisés se vaa naxcaj snó'o 'o yanj cataj xna'anj se vaa quiri'ij so' chana nica so', ne ca'vee quiri'ij so' man no' ga —taj nij so' a.

8 Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é se nichraj ndo'o nimán soj ro', che'é dan cataj xna'anj Moisés rihaan soj se vaa naxcaj soj yanj yo', ne quiri'ij soj nica soj a. Tzaj ne asij guun che'e Diose qui'yaj Diose man yuvii, ne ne vaa danj ma'.

9 Cuanó nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ne cotoj chana nica yo'o so' ga yo'ó chii, ne sese ri'ij rma'an so' man chana yo' ne xcaj so' man yo'ó chana, ne síi tumé ndo'o cacun' me ma'an so' nanj adonj. Veé ase vaa síi cotoj ga naj guun chana ro', vaa so' rihaan Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

10 Gaa ne cataj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so':

—Sese ne nó xcúún snó'o quiri'ij so' man chana nica so', ne taj che'é xcaj snó'o man chana ma'. Maan se sa' doj cavii síi ne un adonj —taj nij so' a.

11 Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nuveé tucuanj canoco' cunudanj yuvii me nana ca'mii soj ma'. Maan se doj vaa nij yuvii canoco' tucuáan yo', qui'yaj Diose nanj ei.

¹² Dan me se vaa síi asij ca'ngaa so', danj na'vej rá so' xcaj so' man chana, tzaj ne vaa yo'ó so' uún, ne gaa me so' xnii, ne ta'aj nij síi xcoj ruvaa rá ne ma'an nij so' naqui'yaj capuú man ta'aj xnii, ne gaa achij xnii, gaa ne na'vej rá so' xcaj so' man chana gaa a man adonj. Dan me se vaa yo'ó so' uún, ne ca'vee nanj xcaj so' chana, tzaj ne maan se noco' ndo'o so' man Diose, ne me ndo'o rá so' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne 'yaj suun ndo'o so', ne ne vaa ya'núj rihaan so' xcaj so' chana, rá so', gaa ne che'é dan na'vej inanj rá ma'an so' xcaj so' chana a man adonj. Sese guun nucuaj yo'o so' canoco' so' tucuáan yo', ne ve'é canoco' so' tucuáan yo' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹³ Gaa ne nicaj nij yuvii man nij ne'ej ca'na' nij yuvii rihaan Jesucristó a. Me rá nij yuvii cuta' Jesucristó ra'a so' raaj nij ne'ej, ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose che'é nij ne'ej yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan nij yuvii se vaa ne nó xcúún nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó, taj nij so' a.

¹⁴ Tzaj ne cataj Jesucristó:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráán soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'O se tucua nij síi vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj —taj Jesucristó a.

15 Gaa ne cuta' so' ra'a so' raá nij ne'ej, gaa ne curihañj so' rej yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yo'o sí me rá cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

16 Dan me se cuchi' yo'o sí tachruu yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me suun sa' qui'yaj sunj, ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ga maestro' —taj so' a.

17 Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é xná'anj so' manj che'é se sa' ga. 'O se orún' Diose vaa sa' á. Tzaj ne sese me rá so' cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne cunó so' nij nana nocoo ya ya nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' á —taj Jesucristó a.

18 —Me nana ga —taj sí tachruu yo', xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nana nihánj a: “Se ticaví' so' yuvii ma'. Se cotoj so' ga chana nica yo'ó yuvii ma'. Se qui'yaj ituu so' si'yaj yo'ó yuvii ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvii ma'.

19 Caraa cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan ní so' do' á. Ase vaa 'ee rá so' man ma'án so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuví' so' á.” Yo' me nana cunó so' ei —taj Jesucristó rihaan sí tachruu yo' a.

20 —Nu' nana yo' unoj adonj. Vaa yo'ó se vaa achiin qui'yáj na' —taj sí tachruu yo' rihaan Jesucristó a.

21 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese me rá so' cunuu sa' inanj nimán so', ne cavii so' ca'anj so', ne cutu'vee so' nu' si'yáá so', ne sa'anj quirí' so' ro', caxrii so' ston nij sí nique, ne

cuman ndo'o si'yáá so' rej xta', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canocó' so' manj, ca'anj ní á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno sí tachruu yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne ca'anj uun so', ne nanó ndo'o rá so' a. 'O se sí ru'vee me so', ne vaa ndo'o si'yaj so' a.

²³ Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sayuun uxrá vaa quisij sí ru'vee cayáán sí ru'vee ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj.

²⁴ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachén xcuu camelló rihaan yu'uj taj tacúún cúu nuvá, tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'vee a doj cachén xcuu yo' yu'uj taj tacúún cúu nuvá, ndaa rá se vaa sí ru'vee, ne se guun cachén so' cayáán so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

²⁵ Dan me se cuno nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nana ca'mii so', ne caráya'anj uxrá nij so', cataj nij so':

—Che'é dan me se me sí guun nucaj quinanii rihaan sayuun ga —taj nij so' a.

²⁶ Ni'yaj Jesucristó man nij so', ne cataj so':

—Se guun nucaj yuvii quinanii ma'an nij yuvii rihaan sayuun ma'. Sayuun uxrá vaa rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne xa' Diose me se ne sayuun a doj vaa rihaan so' a ma'. Canó rasuun ca'vee qui'yaj so' nanj adonj —taj so' a.

²⁷ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Ne núj ga. Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á. Daj quiran' núj ga —taj Pedró, xná'anj so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Veé sí noco' manj me soj, ne sí ca'née Diose nīcaj yu'unj man yuviī mej adonj. Ne ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' cunuu naca chumiī nihánj, ne asa' guun che'ej cayánj gunj sí rii ta'nga' rihaan chumiī nihánj, ne cayáán chuvij nij soj ca'ne' soj cacun' che'é chuvij nij x'ne' nij yuviī israelitá adonj.

²⁹ Ne sí tanáj ve' tucúa tanáj tinúú tanáj ra'vij tanáj rej tanáj nii tanáj ta'níi tanáj yo'óó tanáj canoco' so' manj ro', uxrá doj rasuun quirī' uún so', ne cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj.

³⁰ Tzaj ne que'ee nij sí guun chij ndo'o rihaan chumiī nihánj ro', guun nij so' sí noco' ei. Ne que'ee nij sí ne guun chij rihaan chumiī nihánj me se guun chij nij so', qui'yaj Diose nanj adonj.

20

Cuentó nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose naru'vee Diose rihaan taran' ní sij 'yaj suun che'é so' a

¹ "Ase vaa qui'yaj 'o sí to'oj rej man ndo'o coj chruj uvá ro', danj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiī nihánj adonj. Dan me se sí to'oj yo' ro', rej taxrej curihanj so' nano' so' sí qui'yaj suun rihaan to'óó so' rej man coj chruj uvá yo' a.

² Gaa ne yo'o ca'mii so' ga nij sí qui'yaj suun rihaan to'óó so', se vaa 'o sa'anj denario go' so'

che'é suun qui'yaj suun 'o 'o nij so' 'o güii, ne ca'née so' man nij so', qui'yaj suun nij so' rihaan to'óó so' a.

³ "Gaa ne aga' uun curihañj uún sí to'oj yo', ca'anj so' rihaan yu'vee, gaa ne quene'en so' doj snó'o nicun' ma'an uun rihaan yu'vee, ne taj vaj suun rihaan nij so' a.

⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so': "Ca'anj soj qui'yaj suun soj rihaan to'ój ei. Nāru'vee 'unj rihaan soj che'é nu' suun qui'yaj suun soj ei", taj so' rihaan nij mozó a.

⁵ Dan me se ca'anj nij snó'o yo' qui'yaj suun nij so' uún to'óó sí to'oj yo' a.

"Gaa ne caxuj do', aga' va'nuj do', curihañj uún sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí qui'yaj suun rihaan to'óó so', ne ca'née so' man nij so' qui'yaj suun nij so' rihaan to'óó so' uún a.

⁶ "Gaa ne aga' 'un' curihañj uún sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí nicun' ma'an rihaan yu'vee a. "Me che'é nicun' ma'an soj nu' güii nihánj ga. Taj vaj suun qui'yaj suun soj á", taj so', xná'anj so' man nij so' a.

⁷ "Maan se taj sí rqué suun man núj qui'yaj suun núj ma'", taj nij so' a. "Ca'anj soj qui'yaj suun soj rihaan to'ój ei", taj so' rihaan nij so' a.

⁸ "Veé dan, gaa ne nichrun' cata' güii tu'va quij, gaa ne ca'ne' sí to'oj yo' suun rihaan se-mozó so' sí tumé sa'anj se vaa nāru'vee so' sa'anj rihaan nij sí qui'yaj suun rihaan to'óó so' yo' a. "Canacunj so' ca'na' nij sí qui'yaj suun yo', ne nāru'vee so' rihaan nij so' á. Asino yaan nāru'vee so' rihaan nij sí catúj suun aga' 'un', gaa ne nāru'vee so' rihaan

nij sí catúj suun rej na'yaan á", taj so' rihaan sí tumé sa'anj yo' a.

⁹ "Dan me se asino yaan ca'na' nij sí catúj naa aga' 'un' rihaan sí tumé sa'anj, ne 'o sa'anj denario quiri' 'o 'o nij so' a.

¹⁰ Gaa ne ca'na' nij sí catúj suun rej na'yaan rihaan sí tumé sa'anj yo' a. Nocoo doj sa'anj quiri' nij so', rá nij so', tzaj ne veé danj 'o sa'anj denario quiri' 'o 'o nij so' uún a.

¹¹ Nicaj nij so' sa'anj, gaa ne guun che'e nij so' ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' sí to'oj yo',

¹² gaa ne cataj nij so': "Sí nihánj me se orún' orá guee qui'yaj suun nij so', tzaj ne 'o cuyaan naru'vee so' rihaan nij so' ga núj, ne qui'yaj suun núj nu' güii, ne go' uxrá naán xráá núj á", taj nij so' rihaan sí to'oj yo' a.

¹³ Gaa ne sí to'oj yo' cataj rihaan yo'o tuvi' nij mozó: "Ne talyunj mán so', man tinuj. Maan se aj ca'mii ní' che'é se vaa qui'yaj suun so' che'é 'o sa'anj denario che'é 'o güii a.

¹⁴ Nacaj so' sa'anj qui'yaj canaán so', ca'anj so' á. Maan se inanj me raj cuyaan naru'vej rihaan soj nanj adonj.

¹⁵ Ne nó xcunj qui'yáj se vaa rii nimanj, rá so' na'. Xcoj ruvaa rá so', che'é se qui'yáj se luj rihaan tuví so' na'", taj sí to'oj yo' rihaan sí qui'yaj suun rihaan to'óo so' a.

¹⁶ "Dan me se ase vaa qui'yaj sí to'oj yo' ro', danj qui'yaj uún Diose che'é nij sí 'yaj suun che'é Diose nanj adonj. Che'é dan nij sí ne guun chij rihaan chumii nihánj me se xta' ro', guun chij nij so' a. Ne nij sí guun chij ndo'o rihaan chumii nihánj me se

xta' ro', guun nij so' síi noco', qui'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síj va'nuj cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu u'na' uún so' a

¹⁷ Gaa ne cavii Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj chuvij nij síi tucu'yón se-nana so' ga so', qui'yaj so' a. Veé asij vaj orún' cha'nuj nij so' ga Jesucristó chrej, ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

¹⁸ —Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, ne quita'aa nii manj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvi, ne nago' nii manj rihaan nij xrej ata suun noco doj do', rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvi do' a. Ne cuta' nij so' cacun' xráj, ne cataj nij so' se vaa cavi' 'unj a.

¹⁹ Gaa ne nago' nij so' manj rihaan nij síi yaníj, ne ca'nga' nacoo nij síi yaníj quene'en nij so' manj, ne go' nij so' quartá xráj, ne cachron nij so' manj rihaan rcutze a. Gaa ne cachen va'nuj güii, gaa ne cunu u'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachín ni'yaj nii síi cu'naj Jacobo do', síi cu'naj Juan do', se vaa cata roj so' suun sq' doj qui'yaj Jesucristó a

²⁰ Gaa ne cuchi' nii síi cu'naj Jacobo do', síi cu'naj Juan do', rihaan Jesucristó, ne ta'níi síi cu'naj Zebedeo me uún roj so' a. Dan me se cuchi' nij ta'nij no' rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne cataj no' se vaa vaa se cachinj ni'yaj no' rihaan so', rá no' a.

21 —Me se achiin mán so' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man no' a.

Ne cataj no':

—Cataj xna'anj so' se vaa asa' guun chij so' rihaan chumij nihánj, ne quitaj roj ta'nij x'núú so', ne cata roj so' suun sa' doj qui'yáá so' á. Dan me se yo'o so' cayáán rej nuva' so', ne yo'ó so' cayáán rej nìchruún so', ne quirij ta'nga' roj so' ga so', cataj so', raj a —taj chana yo' a.

22 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a:

—Ne ne'en roj soj me rasuun cachíin ni'yaj roj soj rihanj nihánj a ma'. 'Q se guun nucuaj roj soj quirán' roj soj sayuun ndaa vaa quirán' 'unj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' a.

—Guun nucuaj rój nanj adonj —taj roj so' a.

23 Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya ya quirán' soj sayuun gaj nanj á. Tzaj ne ne nó xcúnj cataj xna'anj 'unj me sí cayáán x'núú 'unj rej nuva' 'unj do', rej nìchrunj do', ma'. Orún' Réj sí nicun' xta' cataj xna'anj me sí quirij ta'nga' gaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

24 Gaa ne cuno yo'ó chi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa ca'mii roj tinuj roj so' rihaan Jesucristó, ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man roj so' a.

25 Gaa ne canacúún Jesucristó man cunudanj nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', ne cataj so':

—Ne'en soj se vaa nij sí ata suun man rihaan chumij nihánj me se rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so' nanj adonj.

26 Tzaj ne se gaa danj sca'núj nij soj a ma'. 'Q se sese me rá nij soj guun chij nij soj rihaan tuvi' nij

soj, ne guun nij soj sí qui'yaj suun rihaan taran' tuvi' nij soj,

²⁷ ne ase vaa mozó ro', danj gaa xa' nij soj rihaan taran' tuvi' nij soj nanj adonj.

²⁸ Dan me se ca'née Diose manj nıcaj yu'unj 'unj man yuvıı, tzaj ne ne ca'na' 'unj ne guun nij yuvıı mozó rihanj ma'. 'O se ca'ná' 'unj qui'yaj suun ma'anj rihaan nij yuvıı nanj adonj. Ne ca'ná' 'unj nayon ma'anj rihaan yuvıı ne cavı' 'unj che'é cacun' ata' nij so', gaa ne cavıı sa' uxrá' nij so', qui'yáj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij sí tuchrıı, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Gaa ne cavıı nij so' chuman' Jericó, ne cachée ndo'o yuvıı xcó Jesucristó a.

³⁰ Ne vaa vij sí tuchrıı ne tu'va chrej, ne cuno roj so' cuentó se vaa cachen Jesucristó rej ne roj so' a. Che'é dan caguáj roj so', cataj roj so':

—Ya ya ta'nıı ta'nıı si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Señor. Cunuu 'ee rá so' man rój ei —taj roj so' a.

³¹ Tzaj ne:

—Dııj tu'va roj soj á —taj nij yuvıı rihaan roj so' a.

Tzaj ne doj a nucuaj caguáj roj so', cataj roj so':

—Ta'nıı ta'nıı si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Señor. Cunuu 'ee rá so' man rój ei —taj uún roj so' a.

³² Gaa ne canicun' Jesucristó, ne canacúun Jesucristó man roj so' se vaa ca'na' roj so' rihaan so', ne cataj so':

—Daj qui'yáj man roj soj, rá roj soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man roj so' a.

³³ —Cunuu sa' rihaan rój, rá rój, Señor —cataj roj so' a.

³⁴ Gaa ne cunuu 'ee rá Jesucristó man roj so', ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó rihaan roj so', gaa ne veé maan orá dan cunuu sa' rihaan roj so' nanj adonj. Gaa ne ca'anj roj so' ga Jesucristó a.

21

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne cuchi' Jesucristó cuchi' nij síi tucu'yón se-nana so' cuchi' tu'va chuman' cu'naj Betfagé a. Naj chuman' yo' tacóo quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne nichrun' naj chuman' Jerusalén ga chuman' cu'naj Betfagé yo' a. Gaa ne ca'née Jesucristó man vij tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' ca'anj roj so' rque chuman' yo',

² ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Catuu roj soj chuman' nihánj, chuman' naj rihaan ní', ne nari' nu' roj soj yo'o burró chana numii, ne vaa ta'níi xo' burró le'ej ya'anj nicun' ga xo' adonj. Nache roj soj man burró chana yo', ne nicaj roj soj man roj xo' ca'na' roj soj rihaan 'unj á.

³ Ne sese xna'anj nii man roj soj me che'é nache roj soj burró, ne cataj roj soj: “Síi 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj”, cataj roj soj, gaa ne nu' ca'nej nij so' man roj xcuu ca'na' roj xcuu ga roj soj ei —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

4 Dan me se nu' yo' qui'yaj Jesucristó, qui'yaj guee so' ndaa vaa taj síí nata' se-nana Diose gaa naá a. Ne síí nata' yo' ro', cataj so':

5 “Dan me se cataj xna'anj soj rihaan nij síí man chuman' Jerusalén se vaa xcaj nij so' cuentá se vaa ca'na' síí guun chij rihaan nij so' adonj. Dan me se síí nica' nimán me so', quitaj so' xráá burró a. Dan me se quitaj so' xráá ta'níí xcuu 'yaj suun nanj adonj”, taj síí nata' yo' a.

6 Dan me se ca'anj roj síí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne qui'yaj roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a.

7 Dan me se nicaj roj so' man roj ta'nij roj burró chana yo' ca'anj roj so' rihaan Jesucristó, ne cuta' roj so' yatzíj xráá roj xcuu, ne cavii Jesucristó a.

8 Ne que'ee nij yuvii cuchruj yatzíj sagan' nij yuvii rá chrej, ne ta'aj nij tuvi' nij so' ro', ca'ne' ra'a chruun, ne caraa nij so' rá chrej, cachee roj burró yo' rihaan yatzíj do', rihaan ra'a chruun do' a.

9 Ne man uxrá yuvii quitáá yaan rihaan Jesucristó, ne man uxrá yuvii noco' rej xco Jesucristó a. Ne caguáj nij yuvii, cataj nij yuvii:

—Caraa guee ní' rihaan ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj David síí cane gaa naá nanj á. Cunaj ndo'o vaa ca'na' síí ca'née síí 'nij ra'a man ní' adonj. Se luj ndo'o me 'yaj Diose che'é ní' á. Caraa guee ní' rihaan Diose síí nicun' xta' ei —taj nij yuvii, caguáj nij yuvii a.

10 Dan me se catúj Jesucristó chuman' Jerusalén, ne caráya'anj taran' nij yuvii man chuman' yo', ne cataj nij so':

—Me síí atúj chuman' ga —cataj nij síí man chuman' Jerusalén, xná'anj nij so' man nij yuvii atúj chuman' Jerusalén a.

¹¹ —Síí nihánj me Jesucristó síí cavii chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne síí nata' se-nana Diose me so' adonj —taj nij yuvii catúj chuman' Jerusalén, ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvii tu'vej rasuun man rá nuvií nocoo a

¹² Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií nocoo, gaa ne quirii so' man taran' nij síí tu'vej rasuun do', man taran' nij síí quiránj rasuun man rá nuvií do' a. Ne tiguíj ra'a so' nij chruun mesá natuná nii sa'anj rihaan, ne tiguíj ra'a so' chruun xlá taj nij síí tu'vej cha'aan a.

¹³ Gaa ne ca'mii so' rihaan nij so', cataj so':

—Danj Diose taj se vaa tucua Diose rej na'víj yuvii rihaan Diose me nihánj á. Tzaj ne guun tucua síí ituu man tucua Diose nihánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne catúj síí tuchrii catúj síí rengo catúj rá nuvií, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a.

¹⁵ Ne man xnii catúj rá nuvií, ne caguáj nij xnii cataj nij xnii:

—Caraa guee ní' rihaan síí nihánj ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj David síí cane gaa naá ei —taj nij xnii a.

Ne vaa xrej ata suun nocoo doj vaa síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés vaa, ne quene'en nij so' nu' suun sa' qui'yaj Jesucristó rá nuvií, ne cuno nij so' nana caguáj nij xnii a. Gaa ne ca'maan rá nij so',

¹⁶ ne cataj nij so':

—Unó so' nana aguáj xnii nihánj na'. Me che'é a'vej so' caguaj xnii danj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

Ne cataj Jesucristó:

—Unó 'unj ei. Me che'é na'vej rá nij soj ca'mii xnii danj ga. Ne ni'yaj soj, ne Diose ca'née nana vaa danj nimán xnii ca'mii xnii danj a. Me che'é ne nayaa nij soj nana no rihaan danj Diose ga. Ése gaa naá, ne ca'mii yo'o so' rihaan Diose, cataj so' se vaa ve'é ca'mii xnii do', ve'é ca'mii ne'ej utzii too do', rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose, taj nana no rihaan danj Diose a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne curihañj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj so' chuman' Betania, ne caran' so' 'o yan' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canaco'o' o chruun man chruj higó, qui'yaj Jesucristó a

¹⁸ Rej ranga' cavii uún Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne na'aan rque so' a.

¹⁹ Gaa ne quene'en so' 'o chruun man chruj higó nicun' tu'va chrej, ne ca'anj so' tacóo chruun yo', tzaj ne taj vaj a 'ó chruj higó ne quirí' so' a ma'. Maan nanj coj uun táa raá chruun yo' a. Gaa ne ca'mii so' rihaan chruun yo', cataj so':

—Daj chihaa mij se cumán chruj raá so' ma' —taj Jesucristó a.

Ne nu' ca'mii so' ga chruun, ne maan orá dan canaco'o chruun man chruj higó yo' a.

²⁰ Gaa ne caráya'anj nij síi tucuyón se-nana Jesucristó, quene'en nij so' se vaa quiran' chruun yo' a. Ne cataj nij so':

—Asa' ca'vee nu' nacoḡ chruun nihánj cuanoḡ ga
—taj nij so', caráya'anj nij so' a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se
vaa sese se guun vij rá soj ne yo'o cuchuman rá
soj, ne doj a qui'yaj soj vaa güii, se vaa qui'yáa
'unj man chruun nihánj a adonj. Dan me se
cataj xna'anj nij soj rihaan quij xcaan yo' se vaa
curihanj quij rej nicun' quij ne ca'anj nij quij rque
na ya'anj, ne ya ca'anj nij yo' rque na ya'anj,
qui'yaj soj adonj.

²² Ne nu' se vaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose
ro', rque Diose rihaan soj, sese ya ya cuchuman rá
soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa xná'anj nii man
Jesucristó me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so'
ndaq vaa 'yaj so' a*

²³ Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií, ne tucu'yón
so' nana man nij sí man rá nuvií yo' a. Gaa ne
cuchi' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí uun
chij rihaan nij yuvii do', rihaan so', ne xná'anj nij
so' man so', cataj nij so':

—Me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yáa so' ndaa
vaa 'yáa so' ga —taj nij so' a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'o nana xna'anj 'unj man nij soj, ne
sese ya cataj xna'anj nij soj nana yo' rihanj, ne
cataj xna'anj 'unj rihaan soj me sí ca'ne' suun
rihanj a.

²⁵ Dan me se me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj
Juan cuta' ne so' man yuvii, rá soj ga. Ma'an Juan

cavii rāa na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj á —taj Jesucristó a.

Gaa ne nuchruj rāa ndo'o nij so' ga tuvi' nij so', cataj nij so':

—Sese cataj ní' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan síí cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvii, ne cataj Jesucristó rihaan ní' me che'é ne cuchuman rá ní' nana ca'mii Juan, cataj so' a.

²⁶ Tzaj ne sese cataj ní' se vaa nuveé sij ca'ne' Diose suun rihaan me síí cu'naj Juan, ne ca'maan rá nij yuvii, ne quiran' ní' sayuun, qui'yaj nij yuvii nanj á. 'O se nij yuvii me se síí ca'neé Diose nata' se-nana Diose me síí cu'naj Juan, rá cunudanj nij yuvii nanj á —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

²⁷ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó:

—Ne ne'en núj me síí ca'ne' suun rihaan síí cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvii ma' —taj nij so' a.

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me síí ca'ne' suun rihanj qui'yaj ndaa vaa 'yaj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é roj ta'níí 'o so' a

²⁸ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj cuno nij so' a:

—Ne daj vaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, rá soj ga. Vaa vij ta'níí 'o so' a. Ne cuchí' so' rihaan yo'o ta'níí so', cataj so': “Cuan' cavii so' qui'yaj suun so' rque naa chruj uvá, rej”, taj so' rihaan ta'níí so' a.

²⁹ “Se ca'anj 'unj ma'”, taj xnii yo' rihaan rej so' a. Tzaj ne orá nii doj naqui'yaj nica' so' nimán so', ne ca'anj qui'yaj suun so' a.

³⁰ Gaa ne cuchi' rej xnii rihaan yo'ó ta'níi so', ne cataj xna'anj so' se vaa ca'anj xnii yo', qui'yaj suun yo' a. “Ca'anj 'unj, ataj”, taj so' rihaan rej so' a. Tzaj ne ne ca'anj so' qui'yaj suun so', ne tiha' so' man rej so' a.

³¹ Ne me ta'níi snó'o yo' cuno sa' rihaan so', rá soj ga —taj Jesucristó, xna'anj Jesucristó man nij so' a.

—Xnii ca'anj qui'yaj suun ro', cuno ya so' rihaan rej so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj cuano se vaa nij síi tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó do', nij chana niha' rá ga chii do', quitaj yaan rihaan soj catuu nij so' rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne quinaj xco nij soj adonj.

³² 'O se cuchi' síi cu'naj Juan rihaan nij soj, ne tucu'yón so' rihaan nij soj daj qui'yaj soj cuno sa' soj rihaan Diose, tzaj ne ne cuchuman rá nij soj nana ca'mii so' ma'. Tzaj ne nij síi tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó do', nij chana niha' rá ga chii do', cuchumán rá nana ca'mii Juan nanj adonj. Ne quene'en soj se vaa cuchumán rá nij so', tzaj ne ne nuchran' nimán soj, ne ne cuchuman rá ma'an soj ma'.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuvii chí'ii yaj suun rihaan yo'óo a

³³ Ne cuno uún nij soj yo'ó cuentó nihánj á. Dan me se vaa yo'ó síi to'oj, ne churuj so' yo'ó naa churuj uvá, ne qui'yaj so' chingá nu' anicaj tu'va naa yo', gaa ne gáan so' yu'uj rej xtun' churuj uvá ne cavii na, ne cune' so' 'o ve' nata' cayáan nij síi cutumé naa yo' a. Gaa ne tanáj so' man naa

yo' rihaan síi qui'yaj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' a.

³⁴ Cachén doj yavii, ne quisíj yavii cuta nii chruj uvá, ne ca'née síi xnaa yo' man yo'ó ta'aj nij se-mozó so' rihaan nij síi nuu tumé xnaa so' a. Me rá so' ca'na' nīcaj yo'ó nij se-mozó so' doj chruj uvá rihaan ma'an so' a.

³⁵ Gaa ne quita'aa nij síi nuu tumé naa man yo'ó nij mozó cuchí' uún a. Dan me se go' uxrá nij so' chruun xraá yo'o mozó yo', ne ticavi' nij so' man yo'ó mozó yo', ne go' uxrá nij so' yahij man yo'ó mozó yo' ne yuun che'e cavi' so' nanj adonj.

³⁶ Gaa ne ca'née uún síi xnaa yo' man yo'ó danj mozó ca'anj uún rej naj xnaa so' a. Tzaj ne nij síi nuu tumé naa ro', yo'ó danj qui'yaj uún nij so' man uún nij síi cuchí' uún a.

³⁷ Veé dan, gaa ne ca'née síi xnaa yo' ta'níi so' rej man nij síi nuu tumé xnaa so' a. “Caraa cochroj nij síi tumé naa rihaan ta'níj sese ca'anj ta'níj saj xee”, taj síi xnaa yo' a.

³⁸ Tzaj ne quene'en nij síi tumé naa man ta'níi síi xnaa, ne cataj nij so': “Síi nihánj me síi guun síi xnaa naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavi' ní' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ní' man naa nihánj chuguanj”, taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

³⁹ Gaa ne quita'aa nij so' man ta'níi síi xnaa yo', ne quirii nij so' xe', ne ticavi' nij so' man ta'níi síi xnaa adonj.

⁴⁰ Ne vaa güii, ne ca'na' uún síi xnaa yo', ne daj qui'yaj so' man nij síi nuu tumé xnaa so', rá nij soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij xrej do', man nij síi uun chij do' a.

41 —Qui'yaj ndo'o sí xnaa yo' sayuun man nij síi chí'ii 'yaj suun xnaa so', ticavi' so' man nij so' nanj á. Ne tacuachén so' xnaa so' rihaan yo'ó síi tumé xnaa so', ne yavii cuta nii chruj uvá ro', ve'é rque nij so' chruj yo' rihaan síi xnaa yo' nanj adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

42 Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é ne nayaá nij soj nana nihánj nana no rihaan danj Diose ga: “Yuvej qui'ri'ij nij síi cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóo ve' yo' nanj adonj. Ma'an síi 'nij ra'a man ní' qui'yaj yo', ne cunaj uxrá vaa yo', rá ní' á”, taj danj Diose a.

43 Che'é dan cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ca'nee Diose se-suun soj suun guun chíj ga Diose rihaan chumiij nihánj, gaa ne cune' Diose man yo'ó yuviij se vaa guun chíj yo'ó nij yuviij rihaan chumiij nihánj ga so', ne ve'é qui'yaj yo'ó nij yuviij yo' nu' se vaa me rá Diose qui'yaj nij so' nanj á.

44 Ne yuvej yo' me se ase vaa yuvej yo' vaa 'unj, ne ase vaa yuviij tíxé yuvej yo' vaa yuviij na'vej rá cunó rihaan 'unj, ne uxrá quiran' nij so' sayuun nanj adonj. Ne ase vaa yuviij quiniij yuvej yo' xráa vaa nij yuviij qui'yáa 'unj sayuun man, ne yuun che'e quinavij nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó a.

45 Dan me se cuno nij xrej ata suun nocoo doj cuno nij síi fariseo cuno cuentó nanó Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij síi nuu tumé naa vaa ma'an nij so' ni'yaj Jesucristó, ne

quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a.

⁴⁶ Gaa ne nanó rá nij so' daj gaa quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne kuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvií a. 'Q se síí nata' se-nana Diose me Jesucristó, rá nij yuvií a.

22

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é nij síí catuu rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumií nihánj a

¹ Gaa ne ca'mii uún Jesucristó, nanó so' doj cuentó rihaan nij so', cataj so':

² —Ase vaa qui'yaj yo'q síí nicaj suun rey ro', danj qui'yaj uún Diose asa' guun chij Diose rihaan chumií nihánj ei. Dan me se síí nicaj suun rey yo' me se qui'yaj so' cha'anj che'é ta'núí so' síí nara'aa,

³ ne vaa yuvií navij rá cha'anj ga so', ne ca'née so' se-mozó so' ca'anj nij so' rihaan nij yuvií, cataj xna'anj se-mozó so' rihaan nij yuvií se vaa ca'na' nij so' tucua' so' navij rá nij so' cha'anj nara'aa yo', tzaj ne ne ca'vej nij yuvií yo' ca'na' nij so' tucua' síí nicaj suun rey a.

⁴ Gaa ne ca'née uún so' man doj se-mozó so' rihaan nij síí navij rá cha'anj ga so', ne ca'née so' nana rihaan nij yuvií yo' se vaa aj qui'yaj chuvii so' cha ni'yánj nij so' do', se vaa aj ticavi' so' scúj aj ticavi' so' scúj le'ej ramii ndo'o aj ticavi' so' do', se vaa aj vaa chuvii nu' rasuun qui'yaj so' a. Che'é dan ca'na' nij so', ne navij rá nij so' cha'anj ga so', ne che'é dan ca'née so' nana rihaan nij síí navij rá cha'anj ga so' a.

5 "Tzaj ne ne ca'na' a' a' lo' nij so' a' ma'. Maan se ta'aj nij so' ca'anj qui'yaj suun xnaa' nij so', ne yo'lo' ta'aj nij so' ca'anj cutu'vee rasuun rihaan yuvi uun a.

6 Ne yo'lo' nij so' quita'aa man nij se-mozó sí nicaj suun rey, ne qui'yaj chi'ii nij so' man mozó yo', ne ticavi' nij so' man mozó nacúun man nij so' a.

7 Gaa ne ca'maan ndo'o rá sí nicaj suun rey yo', ne ca'née so' man nij se-tanu so' ca'anj ticavi' nij so' man sí ticavi' man se-mozó so' a. Cuchi' nij tanuu rihaan nij sí ticavi' man mozó yo', ne ticavi' nij tanuu man nij so', ne caxrj ya'an nij tanuu man se-chuman' nij so', ne cacaa nu' chuman' yo' a.

8 "Gaa ne ca'mii sí nicaj suun rey rihaan nij se-mozó so', cataj so': "Sj qui'yaj chuvii ní' navij rá ní' cha'anj, tzaj ne nij sí me rá 'unj navij rá cha'anj gaj me se nuveé sj sa' me nij so' a' ma'. Ne nó xcúun nij so' ca'na' nij so' ma'.

9 Che'é dan ca'anj soj rej nuná tuvi' chrej, ne naj guun yuvi nari' soj ro', cataj xna'anj soj rihaan yuvi yo' se vaa ca'na' nij so' navij rá nij so' cha'anj ga ní' á". Danj ca'mii so' rihaan se-mozó so',

10 gaa ne curihanj nij mozó, ne naquiyaj chre' nij so' man cunudanj nij yuvi nari' nij so' rá chrej, ne dan me se ta'aj nij yuvi yo' me sí chi'ii, ne ta'aj nij yuvi yo' me sí sa' a. Dan me se quisj caraa nu' ve' canu cha'anj, gaa ne ca'anj cayáan taran' nij yuvi rihaan mesá cha ni'yánj nij so' a.

11 "Gaa ne catúj sí nicaj suun rey yo' rá ve' chá ni'yánj nij so', ne quene'en so' man yo' o so', se vaa nuvi' yatzj nuu nij sí navij rá cha'anj nara'aa nuu so' a.

12 Gaa ne ca'mii sí nicaj suun rey rihaan so', cataj so': “Me che'é catúj so' rá ve' nihánj ve' anuû cha'anj, ne nuvi' yatzíj nara'aa nuû so', ga tinu'”, taj so' a. Ne guun na'aj so', ne ne ca'mii so' a.

13 Gaa ne ca'ne' sí nicaj suun rey yo' suun rihaan nij se-mozó so', cataj so': “Numíj soj tacóo sí nihánj numíj soj ra'a sí nihánj numíj soj, ne quiri'ij soj man so' xe' ca'anj so' rej rmi' á”, taj sí nicaj suun rey yo' a. Rej rmi' yo' me se yo' me rej ta'vee ndo'o yuvii ne ndaa cha ruj yuvii cúu yan' yuvii adonj.

14 'O se nacúun Diose man uxrá yuvii ca'na' nij yuvii cayáan nij yuvii ga so', tzaj ne doj vaa nij yuvii narii Diose cane ga so' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní rihaan gobiernó ne che'é se rque ní rihaan Diose do' a

15 Gaa ne curihanj nij sí fariseo, ne nuchruj raa nij so' ga tuvi' nij so' daj qui'yaj nij so' cuta' nij so' cacun' xraá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a.

16 Gaa ne ca'née nij so' man nij sí tucu'yón se-nana ma'an nij so' do', man nij sí noco' man sí cu'naj Herodes do', cuchí' nij so' rihaan Jesucristó a. Ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne'en núj se vaa nana ya inanj a'mii so', ne ya tucu'yón so' rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii canoco' yuvii man Diose, maestro. Ne ne chu'ví' so' ni'yaj so' man nij yuvii daj cataj yuvii ma'. Ne 'o cyaan vaa nu' yuvii rihaan so' chuguanj.

17 Che'é dan cataj xna'anj so' rihaan núj daj qui'yaj yuvii, rá so' á. No xcúun yuvii go' yuvii

puextó rihaan sí nicaj suun cu'naj César na'. Ase se go' yuvīi xa' —taj nij so', xná'anj nij so' nanā tiha' yu'unj man Jesucristó a.

¹⁸ Tzaj ne quene'en Jesucristó se vaa me rá nij so' qui'yaj chi'iīi nij so' man so' a. Che'é dan cataj so':

—Me che'é me rá soj tiha' yu'unj soj manj ne cuta' soj cacun' xráj ga. 'Q se sí tiha' yu'unj man yuvīi me soj, ne quīj vaa nimán soj adonj.

¹⁹ Tihaan soj rihanj daj vaa sa'anj o' nii che'é puextó á —taj Jesucristó rihaan nij sí me rá tiha' yu'unj yo' a.

Gaa ne nano' nij so' sa'anj aga' o' yuvīi che'é puextó, ne tihaan nij so' sa'anj aga' yo' rihaan Jesucristó a.

²⁰ —Me sí nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me sí se-chuvīi nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí me rá tiha' yu'unj yo' a.

²¹ —Sí nicaj suun cu'naj César me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvīi so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan go' soj si'yaj sí nicaj suun cu'naj César rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno nij so' nanā ca'mii Jesucristó, ne ca'anj rá nij so', ne tanáj nij so' man Jesucristó, ca'anj nij so' a.

*Nanā nihánj taj xna'anj se vaa yā cunūu i'na' uún
nij sí cavi' a*

²³ Ne corá cuchi' doj nij síi saduceo rihaan Jesucristó a. Nij síi saduceo ro', a'mii nana nihánj se vaa daj chihaa míj se cunuu i'na' uún yuvií asa' cavi' yuvií, taj nij so' a. Dan me se xná'anj nij so' man Jesucristó,

²⁴ ne cataj nij so' nana nihánj a:

—Cataj xna'anj síi cu'naj Moisés nana nihánj cunó ní' a: “Sese cavi' yo' o so', ne sese taj vaj ta'níi so', ne no xcúún tinúú so' xcaj tinúú so' man choco' so' chana quináj, ne cotoj tinúú síi cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij síi cavi' man ne'ej yo', ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óo síi cavi' yo' a”, taj síi cu'naj Moisés gaa naá, maestro.

²⁵ Dan me se vaa chij nij tinuj 'o nij so' ne ga núj a. Síi chava' ro', xcaj man chana, tzaj ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nica so', qui'yaj so', ne che'é dan quináj uun chana yo', ne che'é dan xcaj scue'ee síi cavi' yo' man choco' so' a.

²⁶ Tzaj ne cavi' so' uún, ne quináj uun chana xcaj scue'ee so' uún, ne veé dan me se xcaj chij nij tinuj nij so' man chana yo', tzaj ne cavi' taran' nij so' nanj á.

²⁷ Síj, gaa ne cavi' ma'an chana yo' uún,

²⁸ ne dan me se asa' cunuu i'na' uún nij síi cavi', gaa ne me nij tinuj nij so' nicaj man chana yo', rá so' ga. 'O se gaa vaa i'na' nij so', ne nica taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij síi saduceo, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá soj ma'. 'O se ne ne'en soj me taj danj Diose, ne ne ne'en soj sese nucuj ndo'o Diose a.

³⁰ 'O se asá' cunuu i'na' uún nij síí cavi', ne se xcaj tuvi' nij so' a ma'. 'O se ase vaa yáán nij se-mozó Diose rej xta' ro', danj gaa cayáán nij so' nanj adonj.

³¹ Gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj gaa quene'en soj se vaa ya ya cunuu i'na' uún yuvii asa' cavi' yuvii ei. Ataa nayaá soj nana nihánj nana ca'mii ma'an Diose na'. Dan me se se-nana Diose taj:

³² “Diose síí noco' nij síí man gaa naá síí cu'naj Abraham do', síí cu'naj Isaac do', síí cu'naj Jacob do', mej a.” Danj ca'mii Diose che'é nij síí man gaa naá yo' a. Dan me se nuveé se-Diose nij xngá me Diose ma'. Inanj nij síí vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, nda' se síí cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei —taj Jesucristó a.

³³ Dan me se cuno nij yuvii nana ca'mii Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' se vaa ve'é uxrá tucu'yón so' a.

*Nana nihánj taj xna'anj me nana me nana nocoj
doj cunó ní' a*

³⁴ Dan me se cuchi' nana rihaan nij síí fariseo se vaa sa' uxrá ca'mii Jesucristó rihaan nij síí saduceo ne taj vaj nana nari' nij síí saduceo ca'mii uún nij so' rihaan Jesucristó ma'. Gaa ne cunuu chre' nij síí fariseo nuchruj raa nij so' daj qui'yaj ma'an nij so' a.

³⁵ Gaa ne xná'anj yo'o tuvi' nij so' yo'o nana man Jesucristó, quene'en so' sese guun nucuaj Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó nana yo' a. Dan me se cataj so':

³⁶ —Me nana cataj xna'anj Moisés me nana nocoo ndo'lo nana cuno uxrá ní' ga —taj so', xná'anj so' a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—“Ndaa nimán yá so' guun rá so' ni'yaj so' man Diose síi 'nij ra'a man ní', ne yo'lo ndaa cúu yave mán so' cuchuman rá ni'yaj man Diose nanj adonj”.

³⁸ Ne nihánj me ya nana uun chij ya nanj ei.

³⁹ Ne ase vaa nana yo', danj vaa yo'ó nana nihánj nana me rá Diose cuno uún ní' a: “Adi' se 'ee rá so' man ma'án so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuví' so' á”.

⁴⁰ O cuyaan a'mii roj nana nihánj ga nu' tucuáan cuchruj síi cu'naj Moisés gaa naá do', ga nu' nana nata' nij síi nata' se-nana Diose gaa naá do' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síi ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun ro', nuveé nanj yuvii me so' ma'

⁴¹ Dan me se nuu chre' nij síi fariseo rihaan Jesucristó, gaa ne xná'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

⁴² —Daj sij me síi ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun, rá nij soj ga. Me síi tuví' me so', rá soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi fariseo a.

—Ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá me síi ca'na' tinanii man yuvii rihaan sayuun nanj á —taj nij síi fariseo a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Tzaj ne gaa cunuû Nimán Diose nimán síi cu'naj David, ne cataj David se vaa síi 'nij ra'a man ma'an so' me síi ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun nanj á. Dan me se cataj so':

⁴⁴ “Ca'mii Diose síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáán síi 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síi taj ri'yunj man síi 'nij ra'a manj ne quirii ta'nga' síi 'nij ra'a manj rihaan nij so' nanj adonj”, taj síi cu'naj David yo' a.

⁴⁵ Dan me se síi 'nij ra'a man síi cu'naj David me síi ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun, taj síi cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, ne me che'é taj soj se vaa nanj ta'níi ta'nij si'no David me so' ga. Taj che'é cataj soj se vaa nanj yuvii me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

⁴⁶ Ne a 'ó nij so' ne guun nucuaj cataj xna'anj 'o nana rihaan Jesucristó, ne a 'ó nij so' ne quisij rá xna'anj doj nana man Jesucristó a ma'.

23

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', che'é cacun' tumé nij síi fariseo do' a

¹ Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvii do', rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' do',

² cataj so':

—Nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij síi fariseo do', ata nij so' se-suun síi cu'naj Moisés síi cane gaa naá a.

³ Che'é dan, naj guun nana cataj nij so' rihaan soj ro', cunō soj nu' nana yo', ne danj qui'yaj guee soj á. Tzaj ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' a ma'. 'O se taj xna'anj nij so' daj qui'yaj yuvii, tzaj ne ne 'yaj ma'an nij so' se vaa taj nij so' ma'.

⁴ Ne a'ne' uxrá nij so' suun rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii canoco' yuvii man Diose, ne dan me se ase vaa yuvii araa ndo'o rasuun 'ee xráá tuvi' vaa nij so', tzaj ne a doj ne racuíj nij so' man yuvii cata yuvii rasuun 'ee yo' a ma'. A 'ó raá ra'a nij so' ne racuíj nij so' man yuvii nanj man adonj.

⁵ Naj guun suun sa' 'yaj nij so' ro', tzaj ne maan che'é rej me rá nij so' quene'en yuvii, ne che'é dan 'yaj nij so' danj nanj adonj. 'O se caxra' ndo'o vaa nij caxran' nuu se-nana Diose noco' rihaan nij so', 'yaj nij so', ne xcaan ndo'o vaa yiquitzij noco' tu'va sagan' nij so', 'yaj uún nij so',

⁶ ne niha' rá nij so' nano' nij so' rej sa' doj quitaj nij so' gaa 'anj nij so' cha'anj, ne niha' rá nij so' nano' nij so' chruun xlá sa' doj quitaj nij so' rá ve' tucu'yón yuvii se-tucuaj Moisés,

⁷ ne niha' rá nij so' gaa ve'é a'mii yuvii ga nij so' gaa chéé nij so' yu'vee, ne niha' rá nij so' cataj yuvii “Sii guun chij” rihaan nij so',

⁸ tzaj ne ma'an soj ro', se guun cataj yuvii “Sii guun chij” rihaan ma'an soj, qui'yaj soj a ma'. 'O se vaa orún' síi uun chij rihaan soj, ne tinuj taran' soj nanj á.

⁹ Ne se guun cataj soj “Ataj chij” rihaan yuvii man rihaan chumii nihánj a ma'. 'O se vaa orún' Rej soj síi nicun' xta' á.

¹⁰ Ne se guun cataj yuvii se vaa noco' nij yuvii

man soj, qui'yaj soj a ma'. 'O se orún' sí ca'néé Diose t̄inanī man yuvī rihaan sayuun me sí canoco' soj man nanj adonj.

11 Ne me ma'an tuvi' soj sí 'yaj suun che'é soj ro', yo' me sí sa' doj rihaan taran' soj,

12 ne xa' sí me rá ticavii sa' man ma'an, tzaj ne quir̄i' so', ne guun na'aj so', ne xa' sí 'yaj nica' nimán, tzaj ne cavii sa' so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvī a.

13 Gaa ne canicaj Jesucristó ca'mii Jesucristó rihaan nij sí fariseo do', rihaan nij sí naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvī do', cataj so':

—Nique soj sij fariseo do', sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvī do' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Dan me se a'néj nij soj ve' tucua chana cavi' nica, ne yuun che'e guun tucua nij soj man ve' yo', 'yaj ma'an nij soj, ne raan ndo'o achín ni'yaj nij soj rihaan Diose, che'é rej sa' doj guun nucuaj nij soj tiha' yu'unj soj man yuvī a. Che'é dan doj a gaa sayuun quiran' soj qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvī adonj.

14 "Nique soj sij fariseo do', sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvī do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Sí nucui' rá me nij soj adonj. Dan me se aráan soj chrej catū yuvī rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj á. 'O se ne uun chij Diose nimán soj, 'yaj soj ma'. Ne ndaa nij sí me rá guun chij Diose nimán ro', aráan soj chrej cun̄o nij so' rihaan Diose adonj.

15 "Nique soj sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvī do', sij fariseo do' ei. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Sí nucui' rá me nij soj á.

Dan me se chéé soj ndaa rej xco tu'va na ya'anj do', ndaa rej xco quiij do', nano' soj yo'o sí canoco' man soj, gaa ne quisij canoco' yo'o so' man soj 'yaj soj, gaa ne nuu chi'ij doj nimán so' rihaan nimán soj, 'yaj soj, ne quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj taran' nij soj rihaan ya'an adonj.

16 "Nique soj che'é sayuun quiran' soj nanj á. Ase vaa sí tuchrii vaa soj, tzaj ne me rá soj tihaan soj rihaan yuvii daj gaa qui'yaj yuvii a. Ca'vee se cuta' yo'o so' raa nuvií nocoo se vaa ya vaa nana ca'mii so', tzaj ne taj se 'yaj sese ca'mii ne so' ma', taj soj a. Tzaj ne sese cuta' yo'o so' raa aga' oró míi nuu rá nuvií, gaa ne che'é dan ya vaa nana ca'mii so', ne no xcúún so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj soj a.

17 Ase vaa sí ni'yon do', ase vaa sí tuchrii do', vaa soj adonj. Me che'é ne ne'en soj se vaa nuvií nocoo me se sa' doj vaa yo' rihaan aga' oró míi nuu rque nuvií yo' ga. 'O se ne'en soj se vaa che'é ma'an nuvií nocoo yo' ro', nuu guee aga' oró míi yo' rihaan Diose á.

18 Ne taj uún soj se vaa sese cuta' yo'o so' raa chraan altar acaa xcuu rqué yuvii rihaan Diose se vaa ya vaa nana ca'mii so', ne taj se 'yaj sese ca'mii ne so' ma', taj uún soj a. Tzaj ne sese cuta' so' raa xcuu naj rihaan chraan altar yo', ne no xcúún so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj uún soj a.

19 Dan me se ase vaa sí tuchrii vaa soj adonj. Me che'é ne ne'en soj se vaa sa' doj vaa chraan altar yo' rihaan xcuu naj rihaan yo' ga. 'O se che'é ma'an chraan altar ro', che'é dan nuu guee xcuu yo' rihaan Diose nanj á.

20 Che'é dan sese cuta' yo'ḡ so' raḡ chraan altar yo', ne nuveé raḡ chraan altar yo' me se cuta' so' raḡ ma'. 'Ḡ se cuta' so' raḡ chraan altar do', raḡ nu' se taj rihaan chraan altar yo' do' adonj.

21 Ne sese cuta' yo'ḡ so' raḡ nuvií nocoo, ne nuveé inanj raḡ nuvií nocoo me se cuta' so' raḡ ma'. 'Ḡ se cuta' so' raḡ nuvií nocoo do', raḡ ma'an Diose síi yanj nuvií nocoo do' adonj.

22 Ne sese cuta' yo'ḡ so' raḡ rej xta', ne nuveé inanj rej xta' me se cuta' so' raḡ ma'. 'Ḡ se cuta' so' raḡ rej xta' do', raḡ chruun xlá chruun taj ma'an Diose gaa rii ta'nga' Diose do', raḡ ma'an Diose síi taj rihaan chruun xlá yo' do', cuta' so' nanj adonj.

23 "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', sij fariseo do' ei. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se sese vaa nuu xlá do', coj eneldo do', coj cominó do', rihaan soj, ne rqué soj 'ḡ nánj coj rihaan Diose rihaan daj a chi' nánj coj yo' a. Tzaj ne nana nocoo doj ne 'yaj soj ma'. Ne a'ne' nica soj cacun' che'é tuvi' soj ma'. Ne 'ee rá soj tuvi' soj ma'. Ne uun nucuaj rá tuvi' soj man soj ma'. Tzaj ne Diose ro', me rá qui'yaj soj nu' nana nocoo nihánj, ne na'vej rá Diose tanáj xco soj a yo'ó nana le'ej doj ma'.

24 Dan me se ase vaa síi tuchrii vaa soj, tzaj ne me rá soj tihaan soj rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii adonj. Ase vaa síi rii ndaa 'ḡ yacoḡ le'ej rque na co'ḡ ro', vaa soj, tzaj ne chumanj uun soj cunu' xcuu camelló vaa guee nanj adonj.

25 "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', sij fariseo do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á.

Dan me se ase vaa rasuun, ne sa' uxrá na'nu' nii xráá yo', tzaj ne rque yo' ro', me se vaa nacaj guee yo', ta'nga' danj vaa guee soj, ne xráá soj me se ve'é naruvii, tzaj ne nimán soj me se quij vaa, ne niha' uxrá rá soj ca'nee soj si'yaj tuvi' soj, ne taj se 'yá' ca'ne' rá soj a ma'.

²⁶ Ase vaa síi tuchrii vaa soj sij fariseo ei. Ase vaa 'yaj yuvii na'nu' rque rasuun ro', danj qui'yaj uún soj, naqui'yaj sa' soj nimán soj á. Ndaa síj, gaa ne sa' inanj qui'yaj soj quene'en yuvii ei.

²⁷ "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', sij fariseo do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ase vaa chraan naj xngangá rihaan santó ro', vaa soj, ne xráá soj ro', vaa catzii, ne ve'é ndo'o ruvi' man soj, tzaj ne nimán soj me se adi' se vaa cúu ri'yuj ro', vaa nimán soj, ne chi'ii vaa nu' nimán soj adonj.

²⁸ Dan me se ase vaa síi nica nimán vaa soj chée soj ni'yaj yuvii, tzaj ne 'yaj yuve ndo'o soj se chi'ii, ne ne uno uxrá soj rihaan Diose a ma'. Inanj danj vaa nimán soj nanj adonj.

²⁹ "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', sij fariseo do' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ve'é une' soj chraan yan naj cúu man nij síi nata' se-nana Diose gaa naá do', man nij síi vaa sa' cane gaa naá do', ne ve'é tumé soj man chraan yo' a.

³⁰ Ne taj soj se vaa sese cayáan soj ga xii soj nij síi man gaa naá ro', ne ne ticavi' soj man nij síi nata' se-nana Diose ndaa vaa qui'yaj ma'an xii soj a ma'. Danj a'mii soj,

³¹ taj xna'anj ma'an soj se vaa ya tuvi' nij sí ticavi' man nij sí nata' se-nana Diose gaa naá me ma'an soj nanj á.

³² Ne ataa quisij cacun' qui'yaj nij tuvi' soj nij sí man gaa naá yo' a. Tzaj ne tisij soj cacun' yo' adonj.

³³ "Ase vaa xcuáa yuvaa vaa soj, ne taj se qui'yá' quinani soj rihaan sayuun qui'yaj Diose man soj ma'. Caca soj rihaan ya'an adonj.

³⁴ Che'é dan xa' soj, tzaj ne ca'nej 'unj sí nata' se-nana Diose ca'nej 'unj sí ca'mii nana cuu ca'nej 'unj sí tucu'yón se-nana Diose ca'nej 'unj rihaan soj, gaa ne ticavi' soj man ta'aj nij so', ne cachron soj man ta'aj nij so' rihaan rcutze, ne go' soj cuartá xráa ta'aj nij so', ne cunanj nij so' rihaan soj, curihanj nij so' 'o chuman', ne canoco' uxrá soj man nij so' ndaa 'ó chuman' uún, qui'yaj soj vaa güii nanj adonj.

³⁵ Ndaa síj, gaa ne nu' ton cayanj man nij sí sa' rihaan Diose rihaan chumii nihánj ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráa nij soj a. Dan me se asij ton cayanj man sí sa' cu'naj Abel ne ndaa ton cayanj man sí cu'naj Zacarías ta'ní sí cu'naj Berequías gaa cavi' so' rihaan nuvií yan nicun' chraan altar ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráa nij soj a.

³⁶ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quiran' ma'an nij tuvi' nij soj sayuun che'é nu' cacun' yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo do', rihaan nij sí naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij sí man chuman' Jerusalén a

³⁷ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Nanó uxrá raj che'é soj sij man chuman' Jerusalén nihánj nanj á. Dan me se ticavi' soj man nij síí nata' se-nanā Diose, ne go' soj yahij man nij síí ca'néé Diose cuchi' rihaan soj á. Guun que'ee ndo'o guun rá 'unj naqui'yaj chre' 'unj man soj cutumé 'unj man soj, tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee ma'. Dan me se ase vaa 'yaj chuchee naqui'yaj chre' chuchee man ta'níí xo' caráán xo' xcóó xo' xráá ta'níí xo' ro', danj guun raj qui'yáj man soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj qui'yáj danj a ma'.

³⁸ Yaj me se cutumé ma'an soj man soj nanj adonj.

³⁹ 'Q se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa rej rihaan ní' ro', se quene'en uún soj manj ma'. Tzaj ne ndaa güii ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj quene'en soj manj, ne cataj soj: “Ve'é uxrá 'na' síí a'néé síí 'nij ra'a man ní' á”, cataj soj a —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síí man Jerusalén yo' a.

24

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvií nocoo ne chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne curihanj Jesucristó nuvií nocoo, ca'anj so', ne cuchi' nij síí tucu'yón se-nanā so' rihaan so' a. Guun rá nij so' quene'en Jesucristó daj vaa nij ve' man nuvií nocoo yo' a.

² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se ne'en soj nu' ve' man nuvií nocoo nihánj na'. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa güii, ne canee nu' nuvií nocoo

nihánj, ne a 'ó yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumij nihánj vaa güii a

³ Dan me se ca'anj cayáán Jesucristó raá quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne cuchí' orún' nij síí tucu'yón se-nana so' rihaan so', ne cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuvíí nocoo yo' do', a me rasuun ca'na' qui'yáá so' asa' quisíj ca'na' so' quene'en núj ne quinavij nu' chumij nihánj, maestro —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cutumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tihá' yu'unj yuvij man soj á.

⁵ 'O se ca'na' uxrá yuvij cataj: “'Unj me síí ca'née Diose tñanij man yuvij rihaan sayuun”, cataj nij so', ne dan me se tihá' yu'unj uxrá nij so' man tuvi' nij so' nanj á.

⁶ ”Dan me se vaa güii, ne quene'en soj se vaa cunu' uxrá chuman' ga tuvi' chuman' a. Ne cunoo uxrá soj nana se vaa unu' chuman' man gan' ga tuvi' chuman' yo' a. Cutumé soj man soj se cuchu'vi' nimán soj ma'. Maan se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne asa' quisíj guun danj, gaa ne se ca'anj ni'ya chumij nihánj nu' orá ma'. 'O se quinaj chumij nihánj doj adonj.

⁷ Dan me se cunu' uxrá yuvij man chuman' nocoo ga yo'ó chuman' nocoo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. Ne cachén x'naa cachén yuún nocoo cachén que'ee chuman' a.

8 Nu' sayuun nihánj ro', ase vaa guun che'e 'o chana ve'ee rque no' cuchruj no' ne'ej ro', danj gaa nu' sayuun nihánj nanj ei. Dan me se nu' ne'en chana ve'ee rque yo', ne ne'en no' doj a quiran' no' sayuun rej rihaan, ne ase uun rá chana yo', danj guun rá soj gaa ca'na' sayuun yo', guun rá soj se vaa daj doj guun uxrá sayuun rihaan chumii nihánj nanj adonj.

9 "Gaa ne ca'anj nicaj yuvii man ta'aj soj rihaan nij sí nicaj suun, ne quiran' ta'aj soj sayuun ne cavi' ta'aj soj nanj á. Ne nachri' cunudanj nij sí yanj ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj sí noco' manj adonj.

10 Gaa ne tanáj que'ee tinúú soj chrej sa', ne tacuachén tinúú soj sí tanáj chrej sa' man yo'ó tinúú soj rihaan sí nicaj suun, ne nachri' uún tinúú soj sí tanáj chrej sa' man ta'aj soj sij noco' manj nanj á.

11 Gaa ne ca'na' uxrá sí nata' rihaan yuvii se vaa sij nata' se-nana Diose me nij so', cataj nij so', tzaj ne ca'mii ne uun nij so', ne tihá' yu'unj uxrá nij so' man yuvii adonj.

12 Gaa ne xna'anj ndo'o se chi'ii qui'yaj yuvii, ne ca'ne' rá nij yuvii ga suun noco' se-nana Diose, ne che'é dan tanáj uxrá nij sí noco' manj chrej sa' chrej 'ee rá man tuvi' a.

13 Tzaj ne sí noco' raan manj ndaa se ca'anj ni'ya chumii nihánj ro', so' me sí quinanii rihaan sayuun adonj.

14 Ne ca'mii natáj yuvii nana sa' nihánj nana che'é güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj cunó yuvii man cunudanj chuman' man rihaan

chumiĭ, ne xcaj nij yuviĭ cuentá che'ej, gaa ne guun che'e chumiĭ nihánj quinaviĭ chumiĭ nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

15 Ne soj sij nayaā nanā nihánj nanā cachronj rihaan yanj nihánj ro', xcaj uxrá soj cuentá me taj nanā nihánj nanā ca'mii Jesucristó che'é se chi'ii á.

Dan me se cataj uún Jesucristó:

—Aj ne'en soj se vaa cataj xna'anj sí cu'naj Daniel sí nata' se-nanā Diose gaa naá che'é yo'o se chi'ii qui'yaj ndo'o sayuun man yuviĭ, ne dan me se güii quene'en soj se chi'ii yo' rej guee,

16 ne yo'o cunanj nij sí man estadó Judea ca'anj nij so' raā quij á.

17 Ne sí taj xráá ve' tucúa ro', se catúj so' rá ve' tucúa so' quirii so' si'yaj so' ma'.

18 Ne sí 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nano' so' sagan' so' tanáj so' rihaan yo'óo ma'. Se guun raan nij so' ma'. Maan se yo'o cunanj nij so' á.

19 Nique chana nuu rque do', chana vaa ta'ní ne'ej utzii do', güii ca'na' sayuun yo' a. 'O se se guun nucuaj chana yo' cunanj chana yo' ma'.

20 Cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se ca'na' sayuun yo' güii gaa maan do', güii no xcuún yuviĭ naraan rá yuviĭ do' ma'.

21 'O se güii ca'na' sayuun ro', quij ndo'o guun nanj á. Quij doj gaa sayuun yo' rihaan nu' nij sayuun quiran' yuviĭ gaa nu' ca'na', ne daj chihaa mij se quiran' uún yuviĭ sayuun vaa danj ma'.

22 Sese que'ee uxrá güii guun sayuun, ne se quinanii yuviĭ rihaan sayuun yo' ma'. Tzaj ne vaa

güii quisij sayuun, qui'yaj Diose, che'é rej quinanii
nij sí narii so' canoco' man so' adonj.

²³ Ne güii yo' me se sese cataj yuvii rihaan soj:
“Ni'yaj so' ei. Nihánj 'na' sí tñanii man ní' rihaan
sayuun á”, ne se cuchumán rá soj ma'.

²⁴ O se ca'na' uxrá sí ne sí cataj se vaa sí tñanii
man yuvii rihaan sayuun me nij so', ne ca'na' uxrá
sí ne sí cataj se vaa nata' nij so' se-nana Diose, ne
qui'yaj nij so' suun sa' nocoo, ne tiha' yu'unj nij so'
man cunudanj nij yuvii man rihaan chumii nanj
adonj. Ndaa nij sí narii Diose man ro', sese taj
vaj Diose tumé man nij so', ne cuchuman rá nij so'
ni'yaj nij so' man nij sí tiha' yu'unj yo' nanj adonj.

²⁵ Nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj
guun rihaan chumii nihánj nanj á.

²⁶ Che'é dan me sese cataj yuvii rihaan soj se vaa
vaj 'unj rej quij, ne se ca'anj soj rej quij nano' soj
manj ma'. Ne sese cataj yuvii rihaan soj se vaa
yáán 'unj rá 'o ve', ne se cuchumán rá soj ma'.

²⁷ Dan me se ndaa rá se uun gaa raan rej síj güii
ne 'o chuguun nu' xta' ndaa rej ata' güii ro', ne
ne'en cunudanj yuvii se vaa raan rihaan chumii a.
Ne ase uun rá soj ne'en soj gaa raan ro', danj guun
rá soj asa' ca'ná' 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj
man yuvii, ne yo'o quene'en nu' yuvii man rihaan
chumii nihánj se vaa ca'ná' 'unj adonj.

²⁸ Aj ne'en soj daj 'yaj yachrúu vaj rej xta', ne
ne'en ma'an xo' me rej naj nee cha xo' a. Taj sí
nata' rihaan xo' me rej naj nee yo' ma'. Ne ase uun
rá yachrúu ro', danj guun rá ma'an soj asa' ca'na'
uun 'unj rihaan chumii nihánj adonj. Quene'en
ma'an soj sij man rihaan chumii nihánj me rej

ca'na' 'un̄j adon̄j.

Nanā nihánj taj xna'an̄j daj gaa ca'na' uún Jesu-cristó rihaan chumīj nihánj a

²⁹ "Sij̄ quiran' yuvīj sayuun yo', gaa nē guun rmī' güii guun rmī' yavii guun rmī', nē cayuu nij yati' xta' nē quināan taran' nij rasuun nucuaj man̄ rej xta' do' a.

³⁰ Gaa nē vaa se curuvi' rej xta' quene'en̄ soj, nē quene'en̄ soj se vaa daj doj ca'na' uún 'un̄j sij ca'née Dios̄e n̄icaj yu'un̄j man̄ yuvīj a. Gaa nē cunudan̄j nij sí man̄ rihaan chumīj nihánj ro', quinan̄o ndo'o rá ma'an̄ nij so', gaa nē quene'en̄ nij so' mán 'un̄j sij ca'née Dios̄e n̄icaj yu'un̄j man̄ yuvīj á. Dan me se xráá ngaa quitaj 'un̄j ca'na' 'un̄j, nē guun nucuaj ndo'oj quirīj ta'ngaj, nē ve'é uxrá curuvij ca'naj á.

³¹ Gaa nē ca'yan̄j nii chruun a'yánj, qui'yáj, nē ca'nej 'un̄j man̄ nij se-mozó 'un̄j ca'na' nij so' rihaan chumīj nihánj, nē naqui'yaj chre' nij se-mozó 'un̄j man̄ nij sí narīj Dios̄e man̄ canoco' man̄j a. Dan me se cacheē nij se-mozó 'un̄j rihaan nu' chumīj nihánj, nan̄o' nij so' taran' nij sí cunu chre' ga 'un̄j nan̄j adon̄j.

Nanā nihánj taj xna'an̄j se vaa yā quene'en̄ ní' se vaa nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

³² "Tucu'yón soj nanā nihánj nanā che'é chruun man̄ chruj higó raá á. Gaa quisij̄ guun laruu ra'a chruun, nē naca coj ya'lij̄ raá chruun, nē ne'en̄ soj se vaa nichrun' 'na' dió namān maan̄ a.

³³ Dan me se xcaj uún soj cuentá se vaa asa' quene'en̄ soj nu' se vaa cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan

soj cuano, ne nichrun' ca'na' uún 'un̄j nan̄j adon̄j. Dan me se ase vaa sí nicun' ta'yaa ro', gaa 'un̄j ei.

³⁴ Ya ya cataj xna'anj 'un̄j rihaan soj cuano quisij nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'un̄j rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cavi' soj ei.

³⁵ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'óo do', xta' do', tzaj ne se-nan̄aj me se daj chihaa míj se quinavij yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ne'en ní' me güii ca'na' uún Jesucristó ma'

³⁶ "Nihánj me cataj xna'anj 'un̄j rihaan soj se vaa a 'ó sí ne ne'en me güii ca'na' uún 'un̄j rihaan chumīj nihánj ma'. Ca'vee se ndaa se-mozó Diose 'yaj suun rej xta', ca'vee se ndaa ma'anj ta'n̄ij Diose, tzaj ne ne ne'en núj me güii me yo' ma'. Orún' Réj me sí ne'en nan̄j adon̄j.

³⁷ Ase vaa qui'yaj yuvīj gaa cayáán sí cu'naj Noé rihaan chumīj ro', dan̄j gaa qui'yaj uún yuvīj asa' ca'na' uún 'un̄j sij ca'née Diose n̄icaj yu'un̄j man yuvīj rihaan chumīj nihánj adon̄j.

³⁸ Dan me se gaa cayáán sí cu'naj Noé, ne daj doj caráán na ya'anj rihaan chumīj, tzaj ne chá yuvīj do', co'o yuvīj do', ne xcaj tuvi' nij yuvīj do'; in̄anj dan̄j qui'yaj nij yuvīj ndaa quisij güii catúj nij tuvi' sí cu'naj Noé rque rihoo xij chée rihaan na a.

³⁹ Ne ne xcaj nij yuvīj cuentá sese caráán na ya'anj xráá nij so' ma'. Maan se ndaa quisij caráán na ya'anj xráá cunudan̄j nij so', ne dan̄j gaa xcaj nij so' cuentá nan̄j á. Ne ase vaa ne xcaj nij yuvīj man gaa naá cuentá se vaa quiran' nij so' sayuun ro', dan̄j gaa uún yuvīj asa' quisij ca'na' uún 'un̄j sij ca'née Diose n̄icaj yu'un̄j man yuvīj rihaan chumīj

nihánj adonj. 'O se ndaa síj güii quene'en nij so' manj, gaa ne xcaj nij so' cuentá nanj á.

40 "Ne asa' quisíj güii yo', ne cunuû vij roj snó'o qui'yaj suun roj so' yo'óó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'o so', ne quinaj yo'ó so' a.

41 Ne cunuû vij roj chana gaj roj no' 'núú trigó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'o no', ne quinaj yo'ó no' nanj adonj.

42 Che'é dan cutumé uxrá soj man soj á. 'O se ne ne'en soj me güii ca'na' síí 'nij ra'a man soj a ma'.

43 Dan me se sese 'o síí tucua ve' ro', aj ne'en so' me orá ca'na' síí ituu ne qui'yaj ituu síí ituu rasuun man tucua so', ne uxrá cutumé so' tucua so', ne se qui'yaj ituu síí ituu tucua so' tzaj ma'. Maan se ne ne'en soj me orá ca'na' síí ituu man adonj.

44 Dan me se ta'nga' danj vaa guee 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvıı, ne ne ne'en soj me orá ca'na' uún 'unj man adonj. Che'é dan yo'o nı'yaj soj á.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' síí ve'é 'yaj suun rihaan Diose do', daj quiran' síí ne 'yaj suun sa' rihaan Diose do' a

45 "Che'é dan me sese cune' síí tucua yo'o ve' man yo'o se-mozó so' se vaa cutumé mozó yo' man tuvi' mozó rque so' se chá rihaan nij so' orá chá nij so' chraa, ne daj qui'yaj mozó yo', rá soj ga. Sese ya ya sij ve'é 'yaj suun me so' do', sese ya ya sij avıı raa me so' do', ne daj qui'yaj so', rá soj ga.

46 Gaa ne güii naman se-ru'vee mozó ro', sese quene'en se-ru'vee mozó se vaa ve'é 'yaj suun mozó se-suun ru'vee, ne cavıı sa' uxrá mozó yo', qui'yaj se-ru'vee mozó yo' adonj.

47 Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa cune' ru'vee yo' man mozó yo' guun so' síí tumé man cunudanj si'yaj ru'vee yo' a.

48 Tzaj ne sese vaa chi'ij nimán mozó yo', ne guun rá so' se vaa guun raan ndo'o se-ru'vee so',

49 gaa ne guun che'e so' go' so' man tuvi' so' mozó, ne cha so' co'o so', ne guun xno so' a.

50 Dan me se ne ne'en so' aman naman se-ru'vee so' a. Ne na'vij so' ca'na' ru'vee a. Tzaj ne síj güii síj orá síj, ne ca'na' ma'an se-ru'vee mozó yo',

51 gaa ne ca'ne' nu' so' man mozó yo' ne cataj so' se vaa ca'anj mozó yo' rihaan ya'an ga yo'ó nij síí nucui' rá a. Ne yuvií man rihaan ya'an yo' ro', ta'vee uxrá, ne ndaa chá ruj ma'an nij yuvií cúu yan' yuvií ei.

25

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chí' chana yaan me rá catuu rej anuû cha'anj nara'aa a

1 "Ne asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumii nihánj, ne ase vaa chí' chana yaan ro', danj gaa nij yuvií me rá catuu rihaan Diose asa' guun chíj Diose á. Dan me se nicaj nij chana yaan yo' saga' nij no' aga' ya'an, ne ca'anj na'vij nij no' man síí nara'aa a.

2 Dan me se 'un' nij chana yaan yo' ro', me chana ni'yon, ne yu'un' nij chana yaan yo' ro', me chana nicaj cuentá a.

3 'O se nij chana ni'yon yo' ro', nicaj nij no' saga' nij no' aga' ya'an, tzaj ne taj vaj casté acaa nicaj nij no' a ma'.

⁴ Ne nij chana nicaj cuentá ro', nij no' me se nica j nij no' saga' nij no' aga' ya'an do', aga' nuu casté acaa do' a.

⁵ Dan me se guun raan síi nara'aa, ne ca'na' nej rihaan taran' nij chana yaan yo', ne cotoj taran' nij no' a.

⁶ Guun yan', ne caguáj yuvij cataj yuvij: “'Na' síi nara'aa ga chana yaan ei. Cuvá' soj nari' tuvi' soj ga so' ei”, cataj yuvij rihaan chi' nij chana yaan yo' a.

⁷ Gaa ne cuno nij chana yaan, ne ra'yanj nax-agaá taran' nij no', ne naqui'yaj sa' nij no' saga' nij no' aga' ya'an a.

⁸ Ne cataj nij chana ni'yon rihaan nij chana nica j cuentá, ne: “Qui'yaj soj doj se ndo'o, rque soj doj casté acaa rihaan núj ruguanj. Quina'áj saga' núj aga' ya'an nanj achuguanj”, taj nij chana ni'yon yo' rihaan tuvi' no' a.

⁹ Gaa ne tuvi' no' chana nica j cuentá me se cataj: “Maan se se quisij casté acaa cacaa rihaan taran' ní' ma'. Ca'anj soj rej ane' casté acaa, ne quiraan soj man yo' á”, taj nij chana nica j cuentá yo' rihaan nij chana ni'yon a.

¹⁰ Veé dan, ne ca'anj nij chana ni'yon yo' quiraan nij no' casté acaa, ne ca'na' síi nara'aa, ne nij chana nica j cuentá me se ne cachin casté acaa rihaan nij no' ma'. Che'é dan catúj nij no' rá ve' canuú cha'anj ga síi nara'aa, ne caráán nii ta'yaa yo' a.

¹¹ Cachén doj orá, gaa ne ca'na' nij chana ni'yon uún, ne cataj nij no': “Ca'nuu so' ta'yaa catuu núj, socoj”, cataj nij no' rihaan síi nara'aa a.

¹² Ne cataj síi nara'aa yo': “Ya ya cataj xna'anj

'un̄j rihaan soj se vaa ne ne'én 'un̄j man soj ma'",
taj so' rihaan nij chanā ni'yon yo' a.

13 "Che'é dan cutumé uxrá nij soj man soj á. 'O se ne ne'en soj me güii ca'na' 'un̄j ne ne'en soj me orá ca'na' 'un̄j ne ne'en soj ma'.

Nanā nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é síi racūj sa'an̄j rihaan se-mozó so' a

14 "'O se güii ca'na' 'un̄j me se ase vaa qui'yaj yo'o ru'vee gā se-mozó ru'vee ro', danj gā qui'yáj gā soj sij nocó' manj adonj. Dan me se guun rá ru'vee yo' ca'an̄j so' yo'ó chuman', ne canacúún so' man nij se-mozó so', ne racūj so' se-sa'an̄j so' rihaan nij mozó yo' a.

15 Dan me se rihaan yo'o so' racūj so' 'un' sa'an̄j nocoo uxrá cu'naj talento a. Rihaan yo'ó so' racūj so' vij sa'an̄j talento a. Ne rihaan yo'ó so' racūj so' yo'o sa'an̄j talento a. Danj qui'yaj so', racūj so' sa'an̄j rihaan 'o 'o nij se-mozó so', ne rihaan 'o 'o mozó yo' racūj so' ndaa vaa guun nucuaj mozó tinacā mozó yo' a. Dan me se me rá so' qui'yaj suun 'o 'o mozó tinacā 'o 'o mozó sa'an̄j rqué so' rihaan mozó yo', ne che'é dan qui'yaj so' danj a. Ne cavii so', ca'an̄j so' a.

16 "Síj ca'an̄j so', ne cavii síi nicaj 'un' sa'an̄j talento ca'an̄j so', ne qui'yaj suun so', ne quisij, gā ne qui'yaj canaán so' yu'un' sa'an̄j talento gā sa'an̄j uún a.

17 Ne ase vaa qui'yaj so' ro', danj vaa qui'yaj síi nicaj vij sa'an̄j talento uún, ne qui'yaj canaán so' yavíj sa'an̄j talento uún a.

18 Tzaj ne sí quiri' 'o sa'anj talento yo' me se cavii so' ca'anj so', ne gáán so' 'o yu'uj, ne caxríj yuve so' man sa'anj racuíj ru'vee rihaan so' a.

19 "Veé dan, ne guun raan uxrá, ne namán se-ru'vee va'nuj nij mozó, ne xná'anj ru'vee man 'o 'o nij so' daj qui'yaj nij so' a.

20 Ne cuchi' sí nicaj 'un' sa'anj talento rihaan ru'vee, ne rqué so' chí' sa'anj talento man se-ru'vee so', cataj so': "'Un' sa'anj talento racuíj so' manj, señor. Ne yaj ro', nuu yo' chí' sa'anj talento, qui'yáj nanj á", taj so' a.

21 Ne cataj ru'vee yo' rihaan se-mozó so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáá so' ei. Mozó sa' mé so', ne gaa nucuaj raj mán so' adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj á. Che'é dan, ne yaj cané so' tumé so' nocoo doj si'yáj á. Cuvá' so' cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' nanj ei", taj so' rihaan se-mozó so' a.

22 "Gaa ne cuchi' sí nicaj vij sa'anj talento uún, ne cataj so': "Racuíj so' vij sa'anj talento rihanj, señor. Ne yaj, ne nuu yo' ca'anj sa'anj talento, qui'yáj nanj á", taj so' a.

23 Ne cataj ru'vee yo' rihaan so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáá so' ei. Mozó sa' mé so' uún, ne gaa nucuaj raj mán so' uún adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj, ne che'é dan yaj cané so' tumé so' nocoo doj si'yáj ya ei. Cuvá' so', cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' ya ei", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó se-mozó so' a.

24 "Veé dan, ne cuchi' sí nicaj yo' sa'anj talento uún rihaan se-ru'vee so', ne cataj so': "Ne'én 'unj se vaa sij sca' ndo'o nimán mé so', señor. Ne'én 'unj se vaa yo'ó yuviij unô 'núú, ne ma'án so' me sí rii un naa nanj adonj. Ne yo'ó yuviij narii squij man 'núú

trigó, 'yáá so', ne ma'án so' naran' uun man 'núú trigó sa' yo' nanj adonj.

²⁵ Che'é dan cuchu'ví' 'unj, ne ca'anj 'unj, ne caxrij yuve 'unj se-sa'anj so' rque yo'óo nanj adonj. Dan me se nacaj guee uún so' se-sa'anj so' nanj ei", taj mozó yo' rihaan ru'vee a.

²⁶ Ne cataj ru'vee yo' rihaan mozó: "Mozó chi'ii nimán do', mozó rmii do', mé so' ei. Se danj ne'én so' se vaa yo'ó yuvii unô 'núú, ne ma'anj rii naa, ne ne'én so' se vaa yo'ó yuvii narii squij man 'núú trigó, ne 'unj naran' 'núú trigó sa' yo',

²⁷ ne me che'é ne tacuachén so' se-sa'anj 'unj rihaan nij síi nuta' raa sa'anj ga. Gaa ne asa' 'ná' 'unj, ne nicaj 'unj se-sa'anj 'unj ga sa'anj nata' raa yo' ga", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó mozó yo' a.

²⁸ "Ne ca'mii uún ru'vee yo' rihaan yo'ó nij se-mozó so', cataj so': "Ca'nee soj sa'anj nicaj mozó chi'ii nihánj, ne tacuachén soj rihaan síi nicaj chi' sa'anj talento á.

²⁹ 'O se síi ne'en sa' qui'yaj suun rihanj me se vaa güii, ne doj a guun nucuaj so' qui'yaj suun so' rihanj adonj. Ne síi ne ne'en qui'yaj suun rihanj me se ca'nee 'unj suun le'ej nii atá so', ne quinaj uun so', qui'yáj adonj.

³⁰ Ne mozó chi'ii yo' me se taj se uun so' rihanj ma'. Quiri'ij soj man so' xe' rej rmi' á. Ne yuvii man rej rmi' yo' me se ta'vee uxrá ne ndaa chá ruj ma'an nij yuvii cúu yan' nij so' nanj adonj", taj ru'vee rihaan yo'ó nij se-mozó so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii ca'ne' Jesu-cristó cacun' che'é yuvii man rihaan chumii a

31 "Dan me se sí ca'néé Diose n̄icaj yu'unj man yuvī mé 'unj, ne ca'na' uún 'unj rihaan chumī nihánj, ne ve'é uxrá gaa ca'na' 'unj, ne ca'na' cunudan̄j nij se-mozó 'unj, ne asa' ca'ná' 'unj, ne quitaj 'unj rihaan xrúún 'unj chruun xlá sa', ne ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvī adon̄j.

32 Dan me se naqui'yaj chre' nij se-mozó 'unj man cunudan̄j nij yuvī man rihaan chumī, ne canicun' nij yuvī rihaan 'unj, ne cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvī, ne dan me se ase vaa 'yaj sí tumé matzinj uxra' ta'aj so' man nij matzinj gā nij tana ro', dan̄j gaa qui'yáá 'unj, cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvī yo' nan̄j adon̄j.

33 Dan me se nij sí sa' ro', ase vaa matzinj gaa nij so' rihan̄j, ne cachēn̄ nij so' canicun' nij so' rej nuva' 'unj, ne nij sí chi'ii ro', ase vaa tana gaa nij so' rihan̄j, ne cachēn̄ nij so' canicun' nij so' rej n̄ichruún 'unj a.

34 "Ne guún 'unj sí nicaj suun rey, quirī ta'ngá' 'unj rihaan nij so', ne dan me se ca'miī 'unj rihaan nij sí nicun' rej nuva' 'unj, cataj 'unj: "Cuva' soj ei. Niha' uxrá rá Réé 'unj ni'yaj so' man soj á. Dan me se asij qui'yaj Réé 'unj man chumī nihánj, ne cachrón so' güī guun̄ chij ma'an̄ soj rihaan chumī nihánj a. Che'é dan ca'na' soj, ne nacaj soj nu' se sa' qui'yaj Réj á.

35 'O se gaa naá, ne quina'aan rquej, ne rqué soj se chaj á. Ne nacoó 'unj na, ne rqué soj na co'oj á. Ne ase vaa sí 'na' yo'ó chuman' vaa 'unj rihaan soj, tzaj ne ve'é ca'mii soj gaj a.

36 Tachrinj uun̄ vaa sagan' 'unj, tzaj ne rqué soj yatzíj manj á. Ne canó chi'ii manj, ne cuchi' soj rej

náj, ne taj ya'anj soj manj á. Qui'nij 'unj taga', ne cuchi' soj taga', ne ca'mii soj gaj adonj", cataj 'unj rihaan nij sí nicun' rej nuva' 'unj a.

37 "Gaa ne ca'mii nij sí sa' yo' rihanj, cataj nij so': "Aman quene'en núj se vaa na'aan rqué so', ne rqué núj se chá so', Señor. Aman quene'en núj se vaa nacoó so' na, ne rqué núj na co'o so' ga.

38 Aman ase vaa sí 'na' yo'ó chuman' vaa so' rihaan núj, ne ca'mii núj ga so' ga. Aman quene'en núj se vaa tachrinj un vaa sagan' so', ne rqué núj yatzíj cunuû so' ga.

39 Aman quene'en núj se vaa canó chi'ij mán so' do', se vaa catúj so' taga' do', ne cuchi' núj racuíj núj mán so' ga", cataj nij sí sa', xna'anj nij so' manj a.

40 "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij so': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa racuíj ndo'o soj manj tinúú 'unj gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj á. Nda' se sí nica' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne racuíj ndo'o soj manj nij so', ne che'é se racuíj ndo'o soj manj tinúú 'unj, ne che'é dan nuchruj 'unj cuentá se vaa me soj sí racuíj man ma'anj adonj", cataj 'unj rihaan nij so' a.

41 "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij sí nicun' rej nichruún 'unj a: "Naxuun soj manj soj rihanj ei. Maan se cataj ya Diose se vaa inanj sayuun quiran' soj, ca'anj soj rihaan ya'an, cacaa soj nu' cavii nu' ca'anj nanj á. Dan me se qui'yaj Diose ya'an yo' cacaa sí chree cacaa nij nana chree cacaa, ne cacaa nij soj cacaa ga so' adonj.

42 'Q se quina'aan rquej gaa naá, tzaj ne ne rque soj a doj se chá chaj ma'. Nacoó 'unj na, tzaj ne ne rque soj a doj na co'oj ma'.

43 Ase vaa síi 'na' yo'ó chuman' vaa 'un̄j rihaan soj, tzaj ne ne ca'mīi soj gaj ma'. Tachrinj uun nūu 'un̄j, tzaj ne ne rque soj a doj yatzíj ma'. Canó chi'īi manj do', qui'nij 'un̄j taga' do', tzaj ne a 'ó güii ne cuchi' soj rihanj ma'", cataj 'un̄j rihaan nij so' a.

44 "Gaa ne cataj ma'an nij síi chi'īi yo': "Aman quene'en núj mán so' se vaa na'aan rque so' do', se vaa nacoó so' na do', se vaa ase vaa síi ca'na' yo'ó chuman' vaa so' do', se vaa achiin yatzíj cunūu so' do', se vaa canó chi'īi mán so' do', se vaa qui'nij so' taga' do', ne ne racuíj núj mán so', Señor", cataj nij so', xna'anj nij so' manj a.

45 "Gaa ne cataj 'un̄j rihaan nij so': "Ya ya cataj xna'anj 'un̄j rihaan soj cuano se vaa a 'ó xco' ne racuíj soj man nij tinúú 'un̄j gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj ma'. Ne nda' se síi nica' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne no xcuún nij soj racuíj soj man nij so' adonj. Ne che'é se ne racuíj soj man nij so' ro', che'é dan nuchruj 'un̄j cuentá se vaa nuveé sij racuíj manj me soj ma'", cataj 'un̄j rihaan nij so' a.

46 "Gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so', ne quiran' ndo'o nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne nij síi sa' ro', ve'é cayáan nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

26

Nana nihánj taj xna'anj se vaa 'o guun rá nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', se vaa cavi' Jesucristó a

¹ Sij cataj xna'anj Jesucristó nu' nana yo', gaa ne ca'mii uún so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

² —Ne'en soj se vaa cachēn vij güüi, gaa ne canuû cha'anj pascuá, ne tacuachén nii manj rihaan nij síi cachron manj rihaan rcutze nanj adonj. Danj qui'yaj nij so', che'é se síi ca'née Diose nicaaj yu'unj man yuviij mej a —taj Jesucristó a.

³ Gaa ne cunuu chre' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', rihaan ve' xij tucua xrej ata suun nocoo doj síi cu'naj Caifás a.

⁴ Ne 'o guun rá cunudanj nij so' se vaa tihā' yu'unj nij so' man Jesucristó, ne quita'aa yuve nij so' man Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, qui'yaj nij so', rá nij so' a.

⁵ Tzaj ne cataj nij so':

—Se quita'aa ní' man so' gaa aman anuû cha'anj ma'. Maan se sese danj qui'yaj ní', ne ca'maan rá nij yuviij, ne guun sayuun, qui'yaj nij yuviij nanj adonj —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrj 'o chana casté raq Jesucristó a

⁶ Dan me se yáán Jesucristó chuman' cu'naj Betania, ne ne so' rá 'o ve' tucua síi cu'naj Simón síi canó luj ri'yuj man,

⁷ ne yáán Jesucristó rihaan mesá, ne cuchi' yo'o chana rihaan so', ne nicaaj chana yo'o aga' catzii nuu casté gun' daj, ne casté tu'vee ndo'o me yo' a. Gaa ne caxrj chana casté raq Jesucristó a.

⁸ Ne ca'maan rá nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, ne cataj nij so':

—Me che'é tiri' rma'an chana nihánj casté sa' ga.

⁹ Me che'é ne cutu'vee no' casté, ne quiri' uxrá no' sa'anj, ne go' no' sa'anj yo' man sí nique ga —cataj nij so', ni'yaj nij so' man chana yo' a.

¹⁰ Ne quene'en Jesucristó daj vaa ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é a'mii soj danj ni'yaj soj man chana ga. 'O se ve'é uxrá vaa qui'yaj no' manj á.

¹¹ 'O se sí nique me se daj a güii mán nij sí nique ga soj, ne ca'vee qui'yaj soj danj ga sí nique ei. Tzaj ne 'unj me se vaa güii ca'anj 'unj, ne quinaj uun soj, ne se ca'vee qui'yaj soj se luj che'ej ma'.

¹² Dan me se caxrj chana nihánj casté raj, ne che'é dan ne'en soj se vaa cachin' nii manj adonj.

¹³ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa me rej ma'an ca'mii natáj yuvij se-nanaj nana sa' rihaan nij yuvij man rihaan nu' chumij nihánj ro', ne cataj xna'anj uún nij yuvij rihaan tuvi' yuvij che'é se vaa qui'yaj chana nihánj manj, ne se quini'yón yuvij man chana nihánj ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cutu'vej sí cu'naj Judas man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne cavii sí cu'naj Judas Iscariote, ca'anj so' rihaan nij xrej atá suun nocoo doj a. Dan me se yo'o tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me sí cu'naj Judas yo' a.

¹⁵ Dan me se cataj so' rihaan nij xrej a:

—A me se rque soj manj, ne racuj 'unj man soj tacuachén 'unj man Jesucristó rihaan soj ga —taj so', xna'anj so' man nij xrej a.

Ne go' nij so' ico chí' sa'anj platá catzii man síí cu'naj Judas yo' a.

¹⁶ Gaa ne guun che'e síí cu'naj Judas nuchruj raa so' aman guun nucuaj so' racuíj so' man nij xrej atá suun nocoo doj, tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'an Jesucristó taj xna'anj se vaa tacuachén yo'o tuvi' nij síí tucu'yón se-nana so' man so' rihaan nij síí taj ri'yunj man so' a

¹⁷ Ne güii canuû cha'anj pascuá ro', cuchi' nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me rej qui'yaj chuvii núj chá xti'nó ní' cha'anj pascuá, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ Ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa catuu nij so' chuman' Jerusalén, ne cuchi' nij so' rihaan yo'o so', ne ca'mii nij so' nana nihánj rihaan so' a: “Taj xna'anj maestró rihaan so' se vaa daj doj quisij se-ora so' a. Ne chá xti'nó so' do', nij síí tucu'yón se-nana so' do', cha'anj pascuá tucua so' á”, cataj nij so' rihaan síí ne chuman' yo', taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Dan me se qui'yaj nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', ne qui'yaj chuvii nij so' chá xti'nó nij so' cha'anj pascuá a.

²⁰ Ne rej ti'nuu, ne cayáán Jesucristó ga chuvij nij síí tucu'yón se-nana so' rihaan mesá a.

²¹ Ne gaa chá nij so' chraa, ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taçuachén yo'ò tuvi' soj manj rihaan nij síí taj ri'yunj manj ei —taj Jesucristó a.

²² Gaa ne quinanó ndo'o rá nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne guun che'e nij so' ndaa 'ò 'ò nij so' xná'anj man Jesucristó, cataj 'ò 'ò nij so':

—'Unj me síí qui'yaj danj ni', Señor' —taj 'ò 'ò nij so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Síí tiguíj rachrúún ga 'unj rá co'oo ro', so' me síí taçuachén manj rihaan nij síí taj ri'yunj manj adonj.

²⁴ 'Ò se taj danj Diose se vaa ca'anj 'unj cavi' 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvii ne ya danj quirán' 'unj adonj. Tzaj ne niqúe ndo'o síí taçuachén manj rihaan nij síí taj ri'yunj manj nanj á. Quiran' uxrá so' sayuun nanj á. Snó'o yo' me se sese ne ca'ngaa so', ne cavii sa' so' doj tzaj adonj —taj Jesucristó a.

²⁵ Ne síí cu'naj Judas síí me rá taçuachén man Jesucristó rihaan nij síí taj ri'yunj man Jesucristó me se xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—'Unj me síí qui'yaj danj ni', maestro' —taj ma'an so', xná'anj ma'an so' man Jesucristó uún a.

—Ya uxrá cataj so', veé so' qui'yaj danj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachrúún rqué Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' chá nij so' do', che'é na vinó rqué so' co'ò nij so' do' a

²⁶ Ne gaa chá nij so' chraa ne quita'aa Jesucristó yo'ò rachrúún, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne

cuxra' ta'aj so' rachrúún, ne rqué so' rihaan nij síí tucu'yón se-nānā so', ne cataj so':

—Quita'aa soj rachrúún nihánj, cha soj man yo' á. Neē manj me rachrúún nihánj ei —taj so' a.

²⁷ Gaa ne quita'aa Jesucristó aga' tazá nuu na vinó, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne tacuachén so' aga' nuu na vinó rihaan nij so', ne cataj so':

—Co'ō taran' soj na vinó nihánj á.

²⁸ 'O se ton manj me na nihánj, ne che'é ton manj ro', rqué Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj a. Dan me se che'é se cayanj ton manj ro', che'é dan me caraā x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé que'ee yuviij adonj.

²⁹ Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisíj güii guun chij Réé 'unj rihaan chumiij nihánj, ne cunu na ca chumiij nihánj, ne co'ō ní' na vinó na ca ei —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nānā so' a.

³⁰ Gaa ne cachráá taran' nij so' chra' rihaan Diose, ne cavii nij so', ca'anj nij so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa guun na'aj síí cu'naj Pedró ne cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj Diose taj se vaa go' Diose man síí tumé matzinj, ne cunanj nij matzinj cha'nuu nij xo' a. Ne ya ase vaa daán 'unj matzinj vaa soj, ne niij corá guun na'aj taran' soj, ne se canoco' soj manj a ma'.

³² Tzaj ne asa' quisíj cunuu i'na' uún 'unj, ne quitaj yaan 'unj rihaan soj ca'anj 'unj estadó Galilea, ne nari' tuvi' ní' estadó Galilea nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

³³ Gaa ne cataj síi cu'naj Pedró rihaan so' a:

—Ca'vee se tanáj taran' nij so' mán so', tzaj ne daj chihaa míj se tanáj 'unj mán so' ma' —taj Pedró a.

³⁴ Ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa aj ne'én 'unj se vaa ni corá gaa ataa caguaj to'loo, ne va'núj ya cataj so' rihaan yuvij se vaa nuveé sij noco' manj mé so' a —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

³⁵ Ne cataj Pedró:

—Taj ma'. Ca'vee se ticavi' yuvij man ní', tzaj ne daj chihaa míj se cataj 'unj se vaa nuveé sij noco' mán so' mej ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Ne ase vaa cataj Pedró ro', danj cataj taran' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

³⁶ Gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij so' ndaa yo'ó rej cu'naj Getsemaní, ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so':

—Cane soj nihánj, na'vij soj mán 'unj, ne ca'anj 'unj gan' doj tzin', ne cachinj ni'yáj rihaan Réj a —taj Jesucristó a.

³⁷ Ne nicaj Jesucristó man Pedró do', man roj ta'níi síi cu'naj Zebedeo do', ca'anj so', ne guun che'e so' quinano' ndo'o rá so' a.

³⁸ Gaa ne cataj so' rihaan va'núj nij síi ca'anj ga so' a:

—Nanó uxrá raj adonj. Maan che'é rej nanó ndo'o raj, qui'yaj cavi' 'unj, raj a. Qui'yaj soj se ndo'o quinaj soj nihánj, ne se cotoj soj ma' —taj Jesucristó rihaan va'nuj nij so' a.

³⁹ Gaa ne cavii so' yaníj doj tzin', ne ca'anj cayáán rno so' rihaan yo'óó, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose, ne cataj so' rihaan Diose a:

—Sese ca'vee, ne caráán ra'á so' xráj, se gaa nanj quirán' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese ma'án so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáá so' ndaa vaa me rá ma'án so', ne se qui'yáá so' ndaa vaa me rá ma'anj, man Ataj —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴⁰ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so', ne quene'en so' se vaa cotoj cunudanj nij so' a. Gaa ne cataj so' rihaan Pedró a:

—Dan me se xa' soj me se a 'ó orá ne guun nucuaj soj ni'yaj soj gaj a ma'. Ya na'.

⁴¹ Maan se ni'yaj soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa caráán Diose rihaan sí chree se caxríj sí chree chrej chi'ii rque soj á. 'O se niha' rá soj qui'yaj soj se sa', tzaj ne ne guun nucuaj soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁴² Gaa ne cavii uún so', ne cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose, cataj so':

—Sese se ca'vee quinani' 'unj rihaan sayuun ase vaa, ne qui'yáá so' ndaa vaa me rá so', Ataj —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' a.

⁴³ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so', ne quene'en so' se vaa cotoj uún va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so' a. 'O se ca'na' ndo'o nej rihaan nij so' a.

44 Gaa ne tanáj so' man nij so', ne cavii uún so', ne cachíin ni'yaj uún so' rihaan Diose, ne ase vaa cachíin ni'yaj so' gaa rque ro', danj vaa cachíin ni'yaj uún so' rihaan Diose a.

45 Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'nunj nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ca'vee cotoj soj ca'vee naraan rá soj ca'vee sese vaa ya'núj rihaan soj á. Dan me se daj doj quisij orá tucuachén yo'o so' manj rihaan sí tuméndo'o cacun', che'é se mé 'unj sí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii adonj.

46 Naxagaa soj, ca'anj ní nanj ei. Ni'yaj soj nedi'. 'Na' sí tucuachén manj rihaan sí taj ri'yunj manj nanj chuguanj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

47 Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' sí cu'naj Judas yo'o tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ca'na' uxrá yuvii ga so', ne nicaj nij yuvii neê espadá do', chruun do' a. Dan me se nij yuvii ca'née nij xrej atá suun nocoo doj do', nij yuvii ca'née nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá do', me nij yuvii ca'na' a.

48 Ne sí cu'naj Judas cataj xna'anj rihaan nij yuvii se vaa daj gaa qui'yaj so' ga Jesucristó, gaa ne cunu yaan nij yuvii man Jesucristó, ne cataj so':

—Sí cachron tu'vaj ro', so' me sí quita'aa soj cuaj á —taj sí cu'naj Judas a.

49 Gaa ne nu' cuchi' so' cuaj rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Ca'na' uxraj, nanj maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne nu' cachrón tu'va so' xruu Jesucristó a.

⁵⁰ Gaa ne xná'anj Jesucristó man Judas, cataj so':

—Me che'é ca'ná' so', ga tinu' —taj so' rihaan Judas a.

Gaa ne cuchi' nij yuvij rihaan Jesucristó, ne quita'aa nij yuvij man Jesucristó a.

⁵¹ Ne yo'o sí nicun' ga Jesucristó me se quirii so' taneê so' neê espadá, ne go' so' neê espadá yo' raa yo'o se-mozó xrej atā suun nocoo doj, ne veé dan güéj nu' xrée mozó yo', qui'yaj so' a.

⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí nicaj neê espadá yo' a:

—Na'nej so' taneê so' á. 'O se nu' yuvij nicaj neê espadá ro', veé neê espadá qui'yaj cavi' nij yuvij nanj adonj.

⁵³ Ne ne ne'én so' se vaa guun nućuáj cachinj ni'yáj rihaan Réj, ne ca'na' que'ee ndo'o se-mozó Réj rihanj cuano, ne ca'vee qui'yaj cananj a.

⁵⁴ Tzaj ne sese danj qui'yáj, gaa ne asa' ca'vee qui'yaj ní' nu' nana no rihaan danj Diose nana taj xna'anj daj gaa quirán' 'unj ga —taj Jesucristó rihaan sí nicaj neê espadá yo' a.

⁵⁵ Ne canicaj Jesucristó, cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Me che'é nicaj soj neê espadá nicaj soj chruun nicaj soj, ca'na' soj ga. Sí ituu mé 'unj, rá soj na'. Ne 'o se guun que'ee güii cayáán 'unj rá nuvíi nocoo, tucu'yón 'unj se-nanaj rihaan nij yuvij, tzaj ne ne quita'aa soj manj a.

⁵⁶ Tzaj ne nihánj me se quirán' 'unj nu' se vaa taj nana cachrón nij síí nata' se-nana Diose gaa naá rihaan yanj a —taj Jesucristó a.

Gaa ne tanáj cunudanj nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó man so', ne cunánj nij so', ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráá Jesucristó a

⁵⁷ Dan me se nij síí quita'aa man Jesucristó me se nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan síí cu'naj Caifás xrej atá suun nocoo doj a. Ne aj mán chre' nij síí naqui'yaj cuu se-tucuñj Moisés do', nij síí uun chij do', rihaan síí cu'naj Caifás yo' a.

⁵⁸ Ne gan' gan' canoco' síí cu'naj Pedró xcó Jesucristó, ne cuchí' so' rihaan chingá rej yanj síí cu'naj Caifás yo', ne catúj so' rá chingá ne ca'anj cayáán so' ga nij se-mozó xrej man rá chingá, quene'en so' daj quirán' Jesucristó a.

⁵⁹ Dan me se nano' nij xrej atá suun nocoo doj nano' nij cuese nano' man yuvií cataj xna'anj che'é cacun' tumé Jesucristó a. Me rá nij so' nari' nij so' cacun' rmi' cuta' nij so' xráá Jesucristó ne cavi' Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne taj vaj a 'ó cacun' tumé Jesucristó a ma'.

⁶⁰ Che'é dan nda' se cuchí' uxrá síí ne rihaan nij cuese ca'mii ne nij so', tzaj ne taj vaj cacun' quiri' nij so' cuta' nij so' xráá Jesucristó a ma'. Veé dan, ne cuchí' vij roj so',

⁶¹ ne cataj roj so':

—Síí nihánj cataj se vaa guun nucuaj so' taçuanee so' nuvií nocoo nuvií na'víj ní' rihaan

Diose, ne rque va'nuj güii cune' uún so' nuvií yo', taj so' ei —taj roj so' a.

62 Gaa ne canicun' xrej atā suun nocoo doj, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. Daj vaa nana nihánj nana a'mii roj sí nihánj che'é so' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

63 Tzaj ne dínj táá Jesucristó a. Gaa ne cataj uún xrej atā suun nocoo doj rihaan Jesucristó a:

—Ase vaa nana taj xna'anj ma'an Diöse rihaan so' ro', danj gaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan so' á. 'Unj me sí yā yā ca'ne' suun rihaan so' cataj xna'anj so' sese yā yā mé so' ta'níí Diöse sí tñanii man yuvií rihaan sayuun á —taj so' rihaan Jesucristó a.

64 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Yā vaa nana ca'mii mā'án so' ei. Ne vaj a doj cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ndaa yaj quene'en soj se vaa sí ca'néé Diöse nīcaj yu'unj man yuvií mej, ne quene'en soj se vaa cayáán 'unj rej nuva' Diöse sí nucuaj ndo'o ei. Ne quene'en uún soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan chumii nihánj, ne quitaj 'unj xráá ngaa xtā' ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan xrej atā suun nocoo doj yo' a.

65 Gaa ne ca'maan rá xrej yo', ne cutzin' xrej yo' sagan' ma'an xrej, ne cataj xrej rihaan tuvi' xrej a:

—Nī'yaj soj vij. Quij uxrā tu'va sí nihánj rihaan Diöse nanj ei. Se cachiin doj sí ca'na' cataj xna'anj rihaan ní' che'é cacun' tumé sí nihánj a ma'. Maan se cuano nihánj me se cuno ma'an soj nana quij ca'mii so' se vaa cayáán ma'an so' rej x'nuj Diöse, taj so' ei.

⁶⁶ Daj qui'yaj ní' man so', rá soj ga —taj xrej, xná'anj xrej man nij tuvi' xrej a.

—Cavi' so' ei —taj nij so' a.

⁶⁷ Gaa ne quirii talúj nij so' rihaan Jesucristó, ne go' nij so' man Jesucristó a. Ne coxro ta'aj nij so' xruu Jesucristó,

⁶⁸ ne cataj nij so':

—Sese ya ya ca'née Diose mán so' t̄inanī so' man yuvī rihaan sayuun, ne račuíj Diose mán so' cataj xna'anj so' rihaan núj me síj go' mán so' vij —taj nij so', ca'mii nac̄o nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síj cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

⁶⁹ Veé dan, ne ne Jesucristó ga yo'ó nij so' rá ve', ne ne síj cu'naj Pedró xe' rá chingá a.

Ne cuchi' yo'̄o mozó chaṇa rihaan so', ne cataj no':

—Ne so' me yo'̄o síj cachée ga Jesucristó síj cavii estadó Galilea á —taj mozó chaṇa yo' rihaan Pedró a.

⁷⁰ —Taj ma'. Ne unó 'un̄j me taj so' ma' —taj Pedró cuno taran' nij yuvī cayáán ga so' a.

⁷¹ Gaa ne curihan̄j Pedró, ne canicun' so' rej atúj yuvī chingá a.

Gaa ne quene'en yo'ó mozó chaṇa man so', ne ca'mii no' rihaan nij yuvī nicun' rihaan ve' ga Pedró, cataj no':

—Síj nihánj cachée ga Jesucristó síj cavii chuman' Nazaret asuun asanj —taj chaṇa yo' a.

⁷² Gaa ne nucuaj ndo'o ca'mii uún Pedró, cataj so':

—Taj ma'. A doj ne ne'enj man snó'o yo' ma' —taj Pedró yo' a.

⁷³ Ne corá nii cuchi' nij síí nicun' ga Pedró rihaan Pedró, ne cataj nij so':

—Ya ya yo'o síí cachée ga Jesucristó mé so' ei. 'O se ase vaa naná a'mii nij síí cachée ga Jesucristó ro', vaa naná a'mii so' chuguanj —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁷⁴ Gaa ne guun che'e Pedró nucaj doj ca'mii Pedró, cataj Pedró se vaa ca'vee qui'yaj Diose sayuun man so' sese nuveé naná ya me naná a'mii so', ne cataj so':

—Ne ne'enj man snó'o yo' ma' —taj uún Pedró, gaa ne nu' caguáj to'loo a.

⁷⁵ Gaa ne ninuj rá Pedró ndaa vaa cataj Jesucristó rihaan so' quii se vaa gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj cataj Pedró se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me ma'an Pedró ma'. Gaa ne curihanj Pedró xe', ne uxrá ta'vee Pedró a.

27

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa nicaj nii man Jesucristó, ca'anj nii rihaan síí cu'naj Pilato a

¹ Rej ranga' nuchruj raá taran' nij xrej atá suun noco'oj doj do', nij síí uun chij do', daj qui'yaj nij so', ne cavi' Jesucristó a.

² Gaa ne numíj nij so' man so', ne nicaj nij so' man so' ca'anj nij so' rihaan síí nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne tacuachén nij so' man Jesucristó rihaan so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj daj quiran' síí cu'naj Judas gaa cavi' so' a

³ Dan me se síi cu'naj Judas me síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó gaa asino yaan, ne xcaj so' cuentá se vaa ya ya ticavi' nii man Jesucristó ne ma'an so' me síi tumé cacun' se vaa cavi' Jesucristó a. Che'é dan nanó ndo'o rá so', ne me rá so' narque uún so' ico chi' sa'anj platá catzii yo' rihaan nij xrej atá suun nocoo doj do', rihaan nij síi uun chij do' a. Dan me se cuchi' so' rihaan nij so',

⁴ ne cataj so':

—Tumé 'unj cacun' se vaa tacuachén 'unj man yo'o síi sa' inanj rihaan soj á —taj síi cu'naj Judas yo' a.

—Nuveé se-cacun' núj me cacun' tumé so' ma'. Xcaj ma'an so' cuentá daj gaa qui'yaá so' ei —taj nij so' rihaan síi cu'naj Judas a.

⁵ Gaa ne nicaj so' sa'anj aga' yo', ri'ij uun so' rá nuvíi nocoo, ne cavii so' ca'anj so', ne toco' vaj ma'an so' man so', ne cavi' so' a.

⁶ Gaa ne naran' nij xrej atá suun nocoo doj man sa'anj aga' yo', ne cataj nij so':

—Ne nó xcúún ní caraa ní sa'anj nihánj rá chrúún sa'anj taj rihaan Diose ma'. 'O se sa'anj go' ní che'é rej cavi' yo'o yuvií me sa'anj nihánj á —taj nij so' a.

⁷ Dan me se nuchruj raa nij so' daj qui'yaj nij so', ne nicaj nij so' sa'anj yo', ne quiránj nij so' to'óo síi rii xruj a. Ne guun yo'óo yo' santó cachin' nii man náa guun yuvií 'na' yo'óo chuman' yuvií cavi' chuman' Jerusalén a.

⁸ Che'é dan cu'naj yo'óo yo' Yo'óo Ton cuano ei.

⁹ Dan me se quisíj qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj síi cu'naj Jeremías síi nata' se-nana Diose gaa naá

gaa cataj so': "Gaa ne nicaj nij so' ico chi' sa'anj aga' a. Sa'anj yo' me sa'anj no' yo'o' so', cataj nij yuvij israelita a.

¹⁰ Ne nicaj nij so' sa'anj yo' quiranj nij so' to'oo' sii rii xruj, ndaa vaa cataj xna'anj sii 'nij ra'a man ni' rihanj nanj adonj", taj sii cu'naj Jeremias a.

Nana nihanj taj xna'anj daj ca'mii sii cu'naj Pilato ga Jesucristo a

¹¹ Dan me se canicun' Jesucristo rihaan sii nicaj suun gobernador yo', ne xna'anj sii nicaj suun yo' man Jesucristo, cataj so':

—So' me sii nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelita na' —taj so', xna'anj so' man Jesucristo a.

—Vej ei —taj Jesucristo rihaan so' a.

¹² Ne xna'anj sii nicaj suun gobernador yo' man Jesucristo che'e cacun' cuta' nij xrej ata' suun nocoo doj do', nij sii uun chij do', xraa' Jesucristo a. Tzaj ne ne ca'mii Jesucristo a 'o' nana rihaan so' ma'.

¹³ Gaa ne xna'anj uun sii nicaj suun yo' man Jesucristo, cataj so':

—Aj cunoo so' cataj nij so' se vaa tumee so' cacun' na'. Me che'e ne a'mii so' ga —taj so', xna'anj so' man Jesucristo a.

¹⁴ Tzaj ne yuun che'e ne ca'mii Jesucristo a 'o' nana rihaan so' che'e cacun' cuta' nii xraa' so' a. Veé dan, ne caraya'anj uxrá sii nicaj suun gobernador yo' che'e yan qui'yaj so' danj a.

Nana nihanj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj sii cu'naj Pilato se vaa cavi' Jesucristo rihaan rcutze a

15 Ne vaa yo'o tucuaán noco' sí nicaj suun gobernador se vaa rii so' man yo'o sí 'nij taga' 'o 'o cha'anj pascuá, ne tinavij uun so' cacun' tumé sí urihanj taga' yo' a. Me ma'an 'o sí 'nij taga' a'mii nij yuvij che'é se vaa quirij so', ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa taj nij yuvij a.

16 Ne veé yo' yo' ro', 'nij yo'o sí cu'naj Barrabás taga', ne quene'en cunudanj nij yuvij se vaa tumé ndo'o so' cacun' a.

17 Dan me se nuu chre' nij yuvij rihaan sí nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne xná'anj so' man nij yuvij, cataj so':

—Me sí quirij 'unj, rá soj ga. Sí cu'naj Barrabás na'. Ase sí cu'naj Jesucristó xa' —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

18 Danj ca'mii so', ne'en so' se vaa maan che'é se guun xcoj ruvaa rá nij xrej atá suun noco'oj me tacuachén nij xrej man Jesucristó rihaan ma'an so' a.

19 Ne asij yáan sí cu'naj Pilato yo' rihaan xruún so' chruun xlá, ne ca'née nica so' nana cuchi' rihaan so', taj no':

—Se guun ca'ne' so' cacun' che'é sí sa' yo' ma'. 'O se asij cua'aa me se nanó ndo'o raj che'é yan tucua'nu' snó'o yo' manj adonj —taj nica sí cu'naj Pilato rihaan so' a.

20 Tzaj ne cataj xna'anj nij xrej atá suun noco'oj do', nij sí uun chij do', rihaan nij yuvij se vaa ca'mij nij yuvij che'é sí cu'naj Barrabás rihaan sí cu'naj Pilato, ne cataj nij yuvij se vaa cavi' Jesucristó a. Ne cuchumán rá nij yuvij a.

21 Gaa ne xná'anj sí nicaj suun gobernador cu'naj Pilato man nij yuvij, cataj so':

—Me ya ya sí quirij, rá soj ga —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

—Quirij so' man sí cu'naj Barrabás ei —taj nij yuvij rihaan so' a.

²² —Ne me qui'yáá 'unj ga sí cu'naj Jesucristó, rá soj ga —taj uún sí cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

—Cavi' so' rihaan rcutze, rá núj ei —taj taran' nij yuvij a.

²³ —Tzaj ne me cacun' tumé so' ga —taj sí cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

Tzaj ne doj a caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Cavi' so' rihaan rcutze ei. —Danj inanaj caguáj nij yuvij a.

²⁴ Dan me se quene'en sí cu'naj Pilato se vaa taj se 'yá' quina'maan rá nij yuvij, ne maan se doj a ca'maan rá nij yuvij, ne doj a qui'yaj nij yuvij sayuun a. Che'é dan nicaj so' na, ne na'ya' so' ni'yaj nij yuvij a. Ne cataj so':

—Se tumé 'unj cacun' sese cavi' sí nihánj a ma'. 'O se ma'an soj me sí qui'yaj cavi' so' adonj —taj sí cu'naj Pilato a.

²⁵ Gaa ne cataj nij yuvij rihaan so' a:

—Veé ma'an núj, ma'an ta'níí núj do', me sí tumé cacun' se vaa cavi' so' ei —taj nij yuvij yo' a.

²⁶ Gaa ne quirij sí cu'naj Pilato man sí cu'naj Barrabás taga' che'é nij yuvij, ne go' nij tanuu quartá xráá Jesucristó, qui'yaj sí cu'naj Pilato, ne tacuachén sí cu'naj Pilato man so' rihaan nij tanuu se vaa cachron nij tanuu man so' rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'nga' nacoḡ nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó a

27 Gaa ne ca'anj nicaj nij tanuu 'yaj suun rihaan síi nicaj suun gobernador man Jesucristó rá ve' tu-
cuá síi nicaj suun gobernador yo' a. Ne naqui'yaj
chre' nij tanuu man taran' nij tuvi' tanuu nij so' a.

28 Gaa ne quirii nij so' sagan' Jesucristó man
Jesucristó, ne na'néé nij so' sagan' rey yatzij maree
man Jesucristó,

29 ne qui'yaj nij so' cachriin tanj, ne cuta' nij so'
cachriin tanj raḡ Jesucristó, ne caxrij nij so' yo'o
vará tico uun ston Jesucristó a. Gaa ne canicun' ruj
nij tanuu rihaan Jesucristó, ne ca'nga' nacoḡ nij so'
ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ya sij nicaj suun rey rii ta'nga' rihaan nij
yuvij israelitá mé so' ei —taj nij so' tiha' nij so' man
Jesucristó a.

30 Gaa ne quirii talúj nij so' man Jesucristó, ne
nacaj nij so' vará noco' ra'a Jesucristó, ne go' nij
so' vará raḡ Jesucristó a.

31 Sij ca'nga' nacoḡ nij so' ni'yaj nij so' man
Jesucristó, gaa ne quirii uún nij so' sagan' rey
yatzij maree nuu Jesucristó, ne na'néé uún nij so'
sagan' uún Jesucristó man uún so', gaa ne nicaj nij
so' man Jesucristó cavii nij so' ca'anj nij so' yan
cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze a.

*Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvii gaa
cachron nij yuvii man Jesucristó rihaan rcutze a*

32 Dan me se cavii nij so', ne nari' nij so' man yo'o
síi ne chuman' Cirene, ne so' me síi cu'naj Simón
a. Veé dan, ne qui'yaj uxrá nij tanuu fuerzá man

síi cu'naj Simón yo' cata so' rcutze cano Jesucristó rihaan a.

³³ Gaa ne cuchi' nij so' tacaan cu'naj Gólgota, ne Gólgota ro', me rej cu'naj Tacaan Cúu Yave Xnangá a.

³⁴ Gaa ne rque' nij tanuu doj na vinó nachej ga na e' man Jesucristó co'o so' a. Ne doj tzin' tiguíj daa Jesucristó, ne ne ca'vej rá so' co'o so' ma'.

³⁵ Veé dan, ne cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne tico tixaj nij so' che'é sagan' Jesucristó,

³⁶ gaa ne ca'anj cane' nij so' rihaan yo'óo, ne tumé nij so' man Jesucristó a.

³⁷ Ne cachrón nij tanuu yo'o rcuchra' ra' rcutze, ne no letrá rihaan rcuchra' yo', ne taj xna'anj letrá yo' me che'é cavi' Jesucristó, ne: “Síi nihánj me síi cu'naj Jesucristó, ne síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so' a”, taj letrá yo' a.

³⁸ Gaa ne cachrón nij tanuu man yavij snó'o rihaan yavij rcutze yo', ne yavij roj so' me síi ituu a. Dan me se nicun' yo'o so' rej nuva' Jesucristó, ne nicun' yo'ó so' rej nichruun Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cachén yuvij rej nicun' Jesucristó, ne ca'mii chi'ii ndo'o nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Dan me se tucunó nij yuvij ra' nij yuvij,

⁴⁰ cataj nij yuvij:

—Tacuane' so' man nuvií nocoo, ne rque va'núj güii cune' so' yo'ó nuvií nocoo, rá so' na'. Dan me se sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne tinanii so' mán so' rihaan rcutze, ne nanij so' rihaan yo'óo yaj vij —taj nij yuvij rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvij yo' ro', danj qui'yaj uún nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi naqui'yaj

cuu se-tucuanj Moisés do', nij sí uun chij do', ca'mii chi'ii nij so', cataj nij so':

⁴² —Tinanii síi nihánj man yo'ó yuvii rihaan sayuun, rá so', tzaj ne ne guun nucuaj so' tinanii so' man ma'an so' rihaan rcutze danj. Sese ya ya sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sij israelitá me so', ne nanij so' cuano rihaan yo'óó, ne cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so' ei.

⁴³ Dan me se nucuaj rá so' man Diose se vaa cavii sa' so', qui'yaj Diose, rá so' a. Ca'vee tinanii Diose man so' cuano, sese sij 'ee rá Diose man me so' á. 'Q se ma'an so' taj se vaa ta'nij Diose me ma'an so' adonj —taj nij so', chi'ii ndo'o ca'mii nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴⁴ Ne ase vaa ca'mii nij so' ro', danj ca'mii uún roj sí ituu noco' rihaan rcutze rej x'nuj Jesucristó, ca'mii roj so' nana nij rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

⁴⁵ Veé dan, ne caxuj, ne yuun che'e guun rmi' rihaan chumii, ne yo'o guun rmi' chumii ndaa quisíj aga' va'nuj rej anoco' güii a.

⁴⁶ Veé dan, ne quisíj aga' va'nuj, gaa ne nucuaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Elí, Elí, lama sabactani —taj so', caguáj so' xna'ánj a'mii ma'an so', ne nana caguáj so' taj: “Diose noco' 'unj mé so' á. Me che'é tanáj uun so' mán 'unj ga”, taj nana caguáj Jesucristó a.

⁴⁷ Ne cuno ta'aj nij síi nicun' rej x'nuj Jesucristó nana caguáj so', tzaj ne ne cuno nij so' me taj Jesucristó ma'. Maan se:

—Nacúun síi nihánj man síi cu'naj Elías tadonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁴⁸ Gaa ne nu' ra'yanj cunánj yo'o síi nicun' rej x'nuj Jesucristó, ne nicaj so' yataan esponja, ne caraa so' na vinó yuu rque yataan, ne cuta' so' raa yo'o vará, ne ru'maan so' yataan tu'va Jesucristó, ne co'o Jesucristó na yuu yo', qui'yaj so' a.

⁴⁹ Tzaj ne ca'mii yo'ó nij yuvi, cataj nij so':

—Dínj qui'yáa so' á. Quene'en ní' sese ca'na' síi cu'naj Elías tinanii síi cu'naj Elías man so' rihaan rcutze ei —taj nij yuvi yo' a.

⁵⁰ Gaa ne sca' caguáj uún Jesucristó, ne cavi' so' a.

⁵¹ Veé dan, ne quisin' yatzíj mantá cortiná noco' rá nuvií noco ndaa rej raa, ne 'o quiniy ca'anj ndaa tacóo yo' a. Dan me se cachén yuún, ne quixra' ta'aj nij yuvej,

⁵² ne x'núj rej cachin' nii man nij síi cavi', ne cunuu i'na' uún que'ee nij síi sa' cavi' asij rque a.

⁵³ Ne gaa quisíj orá cunuu i'na' uún ma'an Jesucristó, ne curihanj nij síi cunuu i'na' uún yo', ne catúj nij so' chuman' guee chuman' Jerusalén, ne quene'en uxrá yuvi man nij so' a.

⁵⁴ Veé dan, ne nicun' tanuu capitán nicun' yo'ó nij tanuu nicun' cutumé man Jesucristó a. Ne quene'en nij so' cachén yuún, ne quene'en nij so' nu' se vaa guun, ne cuchu'vi' ndo'o nij so', ne ndaa dan asuun gaa xcaj nij so' cuentá se vaa ya uxrá ta'nij Diose me Jesucristó, ne dan me se cataj nij so':

—Ya ta'nij Diose me síi nihánj tadonj —taj nij so' a.

⁵⁵ Ne gan' doj nicun' que'ee chana, ni'yaj uun nij chana man Jesucristó a. Chana cuno se-nana Jesucristó asij cavii Jesucristó estadó Galilea me nij chana yo', ne qui'yaj suun nij chana yo' che'é Jesucristó a.

⁵⁶ Yo'o no' me chana cu'naj Mariá Magdalena, ne yo'ó no' me chana cu'naj Mariá nii síi cu'naj Jacobo ga síi cu'naj José a. Ne yo'ó no' me nii roj ta'níi síi cu'naj Zebedeo a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

⁵⁷ Ne rej ata' güii ca'na' yo'o síi ru'vee síi ne chuman' Arimatea a. José cu'naj so', ne so' me síi tucu'yón se-nana Jesucristó a.

⁵⁸ Dan me se ca'anj so' rihaan síi cu'naj Pilato, ne cachín ni'yaj so' rihaan síi cu'naj Pilato se vaa ca'vej síi cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. Ne síi cu'naj Pilato ro', cataj se vaa ca'vee qui'yaj so' danj a.

⁵⁹ Ne nicaj síi cu'naj José man Jesucristó, ne nacutáj so' yatzíj mantá naruvii xráá Jesucristó,

⁶⁰ ne vaa yu'uj yuvej rihaan so', rej achin' nii man nij síi cavi', tzaj ne yu'uj naca me yo' a. Ma'an so' me síi qui'yaj gáán nii yu'uj yo', ne taj vaj xnangá naj rque yu'uj ma'. Ne caxrój so' man Jesucristó rque yu'uj yo', ne caráán so' yuvej xij tu'va yu'uj yo' a.

⁶¹ Ne cayáán chana cu'naj Mariá Magdalena cayáán yo'ó chana cu'naj Mariá cayáán tu'va yu'uj yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé uxrá nii man yu'uj nuu Jesucristó a

⁶² Veé dan, ne taxrej, ne ndaa quisij qui'yaj chuvii nij yuvii israelitá che' é güii naraan rá nij so', ne cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi fariseo do', ne ca'anj nij so' rihaan síi cu'naj Pilato,

⁶³ ne cataj nij so':

—Nuú rá núj daj cataj síi tiha' yu'unj yo' gaa gaa i'na' so', señor. Dan me se cataj so' se vaa cachén va'núj güii, gaa ne cunuu i'na' uún so', cataj so' adonj.

⁶⁴ Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa tumé tanuu man yu'uj naj so' ndaa se quisij va'núj güii yo' ruguanj. Sese se qui'yaj ní' danj, ne ca'na' nij síi tucu'yón se-nana so', ne quirii nij so' man so', ne cataj nij so' rihaan nij yuvii se vaa cunuu i'na' uún so' nanj adonj. Asa' quisij, gaa ne doj a tiha' yu'unj uún nij so' man nij yuvii nanj adonj —taj nij so' rihaan síi cu'naj Pilato a.

⁶⁵ Ne cataj síi cu'naj Pilato rihaan nij so' a:

—Vaa tanuu rihaan soj ei. Nıcaj soj man tanuu ca'anj soj cutumé soj man yu'uj yo' á. Ne'en ma'an soj daj qui'yaj soj á —taj Pilato rihaan nij so' a.

⁶⁶ Gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so' tumé nij so' man yu'uj yuvej yo' a. Dan me se ca'ne' nij so' suun rihaan tanuu cutumé tanuu yu'uj, ne cachrón nij so' yánj nichraj tu'va yuvej caráan tu'va yu'uj yo' a.

28

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

¹ Dan me se ca'anj güii cuetan' güii naranj rá nij yuvii israelitá, ne na'yaan cotungó me yo',

ne daj doj quisij güii a. Ne ca'na' chana cu'naj Mariá Magdalena do', yo'ó chana cu'naj Mariá do', quene'en roj chana yu'uj catúj Jesucristó a.

² Veé dan, ne cachén uxrá yuún, ne cavii yo'ó se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rej xta', ca'na' so', nanij so' tu'va yu'uj yo', gaa ne quirii yaníj so' yuvej aráán tu'va yu'uj yo', ne ca'anj cane so' xráá yuvej yo' a.

³ Daj se uun rá roj no' ne'en roj no' gaa raan ro', danj guun rá roj no' gaa curuvi' so' a. Ne daj se uun rá roj no' ne'en roj no' yu've' catzii ndo'o ro', danj guun rá roj no' ne'en roj no' sagan' so' a.

⁴ Gaa ne cuchu'vi' ndo'o nij tanuu man tumé tu'va yu'uj yo', ne quiril'ij ndo'o man nij so' a. Dan me se ase vaa mán síi cavi' vaa mán nij so' rihaan yo'óó a.

⁵ Veé dan, ne cuchi' roj chana yo' rihaan se-mozó Diose, ne cataj se-mozó Diose rihaan roj no' a:

—Se cuchu'vi' roj soj ma'. 'O se aj ne'én 'unj se vaa nano' roj soj man Jesucristó síi cavi' rihaan rcutze adonj.

⁶ Taj vaj so' naj nihánj a ma'. 'O se cunuu i'na' uún so', ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan soj á. Catuu roj soj ni'yaj roj soj rej quinaj so' á.

⁷ Gaa ne ra'yanj ca'anj roj soj, cataj xna'anj roj soj rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa cunuu i'na' uún so' á. Veé dan me se quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj so' estadó Galilea, ne ca'anj soj ndaa yo', ne quene'en soj man so' á. Danj gaa cataj xna'anj soj rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' á. Veé dan me quisíj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a —taj se-mozó Diose rihaan roj chana yo' a.

⁸ Veé dan, ne curihanj roj chana ca'anj roj no' a. Veé roj no' cuchu'vi', ne veé roj no' guun niha' rá uún a. Veé dan me se cunanj ndo'o roj no', cataj xna'anj roj no' rihaan nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó nu' se vaa quene'en roj no' do', nu' nana cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan roj no' do' a.

⁹ Ne maan orá dan nari' tuvi' ma'an Jesucristó ga roj chana yo', ne cataj so':

—Gaa niha' nimán roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj no' a.

Gaa ne cuchi' roj chana yo' rihaan Jesucristó, ne ca'anj canicun' ruj roj no' rihaan so', ne quita'aa roj no' tacóo Jesucristó, ne na'víj roj no' rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj chana a:

—Se cuchu'vi' roj soj ma'. Maan se ca'anj roj soj cataj xna'anj roj soj rihaan nij tinúú 'unj se vaa cavii nij so' ca'anj nij so' estadó Galilea, ne ndaa yo' quene'en nij so' manj á —taj Jesucristó rihaan roj chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej atá suun nocoo doj a

¹¹ Ne gaa quisíj ca'anj roj chana yo', ne dan me se cavii ta'aj nij tanuu man tu'va yu'uj yo' rque chuman', ne cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej atá suun nocoo doj nu' se vaa guun a.

¹² Ne cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj ga nij síi uun chij, ne nuchruj raá nij so' daj qui'yaj nij so' a. Gaa ne go' uxrá nij so' sa'anj rihaan nij tanuu yo',

¹³ ne cataj nij so':

—Cataj soj se vaa rej nij cotoj soj, ne nij sí tucu'yón se-nanā so' ro', ca'na' quirií man so' a. Danj cataj soj á.

¹⁴ Ne sese cuchí nana yo' rihaan sí nicaj suun gobernador, ne sese me rá so' qui'yaj so' sayuun man soj, ne ma'an nuj caráan ra'a sayuun xráá soj á —taj nij so' rihaan nij tanuu a.

¹⁵ Dan me se guun ya rá nij tanuu, ne quita'aa nij so' sa'anj yo', ne qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj xna'anj nij xrej atā suun nocoo doj do', nij sí uun chij do', rihaan nij so' a. Ne ase vaa nana ca'mii nij tanuu rihaan yuvií ro', ta'nga' danj vaa nana ticha'nuu nij yuvií israelitá rihaan yuvií ndaa yo' yaj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun ca'ne' Jesu-cristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a

¹⁶ Gaa ne ca'anj xaān nij sí tucu'yón se-nanā Jesucristó estadó Galilea, ne cavii nij so' raā 'o quij a. Danj qui'yaj nij so', ése cuno nij so' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' gaa rque a.

¹⁷ Gaa ne quene'en nij so' man Jesucristó, ne na'víj nij so' rihaan so', tzaj ne ne guun ya rá ta'aj nij so' se vaa ya ya Jesucristó me so' a.

¹⁸ Gaa ne cuchí Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so' rihaan nij so':

—Yaj me se 'unj me sí uun chij xta' do', nu' rihaan yo'óo do', qui'yaj Diose ei.

¹⁹ Che'é dan ca'anj soj tucu'yón soj se-nanā rihaan nij yuvií man 'o 'o chuman' naj rihaan chumii, ne canoco' nij yuvií manj, qui'yaj soj, ne cutā' ne soj man nij so', ne cata' tu'va soj se-chuvií

Réé 'uñj Diose do', se-chuvií 'uñj ta'nij Diose do',
se-chuvii Nimán Diose do' á.

²⁰ Ne tucu'yón soj rihaan nij yuvii se vaa cunō nij
yuvii nu' nana cataj xna'anj 'uñj rihaan soj á. Veé
dan yuun che'e cachee 'uñj ga soj nu' güii cachee
soj rihaan chumii nihánj, ndaa se quinavij nu'
chumii nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan
nij so' a.

**Se-nānā Diosē nanā sã' me rá catũũ nimán ní'
a
New Testament in Triqui, Copala (MX:trc:Triqui,
Copala)**

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Triqui, Copala

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Triqui, Copala [trc], Mexico

Copyright Information

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Triqui, Copala

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

3a8f2838-fe9f-5490-8d78-a7bbfddab871